

SCM

**บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมือง
เข้มแข็งในสังคมไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล
ในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร**

นางอรุณี คำหอม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2551

**The Roles of Sub-district Administrative Organization for Establishment of
Empowering Political Community in Thai Society : A Case Study of
Sub – district Administrative Organization in Tha Sae
District , Chumporn Province**

Mrs. Arunee Khamhom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2008

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมือง
เข้มแข็งในสังคมไทย: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ
จังหวัดชุมพร

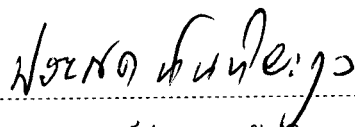
ชื่อและนามสกุล นางอรุณี คำหอม

แขนงวิชา การเมืองการปกครอง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

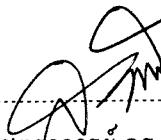
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ประจต นันทียะกุล)

กรรมการ

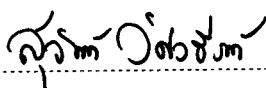
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
การเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวรธีรานนท์)

วันที่ 24 เดือน กันยายน พ.ศ. 2552

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และรองศาสตราจารย์ ประณต นันทิยะกุล กรรมการเลือกตั้งประจำกรุงเทพมหานคร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่งในอำเภอท่าแซะ เพื่อนปลัด อบต. ในอำเภอท่าแซะ ท้องถิ่นอำเภอท่าแซะ สมาชิกสภา อบต. ในอำเภอท่าแซะ น้องๆ เจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนผู้นำชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งในอำเภอท่าแซะ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และเสียสละเวลาอันมีค่าที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อนนักศึกษาร่วมรุ่น คุณพ่อคุณแม่ และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาสนับสนุน ช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

อรุณี คำหอม

เมษายน 2552

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งใน
 สังคมไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
ผู้วิจัย นางอรุณี คำหอม **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา(1) รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์
 คำสุข **ปีการศึกษา** 2551

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง (2) ปัญหาอุปสรรค ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง (3) เพื่อเสนอแนะ แนวทาง การเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและข้อมูลที่ได้จากเอกสาร กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร สมาชิกสภา และเจ้าหน้าที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 49 คน และกลุ่มประชาชน จำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ คือ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ร่วมทางการเมืองและการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในฐานะเป็นพลเมืองไทย โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ (2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ยังมีความขัดแย้งกับคนในชุมชนเหมือนเดิม นายองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีศักยภาพไม่เพียงพอในการชักนำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ประชาชนไม่สนใจและไม่อยากเข้าไปร่วมกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (3) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลควรดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ควรพัฒนาศักยภาพของผู้นำ โดยเฉพาะด้านการศึกษา จริยธรรมคุณธรรม การมีวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม ควรลดทิวและหันหน้ามาส่งเสริมการเมืองในชุมชนอย่างจริงจังและจริงใจ

คำสำคัญ บทบาท องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ชุมพร

Thesis title: The Role of Sub-district Administrative Organization for Establishment of Empowering Political Community in Thai Society: A Case Study of Sub-district Administrative Organization in Tha Sea District, Chumporn Province

Researcher: Mrs. Arunee Khumhom; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Dr. Pathan Suvanamongkol, Associate Professor; 2) Dr. Senee Coomsuk, Associate Professor; **Academic year:** 2008

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) the role of the Tambol Administrative Organization (TAO) in promoting strong political communities; (2) problems of TAOs in promoting strong political communities; (3) recommendations for promoting politically strong political communities.

This was a qualitative research based on data collected using a structured interview form and data from documents. The sample population, chosen through purposive sampling, consisted of two groups: 49 administrators, members and officials of TAOs; and 40 members of the general public, for a total of 89. Data were analyzed and presented descriptively.

The research results showed that (1) The major role of TAOs in Thasae District were to promote knowledge and understanding of politics under the democratic system, to promote political participation, and to build people's political conscience as good citizens. These roles were accomplished through various activities. (2) The problems were that members of TAOs had conflicts with members of the community, the TAO chairmen and TAO members lacked the capabilities to persuade people in the community to participate in activities, and the local citizens were not interested in participating in the TAOs' activities. (3) The researcher recommends that TAO administrators and officials should work continuously to promote strong political communities; should develop the abilities of local leaders, especially their education, ethics, morality, vision and teamwork; and should reduce their disagreements and bias and work sincerely together to promote strong political communities.

Keywords: role, Tambol Administrative Organization, strong political community, Chumporn

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	10
ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่ทำการวิจัย.....	70
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	92
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	103
ประชากรและตัวอย่าง.....	103
เครื่องมือใช้ในการวิจัย.....	106
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	109
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	109
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	110
ส่วนที่ 1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้ เข้มแข็ง.....	111
ส่วนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้าง ชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย.....	132
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	140
ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ.....	146

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	148
สรุปการวิจัย	149
การอภิปรายผล	152
ข้อเสนอแนะ	159
บรรณานุกรม	167
ภาคผนวก	176
ก ตารางสรุปประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง	177
ข แบบสัมภาษณ์	185
ประวัติผู้วิจัย	194

ฉ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของทุนทางสังคม.....	155

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมการเมืองไทยในปัจจุบัน ประสบกับปัญหาความขัดแย้งและอ่อนแอ จนกลายเป็นวิกฤติทางการเมือง ทำให้มีกลุ่มบุคคลซึ่งประกอบไปด้วยนักวิชาการ นักการเมือง และองค์กรทางการเมือง เห็นว่าวิกฤติการเมือง หรือปัญหาการเมืองไทยจะต้องได้รับการฟื้นฟูโดยเร็ว โดยการเร่งพัฒนาฐานล่างของสังคมให้แข็งแรงก่อน เพราะฐานล่างของสังคมเป็นส่วนที่รองรับน้ำหนักของส่วนบน เมื่อฐานล่างของสังคมอ่อนแอ ไม่แข็งแรง ส่วนบนก็อาจพังทลายลงมาได้ (ประเวศ วะสี : 2540) นั่นคือ ต้องส่งเสริมให้ประชาชนซึ่งเป็นฐานล่างของสังคมได้มีการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ โดยอาศัยคุณธรรมหรือคุณค่าอันสูงส่งแห่งความเป็นมนุษย์ เช่น ความใกล้ชิด ความไว้วางใจ เชื่อใจ ความเอื้ออาทรต่อกัน การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเปิดเผย จริงใจต่อกัน โดยไม่ใช่อำนาจสั่งการและเงินตรา เป็นตัวตั้ง และจะต้องผนึกตัวร่วมกัน ระหว่างประชาชนกับรัฐ เพื่อต่อต้านกระแสวิกฤตโลกที่รุนแรง เพราะโดยลำพังประชาชนหรือโดยรัฐ จะไม่สามารถต่อต้านกระแสทุนนิยมได้โดยเพียงลำพัง ทุกฝ่ายซึ่งประกอบด้วยฝ่ายการเมือง ข้าราชการ ประชาชน และประชาสังคม จะต้องร่วมมือกันผลักดันสร้างเป็นพลังและร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคมอย่างเข้าใจ (ประเวศ วะสี : 2540) นั่นคือ รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในระดับการร่วมรับรู้การตัดสินใจขององค์กรรัฐ และระดับที่ประชาชนเข้าไปร่วมตัดสินใจด้วย ตลอดจนการร่วมดำเนินงานในกิจกรรมที่ประชาชนในท้องถิ่นรู้ปัญหา ดีกว่าส่วนกลาง ตามหลักการที่ว่า “นำโดยส่วนกลาง จัดการโดยท้องถิ่น” (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม : 2540) ซึ่งจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่สลัดซับซ้อนในสังคมไปได้ และในการผนึกกำลังของรัฐและประชาชนนั้น ทั้งรัฐและราษฎรจะต้องละวางความเป็นตัวตน ละวางความเป็นเจ้าของเครือข่าย/ชุมชน ละวางอคติหรือทิฐิที่มีต่อองค์กรพันธมิตร ทำงานร่วมกันโดยเน้นการใช้พื้นที่ ชุมชนและท้องถิ่นเป็นหลัก เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และคำนึงถึงการจัดการพัฒนาแบบองค์รวม (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม : 2540) มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาของชุมชน มีการสร้างจิตสำนึกให้รักท้องถิ่น หวงแหนในถิ่นกำเนิด มีการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน จนกลายเป็นประชาสังคม และประกอบกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ได้ส่งเสริมให้มี

การเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งให้มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองตามวิถีทางประชาธิปไตย และจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมา โดยเฉพาะการกระจายอำนาจลงสู่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรท้องถิ่นขนาดเล็กที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในชนบท และทำหน้าที่เสมือนเป็น โรงเรียนสอนการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนในชนบทหรือที่เรียกกันว่า “ระดับรากหญ้า” เริ่มมีความตื่นตัว หันมาสนใจการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ก่อให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มประชาชน มีการสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็ง ด้วยการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง จนก่อให้เกิดเป็นการเมืองภาคประชาชน นั่นคือ ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะกำหนดความต้องการของชุมชนเอง

การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางการเมืองได้นั้น ไม่สามารถทำได้โดยการสร้างจากบุคคลภายนอกชุมชน หรือทำโดยการสอนการฝึกอบรม ชุมชนที่เข้มแข็งจะมีกระบวนการในการจัดการของชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมเพิ่มคุณค่า ทูตทางสังคม และเศรษฐกิจของคนในชุมชนภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เป็นเครือข่ายชุมชนและมีการขยายพันธมิตรออกไปนอกชุมชนในลักษณะสร้างความสัมพันธ์ ดังนั้นทุกชุมชน จึงต้องร่วมกันสร้างพลังชุมชนและใช้พลังชุมชนในการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (สำนักงานจังหวัดชุมพร : 2550) และในการที่จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมหรือชุมชนที่เข้มแข็งได้จะต้องเริ่มที่ “คน” เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การพัฒนาประเทศประสบความสำเร็จ ถ้าคนไทยไม่มีคุณภาพก็ยากที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองได้ (ประชา มาลีนนท์ : ท้องถิ่นกับการพัฒนาคน) การจะพัฒนาคน จึงต้องเริ่มต้นที่การปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชนเห็นว่าตนเองเป็นพลเมือง (Citizen) มิใช่ เป็นราษฎร (Subject) ที่ยอมเสียภาษีและยอมเป็นผู้ได้ปกครองของรัฐเท่านั้น ซึ่งจะทำให้มีความตื่นตัวทางการเมือง บรรดาคนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของส่วนรวม (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543)

ชุมชนที่เข้มแข็งจึงถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่จะทำให้การเมืองเข้มแข็ง การที่ชุมชนจะเข้มแข็งได้จะต้องเกิดจากการที่ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกของการมีส่วนร่วม มีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของทรัพย์สินในชุมชนและพร้อมที่จะปกป้อง หากทรัพย์สินหรือทรัพยากรในชุมชนถูกทำลาย ขณะเดียวกันถือเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมความเข้มแข็งทางการเมืองให้กับชุมชนนั้นๆ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทโดยแท้จริง เป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เป็นโรงเรียนฝึกสอนการเมืองการปกครองของประชาชน ให้ประชาชนได้รู้สึกว่าคุณเองมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง ทำให้

เกิดความรับผิดชอบและวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่คนอาศัยอยู่ อันจะนำมาซึ่งความศรัทธา เลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ชูศักดิ์ เทียงตรง 2518 : 6-7) ขณะเดียวกันก็ยังเป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักปกครองตนเอง (Self Government) ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง อันจะทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบยั่งยืนแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ในการศึกษาเรื่องนี้ จึงต้องการศึกษาว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย จะสามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางการเมืองได้อย่างไร อะไรเป็นปัญหาและอุปสรรคของการเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ตลอดจนการเสนอแนะ แนวทาง การเข้าไปมีบทบาทการเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนการเลือกศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ เป็นพื้นที่เดียวในจังหวัดชุมพร ที่มีความหลากหลายของชุมชน บางแห่งเป็นชุมชนดั้งเดิม มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเป็นของตนเอง มีปราชญ์ชาวบ้านที่คนในชุมชนยังให้ความนับถือ ขณะเดียวกันบางแห่งก็เป็นชุมชนผสมผสาน ทั้งชุมชนดั้งเดิม และชุมชนที่อพยพมาอยู่ใหม่ บางแห่งนอกจากจะเป็นชุมชนผสมผสานระหว่างคนดั้งเดิม คนอพยพมาอยู่ใหม่ แล้ว ยังมีชุมชนคนไทยพลัดถิ่น พม่าที่เข้ามาใช้แรงงาน กะเหรี่ยง ซึ่งการแก้ไขปัญหาความหลากหลายของชุมชนถือเป็นความสามารถที่องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จะต้องเข้าไปมีบทบาทในการที่ทำให้ทุกชุมชนมีใจรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่ให้มีความแตกแยกเป็น “พวกมึง พวกกู” เพื่อขจัดความแตกแยกทางความคิด และผู้ศึกษาเองก็เป็นผู้ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ ย่อมที่จะเข้าใจในบทบาทและปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ดีพอสมควร

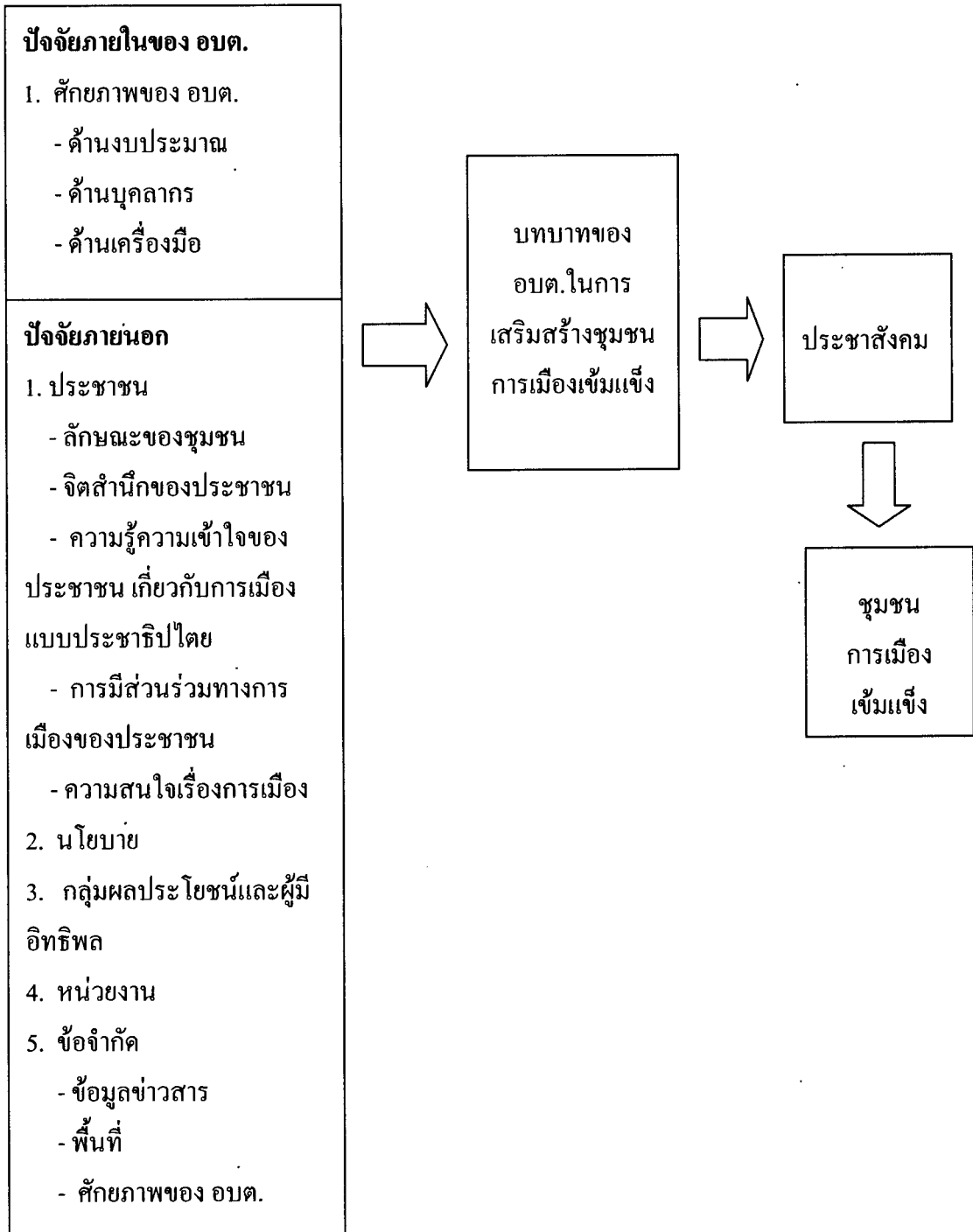
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง

2.3 เพื่อเสนอแนะ แนวทาง การเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในองค์การบริหารส่วนตำบล

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษา บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 10 แห่ง ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งมาเป็นกรอบในการทำวิจัย โดยมองถึงปัจจัยภายในองค์กรว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ ทั้ง 10 แห่ง มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งได้ หรือไม่อย่างไร โดยมองทั้งงบประมาณ บุคลากร และนโยบายของอบต. เกี่ยวกับเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ขณะเดียวกันก็มองที่ปัจจัยภายนอกด้วยว่า ในพื้นที่ อบต. ชุมชนมีลักษณะอย่างไร ประชาชนมีความคิดเกี่ยวกับการเมืองอย่างไร มีจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแค่ไหน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือไม่ อย่างไร มีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ และให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองเพียงไร ทูตทางสังคมช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางการเมืองหรือไม่ ประชาชนสนใจและรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างไร และที่สำคัญ ในพื้นที่ของ อบต. มีกลุ่มผลประโยชน์และผู้มีอิทธิพลเข้าไปแทรกแซงหาผลประโยชน์ทางการเมืองหรือไม่ ดังภาพ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย เป็นการศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เป็นการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยภายในของ อบต. ได้แก่ ศักยภาพของ อบต. ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ลักษณะของชุมชน จิตสำนึกของประชาชน ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการเมืองแบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ความสนใจเรื่องการเมืองและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทางสังคม ตลอดจน ปัญหาอุปสรรค และเสนอแนะ แนวทาง ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ไว้ดังนี้

4.1 **พื้นที่ภาคสนาม (Filed studies)** ใช้พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 10 แห่ง ใน อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ได้แก่

- 4.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ
- 4.1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม
- 4.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลรับร่อ
- 4.1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลหงส์เจริญ
- 4.1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลนากระดาม
- 4.1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์
- 4.1.7 องค์การบริหารส่วนตำบลคูริง
- 4.1.8 องค์การบริหารส่วนตำบลสลุย
- 4.1.9 องค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว
- 4.1.10 องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

4.2 **ประชากรที่ใช้ในการศึกษา** คือ องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่งในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

4.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มผู้อยู่นอกองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

4.3.1 กลุ่มผู้อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

- 1) นายกององค์การบริหารส่วนตำบล 10 แห่ง
- 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 9 แห่ง
- 3) สมาชิก อบต. แห่งละ 2 คน รวม 20 คน
- 4) นักพัฒนาชุมชน หรือเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ของ อบต. ทั้ง 10 แห่ง

4.3.2 กลุ่มผู้อยู่นอกองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

- 1) กำนันและผู้ใหญ่บ้าน แห่งละ 2 คน รวม 20 คน
 - 2) ผู้นำกลุ่ม อบต. ละ จำนวน 2 คน รวม 20 คน
- รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาทั้งสิ้น 89 คน

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง โดยแบ่งกลุ่มศึกษาวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร สมาชิก อบต. ปลัด อบต. และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ได้รับผลจากการที่กลุ่มที่ 1 เข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ประกอบด้วย กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้นำกลุ่ม

4.5 การศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 5 บท ดังนี้

บทแรก บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาของและความสำคัญของปัญหา และ กระบวนการศึกษา

บทที่ 2 เป็นภาคทฤษฎีที่กล่าวถึงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่ทำการวิจัย

บทที่ 3 เป็นการกล่าวถึงผลการวิจัยสนาม หรือระเบียบวิธีวิจัย

บทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและบทสัมภาษณ์

บทที่ 5 เป็นบทสรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

โดยในการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เท่ากับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพราะถือว่า ข้อมูลทั้งสองเป็นข้อมูล

จากเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้อาจมาจากข้อมูลดิบ ที่นำมาวิเคราะห์และสรุปหาข้อเท็จจริง ส่วนบท
สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นข้อมูลจริงหรือข้อมูลดิบ ที่ได้จากการลงเก็บข้อมูลจริง

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาวิจัย เรื่องการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย ศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ผู้จัดทำวิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์
เฉพาะไว้ดังนี้

5.1 **บทบาท** หมายถึง อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตาม
พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขจนถึงปัจจุบัน และ
รวมไปถึงนโยบายของรัฐบาล

5.2 **องค์การบริหารส่วนตำบล** หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการ
กระจายอำนาจของรัฐบาล มีฝ่ายการเมืองมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และฝ่าย
ปฏิบัติการ ซึ่งเป็นข้าราชการประจำที่รับนโยบายจากฝ่ายการเมืองมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

5.3 **การเสริมสร้าง** หมายถึง การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางการเมือง โดย
ให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้
ในชุมชน การสร้างจิตสำนึก ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เป็นคนมีคุณธรรม และจริยธรรม

5.4 **ชุมชน** หมายถึง ชุมชนหรือหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอท่าแซะ
จังหวัดชุมพร ทั้ง 10 แห่ง

5.5 **ชุมชนการเมืองเข้มแข็ง** หมายถึง ชุมชนที่ประชาชนมีจิตสำนึกทางการเมือง
แบบประชาธิปไตย รู้จักบทบาทและสิทธิหน้าที่ของตนเอง รู้จักแสดงความคิดเห็นตามวิถีทาง
ประชาธิปไตย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และเข้าไปมีส่วนร่วม
ทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยไม่มีใครมาบังคับก่อกั้น มีการรวมกลุ่มกัน
เพื่อร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมดำเนินการบริหารกิจการของชุมชน ไปในแนวทาง
ที่ชุมชนต้องการ

5.6 **สังคมไทย** หมายถึง ลักษณะของสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันที่จะต้อง
เกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5.7 **จิตสำนึกทางการเมือง** หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่แสดงออกมา เกี่ยวกับความ
รับผิดชอบต่อสังคมการเมืองในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ เช่น การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

โดยสันนิษฐานว่าเป็นหน้าที่โดยไม่ต้องให้ใครมาชักชวน และ รู้ว่าจะต้องเลือกผู้แทนอย่างไร เข้าไปทำหน้าที่แทนตนได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

5.8 บวร หมายถึง แนวคิดที่มุ่งพยายามที่จะนำเอาองค์กร และ/หรือสถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง อันได้แก่

5.8.1 สถาบันการปกครอง (บ = บ้าน)

5.8.2 สถาบันศาสนา (ว = วัด)

5.8.3 สถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน)

5.9 ประชาสังคม หมายถึง การรวมตัวโดยความสมัครใจของประชาชน เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยอาศัยคุณธรรมจริยธรรมหรือคุณค่าอันสูงส่งแห่งความเป็นมนุษย์ และจิตสำนึกของการเป็นประชาชนพลเมือง เพื่อสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ปราศจากการบังคับกะเกณฑ์

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 การศึกษาครั้งนี้ได้ช่วยสร้างองค์ความรู้หรือสร้างความรู้ทางวิชาการใหม่ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้ทราบและเข้าใจถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง

6.2 ช่วยให้ได้ความรู้และความเข้าใจทางวิชาการ เรื่องประชาสังคมและชุมชนเข้มแข็ง

6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล

6.4 ผลของการศึกษาวิจัย จะสามารถใช้เป็นความรู้และข้อมูลในการปรับปรุงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐได้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร” ในครั้งนี้ มีแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ศึกษาได้ประมวลและเรียบเรียงได้ดังนี้

- 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม (Civil Society)
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง
- 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital)
- 1.5 แนวคิดเกี่ยวกับ “บวร”
- 1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- 1.7 ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดประชาสังคม (Civil Society)

1.1.1 ความหมายของประชาสังคม

1) *ประเวศ วะสี (2539)* ให้ความหมายว่า “ประชาสังคม” หมายถึง “การที่ประชาชนจำนวนหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม” และประชาสังคมที่เข้มแข็ง ต้องมีรากฐานที่เกิดจากการมีชุมชนที่หลากหลายและเข้มแข็ง และการที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้น จะต้องเกิดจากความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของภาคสังคมต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน “สังคมสมานภาพ” จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยกระบวนการถักทอความรักของคนในสังคม ของคนในชุมชน ถักทอทั้งแนวดิ่ง อันหมายถึง โครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการ และแนวนอน ซึ่งหมายถึง พันธมิตร/เพื่อน/เครือข่ายเข้าหากัน

2) *ชัยอนันต์ สมุทรวรณิข (2539)* ใช้ศัพท์ว่า “วิถีประชา” หมายถึง การรวมกลุ่มขององค์กรต่างๆ โดยเอาตัวกิจกรรมเป็นศูนย์กลางปราศจากการจัดตั้ง ซึ่งเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาทุกฝ่าย ในระดับพื้นที่ อาจเป็น จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านหรือพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจ เช่น พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นต้น

3) *ธีรยุทธ บุญมี (2536)* ใช้คำว่า “ประชาสังคม” โดยให้ความหมายในลักษณะสังคมเข้มแข็งที่หมายถึง พลังทางสังคมที่มาจากทุกส่วนอาชีพ ทุกระดับรายได้ ทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งหากเห็นว่าสังคมโดยรวมมีความเข้มแข็ง นักธุรกิจ พ่อค้า ประชาชน นักศึกษา และปัญญาชน ก็จะสามารถร่วมผลักดันสังคมและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เป็นพื้นฐาน สังคมก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้

4) *เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2541: 35)* ได้ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” หรือ “อารยสังคม” ที่ครอบคลุมทุกชนชั้นของสังคม เน้น เรื่องความสมานฉันท์ ความกลมเกลียว ความกลมกลืนในภาคประชาสังคมมากกว่าการดูที่ความแตกต่างหรือความแตกแยกภายใน โดยให้ความสำคัญกับ “คนชั้นกลาง” “การมีส่วนร่วม” “ความผูกพัน” และ “สำนึกของความเป็นพลเมือง” กล่าวคือ “ประชาสังคม” มิได้หมายถึง ความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงคนชั้นกลางภาคเมือง ที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือเป็นแบบคู่หน้า (face to face relationship) แต่เป็นความผูกพัน (bond) ของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนฐานแห่งความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมืองหรือ Citizenship

นอกจากนี้ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ยังได้ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญถึงรากฐานของคนไทย และสังคมไทยว่า คนไทยส่วนมากยังมีระบบวิถีคิดว่าตนเองเป็นไพร่ (client) หรือคิดแบบไพร่ที่ จะต้องมิมีมูลนายที่ดี โหยหาคนดี จึงมักขาดสำนึกของความเป็นพลเมืองและมองปัญหาในเชิงโครงสร้างไม่ออก

5) *ชูชัย ศุภวงศ์ (2540)* ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” ว่า หมายถึง “การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network)”

ทั้งนี้ ชูชัย ศุภวงศ์ ยังได้เสนออีกว่า ปัจจุบันขบวนการประชาสังคมของไทย ได้มีพัฒนาการและความเข้มแข็งเชื่อมโยงเครือข่ายกันมากพอสมควร โดยเฉพาะเครือข่ายของชาวบ้านและเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ที่กำลังมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ของสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเอดส์ ปัญหาสาธารณสุข การทำเกษตรทางเลือก เป็นต้น นอกจากนี้ นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ ได้ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญไว้ว่า ในเงื่อนไขของสังคมไทยปัจจุบันยังคงมีกระแสเหนียวรั้งที่จะกดดันให้กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของสังคมเติบโตขึ้น อันได้แก่ ระบบพรรคการเมือง รัฐไทยและระบบราชการ ระบบการศึกษา ความสัมพันธ์แบบแนวดิ่ง และสื่อมวลชนที่ขาดอิสระ เป็นต้น

6) ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (ออนไลน์, 2549) ได้ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” ว่าหมายถึง “สังคมที่ประชาชนทั่วไป ต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น” โดยนัยยะของความหลากหลายขององค์กรนี้ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มองค์กร ชมรม สมาคม ซึ่งล้วนแต่มีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้น จึงเป็นเสมือน “สังคม” ของ “ประชา” หรือ Society ของ Civil นั่นเอง อย่างไรก็ดี ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ยังเสนอต่ออีกด้วยว่า “ประชาสังคม” นั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐ ซึ่งดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจ ตามกฎหมายและก็ไม่ใช่ภาคธุรกิจ ซึ่งดำเนินงานโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นสำคัญ

7) กฤษณา บุญชัย (2542) ได้ให้ความหมายของประชาสังคมไว้เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) ประชาสังคม คือ พื้นที่การเมืองสาธารณะ (Public sphere) ของประชาชน ซึ่งกำเนิดมาจากการก่อตัวของวัฒนธรรมคนชั้นกลาง และขยายปริมณฑลไปสู่ชนชั้นกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่หลากหลาย และสนใจเข้าร่วมในพื้นที่การเมืองสาธารณะนี้

(2) ประชาสังคม คือ กระบวนการของประชาชนในการสร้างพื้นที่การเมืองสาธารณะของตนเอง โดยไม่ตกอยู่ภายใต้พื้นที่การเมืองของรัฐ (Political society) ของทุน ดังนั้น ประชาสังคมจึงต้องเป็นอิสระจากรัฐและทุน

(3) ประชาสังคม เป็นเวทีแห่งการต่อสู้ทางอุดมการณ์ของฝ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ทุนนิยม สังคมนิยม โดยรัฐหรือทุนที่พยายามครอบงำพื้นที่ดังกล่าว แต่ไม่สามารถครอบงำได้ทั้งหมด

จากความหมายและแนวคิดข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า ประชาสังคม หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชนที่เป็นพลุ้สังคม คือ มีความหลากหลายของชนชั้น ความคิด

อาชีพ รายได้ อุดมการณ์ แต่มีอุดมคติ มีวัตถุประสงค์เหมือนกัน หรือความเชื่อในบางเรื่องเหมือนกัน มีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมของตัวเองให้ดีขึ้น โดยไม่ต้องพึ่งภาครัฐ การรวมกลุ่มของประชาชนไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมที่เครือญาติ หรือเป็นแบบคຸ້ນหน้า แต่มีความผูกพัน

มีความสามัคคี มีความร่วมมือ มีความสำนึกของการเป็นพลเมืองของประเทศ มีพื้นที่สาธารณะในการดำเนินการ มีการสร้างเครือข่าย เพื่อติดต่อสื่อสาร โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับกลุ่มคนชั้นกลางในเมือง และเน้นไปที่ เรื่องความสมานฉันท์ ความกลมเกลียว และความกลมกลืนของภาคประชาสังคม

ดังนั้น คำว่า “ประชาคม” หรือ “ชุมชน” จึงอาจมีขนาดและลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่บริษัทขนาดเล็กๆ บริษัทหนึ่ง ถนนสายหนึ่ง หมู่บ้าน ๑ แห่ง เมืองๆ หนึ่ง หรือ กลุ่มสนใจเรื่องๆ หนึ่ง เป็นต้น ความเป็นชุมชนจึงมีลักษณะเป็นพลวัตที่บุคคลและกลุ่มคนต่างมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมที่สนใจร่วมกัน มีความสัมพันธ์และ คัดลึนใจร่วมกัน โดยมีพันธะเชื่อมโยงกับระบบใหญ่บนพื้นฐานแห่งความเป็นอยู่ที่คิร่ร่วมกันและหัวใจสำคัญอันหนึ่งที่จะเป็นเงื่อนไขของการสร้างความเป็นชุมชนที่แข็งแรง ก็คือ การสื่อสาร (Communication) “ความเป็นชุมชน” หรือ “ความเป็นประชาคม” จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม เพราะเป็นกลุ่มคนที่มีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน เป็นแหล่งพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่จะเกิดการถักทอความรัก ความเอื้ออาทรของคนในสังคม และก็จะด้วยการเล่นเห็นถึงความสำคัญของเรื่อง “ความเป็นชุมชน” หรือ “ความเป็นประชาคม” (ประเวศ วะสี : 2539)

1.1.2 ลักษณะและองค์ประกอบของประชาสังคม

งานวิจัยของ กริสแฮม และ โรเบิร์ต พัทนัม (จิรวุฒิ เสนาคำ, (ผู้แปล) 2540) (ออนไลน์, 2550) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของประชาสังคม สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดความเข้มแข็งของประชาสังคมในบริบทของสังคมตะวันตกได้จากองค์ประกอบ 6 ประการ ดังนี้

1) **โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร** ประชาสังคมต้องการพื้นที่สาธารณะและ โอกาสที่จะพบปะ ซึ่งสถานที่ดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการก่อเกิดเจตจำนงทางการเมือง (Political will) เพื่อที่จะสร้างความเป็น “พลเมือง” ให้กับประชาชน ประชาสังคมจะเข้มแข็งหรือไม่ สามารถตรวจสอบได้จากพื้นที่สาธารณะ (Public space) และองค์รวมของพื้นที่สาธารณะก็คือ โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ (civic infrastructure) ของชุมชน โดยสามารถแยกโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะได้เป็น 3 ระดับ คือ

(1) ระดับพื้นฐานล่าง คือ การพบปะกันของผู้คนเป็นครั้งคราว การพบปะนี้อาจเป็นการพบปะกันในสภาพพัฒนาท้องถิ่นหรือเพื่อนบ้าน

(2) ระดับกลาง คือ การรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อเน้นงานด้านใด ด้านหนึ่ง หรือเป็นองค์กร

(3) ระดับสูงสุด คือ “องค์กรร่วม” (Umbrella Organization) ที่ เชื่อมองค์กรสมาชิกและสมาชิกเข้าหากัน การพบปะหรือองค์กรเหล่านี้ คือ ช่องทางการสื่อสาร โครงสร้างพื้นฐานจะอิงอยู่กับระบบสังคมที่ไม่เป็นทางการ อาจจะเป็นงานเทศกาล ที่ดึงให้ผู้คนมา พบกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นเหตุการณ์ทางสังคมแล้ว ยังเป็นการเชื่อมผู้คนให้เข้าใกล้ชิดกัน ได้พูดคุย กัน เรย์ โอลเดนเบิร์ก (Ray Oldenburg: 1989) เรียกสถานที่เกิดการพูดคุยนี้ว่า “แหล่งที่ยิ่งใหญ่ที่ดี ที่สุด” หรือ the great good place” ของชุมชน นอกเหนือจากนั้นก็จะเป็นที่ให้ได้พบกับคนแปลก หน้านอกชุมชนซึ่ง อเล็กซี เดอ ทอกเกอวิล (Alekzi de Tocqueville:19969) พบในศตวรรษที่ 19 ว่า การพบปะของคนแปลกหน้าที่เกิดขึ้นบ่อยในการสมาคมแบบไม่เป็นทางการ การพบปะของ ผู้คนที่หลากหลายและสามารถให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิด แนวทาง เป็นการสร้าง เครื่องข่าย ทำให้เกิดสายสัมพันธ์ระหว่างคนที่ต่างฐานะ ต่างชนชั้นกัน

2) *กระบวนการสำคัญของชุมชน* ชีวิตสาธารณะของชุมชนหนึ่ง สามารถ ที่จะวัดได้ด้วยการตัดสินใจภายในชุมชนในเรื่องสาธารณะ สิ่งหนึ่งที่จะต้องเกิดก่อนการ ตัดสินใจสาธารณะ คือ “กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน” เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ในการตัดสินใจ เนื่องจากในอดีต ผู้นำเท่านั้นที่ เป็นผู้ตัดสินใจ หรือเป็นแกนนำคนในชุมชนให้ เห็น คล้อยตามความคิดของตน ด้วยการแสวงหาหลักฐานข้อมูลต่างๆ มาโน้มน้าวให้คนตัดสินใจตาม มากกว่าเป็นการตัดสินใจของคนในชุมชนเอง ดังนั้น การเรียนรู้ของชุมชน จึงเป็นจุดเริ่มต้นของ การพัฒนาชุมชนในวิถีทางที่ทำให้ชุมชนรู้สึกเป็น “เจ้าของ” ชุมชน การสร้างความเป็นชุมชนจึง เป็นหนึ่งเดียวกับการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งคือ ชุมชนแห่งการ เรียนรู้นั่นเอง

3) *ภาวะการนำหรือผู้นำชุมชน* ชุมชนที่เข้มแข็งจะอยู่ในวิถีทางที่ผู้นำ สัมพันธ์กับคนอื่น นอกไปจากความเป็นผู้นำที่โดดเด่น หรือผู้กระทำคนสำคัญของชุมชน ชุมชนที่ เข้มแข็งจะต้องมีสมาชิกที่มีความสามารถที่จะคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อย่างที่ วอน กริสแฮม (Vaughn Grisham: 1990) ได้อ้างคำพูดของผู้นำคนหนึ่งของเมืองทูเปโลว่า “หากคุณต้องการชุมชนที่ดี คุณ ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำด้วยตัวเอง” ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีผู้นำที่ หลากหลาย และตัวผู้นำจะต้องไม่แตกต่างจากชาวบ้านคนอื่นๆ

4) *กรอบแนวคิดหรือภาพที่อยู่ในหัวของคนในชุมชน* โดยเฉพาะกรอบ แนวคิดในการแก้ปัญหาและการมองความเป็นไปของสรรพสิ่ง จะต้องที่เน้นการมีส่วนร่วมของ ภาคสาธารณะและการทำงานเพื่อส่วนรวม โดยมองอำนาจว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวคน อำนาจที่

แท้จริงต้องมาจากประชาชน และจะต้องทำให้คนในชุมชนมั่นใจให้ได้ว่า “ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะสามารถแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้ดี” นั่นคือ คนในชุมชนทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อปัญหาของชุมชน

5) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน Robert Putnam ได้กล่าว สรุปว่า ความสัมพันธ์ในแนวราบหรือเท่าเทียมกัน จะนำไปสู่เมืองที่มีระบบการปกครองที่ดีและเศรษฐกิจมั่นคง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งก่อให้เกิดการปกครองแบบมาเฟีย และทำให้เศรษฐกิจของเมืองถล่ม หลัง สถาบันและคนจะต้องมีความสัมพันธ์กันทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มธุรกิจ กลุ่มองค์กรประชาชน โรงเรียน องค์กรชุมชน ฯลฯ (Robert Putnam, 1993)

6) สำนักความเป็นชุมชนและชนบทแห่งการแบ่งปัน แฮร์รี่ บอย กล่าวไว้ว่า ประชาชนจะต้องร่วมไม้ร่วมมือกันทำงานก่อน แล้วจึงจะสามารถสร้างชนบทแห่งการทำงานร่วมกัน และจะค่อยๆ สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ (Harry C. Boyte: 1989)

ถวิลวดี บุรีกุล (2549) ได้กล่าวว่า ประชาสังคมเป็นหน่วยและองค์รวมของสังคม ที่ประกอบด้วย รัฐ เอกชน กลุ่ม ชุมชน บุคคลและครอบครัว พื้นที่เปิดเพื่อช่วงชิง ที่เป็นเรื่องของการรวมตัวเป็นองค์กร การเมืองภาคสาธารณะ ฯลฯ ประชาสังคมประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. โครงสร้างองค์กรประชาสังคม หมายถึง การรวมกลุ่มที่มีระบบการจัดการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหา มีโครงสร้างและระเบียบในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
2. ไม่แสวงหากำไร ไม่ดำเนินการเพื่อการค้า ประชาสังคมสามารถสร้างกำไรขึ้นได้ในการดำเนินการ แต่กำไรนั้นต้องกลับไปสู่การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กรเท่านั้น จึงจะสอดคล้องกับเป้าหมายสาธารณะ
3. เป็นอิสระและปกครองตนเอง ประชาสังคมต้องมีการเป็นอิสระในระดับหนึ่ง เช่น มาตรการสำหรับการปกครองภายใน และสามารถหยุดการดำเนินการด้วยอำนาจของตนเอง และโดยหลักการแล้วมีการควบคุมกิจการของตนเอง การเป็นอิสระด้านเศรษฐกิจอย่างไรก็ดี การทำงานร่วมกันระหว่างประชาชน องค์กรทางสังคมและการเชื่อมกับรัฐช่วยสนับสนุนสมาชิกที่ยังไม่เข้มแข็งในสังคมได้
4. มีการรวมตัวโดยความสมัครใจ และสามารถที่จะลาออกได้เมื่อต้องการ ประชาสังคมเป็นการกำกับตนเอง รวมตัวด้วยความสมัครใจ การเป็นสมาชิกหรือการเข้ามามีส่วนร่วมในประชาสังคมไม่ต้องเป็นไปตามกฎหมาย หรือข้อบังคับใดๆ กฎเกณฑ์นี้จะช่วยอธิบายคำว่า

เป้าหมายสาธารณะได้ เป็นการตัดสินใจของประชาชนในการมีส่วนร่วมริเริ่มในสิ่งที่องค์กรมีผลกระทบ

5. มีพื้นที่สาธารณะ เพื่อเป็นสถานที่ให้ประชาชนที่มีแนวคิดมาร่วมแสดงความคิดเห็น ความสนใจต่างกันมาถกปัญหาที่จะสร้างความเข้าใจร่วมกันในประเด็นต่างๆ และหาแนวทางตอบ สนองต่อประเด็นนั้นๆ เช่น ร้านกาแฟ ร้านอาหารริมทาง อินเทอร์เน็ต พื้นที่สาธารณะ จึงประกอบ ด้วยพื้นที่ สำหรับสื่อสารกันสำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้องคนที่เข้าร่วมในพื้นที่สาธารณะ ไม่จำเป็น ต้องเข้ามาเพราะการเมืองโดยตรง แต่ต้องการแสวงหาอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของรัฐ

6. มีเครือข่ายการสื่อสารสาธารณะ ในพื้นที่สาธารณะจะต้องมีการสื่อสารสาธารณะ เพื่อช่วยให้เกิดการพูดคุย ถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสื่อสารจึงเป็นส่วนหนึ่งในการผูกโยงให้คนในสังคมเข้าด้วยกัน

7. มีจิตสำนึกประชาสังคม นั่นคือ การมีความคิดและยอมรับในเรื่องของการรวมตัวกันอย่างอิสระ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในอันที่จะเรียนรู้ร่วมกันหรือแก้ไขปัญหาที่เผชิญร่วมกัน เมื่อประชาชนมีความตระหนักในการเป็นพลเมืองจะมีการรวมตัวกัน และมีความเชื่อมสัมพันธ์กันด้วยการมีแนวคิดที่ตรงกัน มีอุดมการณ์ร่วมกัน ทำให้มีเอกลักษณ์และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมในฐานะหน่วยหนึ่งของประชาสังคม

8. มีค่านิยมและบรรทัดฐานของชุมชน นั่นคือ จะต้องมีความไว้เนื้อเชื่อใจ และเชื่อถือกัน รวมไปถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความอดทนอดกลั้นต่อความขัดแย้ง และเปิดกว้างยอมรับความแตกต่างที่หลากหลายด้วย

อนุชาติ พวงสำลี และ วีระบุรณ วิสารทสกุล (2541: 11-14) ได้นำเสนอ ลักษณะและองค์ประกอบของประชาสังคมในมุมมองของการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ภายใต้บริบทสังคมไทยไว้ดังนี้

1. มีความหลากหลายทั้งในเชิงรูปแบบและเชิงเนื้อหา ได้แก่ ความหลากหลายเชิงพื้นที่ในการรวมตัว ทั้งพื้นที่ทางการปกครอง ขอบเขตเชิงภูมินิเวศ และเขตเศรษฐกิจ มีความหลากหลายในการรวมตัวเป็นกลุ่ม ชมรม องค์กร สมาคม สถาบัน มูลนิธิ สมาพันธ์ สหกรณ์ รวมไปถึงมีความหลากหลายในเรื่องเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา ฐานะการอาชีพ ประเด็นความสนใจ ปัญหา และความหลากหลายรูปแบบของกิจกรรม

2. มีความเป็นชุมชน ซึ่งอาจมีความหมายกว้างหรือครอบคลุมถึงอาณาบริเวณหรือบริบทขนาดใหญ่ กระทั่งถึงกลุ่มองค์กรเล็กๆ และไม่ยึดติดอยู่กับความเป็นชนบทหรือ

เมือง แต่ให้ความสำคัญกับความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ความสนใจ หรือประโยชน์ร่วมกัน

3. มีจิตสำนึกสาธารณะ หรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (public consciousness) เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเข้ามารับผิดชอบของปัญหา
4. มีกิจกรรมและความต่อเนื่อง หนทางที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันหรือเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) อย่างต่อเนื่อง
5. มีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร ต้องมีการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดการยึดโยงความสามารถและพลังข้อย่อยๆ ในแต่ละส่วนของสังคมเข้ามาเชื่อมต่อประสาน

สรุปได้ว่า การที่ประชาสังคมจะมีความเข้มแข็งได้จะต้องมีลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญคือ กลุ่มคน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของประชาคม มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อ สร้างกระบวนการเรียนรู้โดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการผูกโยงกลุ่มคนในสังคมเข้าด้วยกัน ใช้ความรักความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน มีการสร้างเครือข่าย สร้างจิตสำนึกของการเป็นประชาสังคม และที่สำคัญต้องมีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถที่จะเป็นเครื่องต่อรองกับรัฐได้

1.1.3 ขั้นตอนสู่ความเป็นประชาสังคม

ธีระยุทธ บุญมี (ทักษิณีย์ ลักษณะภิชนัชช, 2545: 57) ได้เสนอขั้นตอนการเข้าสู่ความเป็นประชาสังคมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การเกิดจิตสำนึกทางสังคม
2. การเกิดกลุ่มองค์กรทางสังคม
3. การก่ออุดมการณ์ร่วม
4. การตกผลึกของอุดมการณ์สังคมและกลุ่มองค์กรต่างๆ ในเชิงสถาบัน และกล่าวกันว่าขณะนี้ประเทศไทยอยู่ในขั้นตอนที่ 3 แต่อย่างไรก็ตาม การเกิดกลุ่มองค์กรที่หลากหลายในสังคมไทยนั้น ถ้าเป็นองค์กรที่รวมกลุ่มในลักษณะจัดตั้ง ชี้นำขาดจากความเป็นเพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล (Partnership) ไม่มีการเรียนรู้ร่วมกันและมีลักษณะความสัมพันธ์แบบอำนาจสั่งการรวมศูนย์แล้ว แม้ว่าจะเกิดในองค์กรใดหรือชุมชนใด ก็ไม่สามารถนับเป็นประชาสังคมไทย

ในขณะที่ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2540) ให้ความสำคัญกับขั้นตอนที่สร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship) โดยกล่าวว่า “คนไทย” โดยทั่วไปใช้คำว่า “ประชาชน” (People) “ราษฎร” (Subject) และ “พลเมือง” แทบจะแทนกันได้ ประหนึ่งว่าเป็นคำคำเดียวกันจริงๆ แล้วคำ

ว่า ประชาชนทุกยุคทุกสมัย หมายถึง คนที่ไม่ใช่ผู้ปกครอง (Non ruler) ในสมัยโบราณ ประชาชนเป็นไพร่หรือทาสเกือบทั้งหมดมีสถานะต่ำต้อย เป็นลูกน้อง เป็นข้าช่วงใช้ของขุนนาง หรือเจ้าที่ดิน แต่การเมืองสมัยใหม่ได้ปลดปล่อยประชาชนจากการเป็นไพร่-ทาส กลายเป็นเสรีชน มีสถานะทางกฎหมายเท่าเทียมกัน รวมเรียกอดีตไพร่ อดีตทาส และขุนนางเจ้าที่ดินทั้งหลายว่า “ราษฎร” ในความหมายของผู้ต้องเสียภาษีให้กับรัฐ และต้องยึดถือปฏิบัติตัวตามกฎหมายของ บ้านเมืองเช่นกันหมด

ในประเทศตะวันตก ที่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย มีนัยยะสำคัญอยู่ที่การเปลี่ยน “ราษฎร” ให้เป็น “พลเมือง” นั้นหมายถึง คนในชาติที่นอกจากเสีย ภาษีและปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว ยังมีสิทธิ มีบทบาทและอำนาจทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ทางบ้านเมือง มีสิทธิเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่วนรวมไปกับรัฐด้วย เทียบกันแล้ว “ราษฎร” เป็นฝ่ายรับกฎหมาย รับนโยบาย รับกิจกรรม กิจการต่างๆ ของรัฐ เป็นบุคคล “ว่านอนสอนง่าย” หากความเป็น “พลเมือง” นั้น ต้องเป็นฝ่ายรุกเพื่อเรียกร้องกฎหมาย นโยบาย กิจกรรม กิจการของรัฐ ตามที่พลเมืองเห็นพ้องต้องกัน

จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนสู่ความเป็นประชาสังคมนั้น นอกจากจะต้องให้ ความสำคัญทั้งในแง่โครงสร้างแล้ว เช่น การก่อตัวเป็นกลุ่มองค์กร การสร้างพื้นที่สาธารณะแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณ อุดมการณ์ที่กำกับอยู่ในบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมนั้นด้วย อันได้แก่ สำนักสาธารณะ ความเป็นพลเมือง ฯลฯ

1.1.4 พัฒนาการของขบวนการประชาสังคมในประเทศไทย

จากการศึกษาของ อนุชาติ พวงลำถี และคณะ (2544) พบว่า องค์กรภาค ประชาสังคมในประเทศไทยกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ และเป็นองค์กรที่ก่อตั้งในช่วง ระยะเวลาต่างๆ อย่างหลากหลาย พันธกิจหลักขององค์กร มีทั้งมุ่งรณรงค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในสังคม(Advocacy) ขจัดปัญหาความยากจนและองค์กรให้บริการ มีพื้นที่ปฏิบัติการครอบคลุม ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ชุมชนและระดับประเทศ

พัฒนาการขององค์กรประชาสังคม

ในช่วงแรกๆ (พ.ศ. 2501- 2516) องค์กรภาคประชาสังคม ในประเทศไทย มักจะถูกควบคุม โดยรัฐอย่างเข้มข้น เนื่องจากรัฐไม่ไว้วางใจ และมีทัศนคติต่อองค์กรภาคประชา สังคมว่าเป็นกลุ่มหัวรุนแรงฝ่ายซ้าย ประกอบกับรับนโยบายจากจักรวรรดินิยมที่ต้องการให้มีการ ป้องกัน การเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างเข้มข้นจริงจัง องค์กรภาคประชาสังคมที่รัฐยินยอมให้ ดำเนินการได้ในขณะนั้นมักเป็นองค์กรที่ดำเนินงานในแนวทางสังคมสงเคราะห์ องค์กรที่ได้รับ อนุมัติให้จดทะเบียนช่วงนั้นต้องระบุไว้ในเจตจำนงอย่างชัดเจนว่าจะต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

เมื่อเกิดเหตุการณ์โค่นล้มรัฐบาลเผด็จการใน 2 ช่วงเหตุการณ์สำคัญ คือ ช่วง พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 ได้เกิดบรรยากาศประชาธิปไตยในหมู่นิสิตนักศึกษา ชนชั้นกลาง ผู้นำเกษตรกร และแรงงานค่อนข้างมาก จึงเกิดองค์กรภาคประชาสังคมในช่วงนี้มากขึ้น เพื่อสนับสนุนประชาธิปไตย ที่ลี้ภัยในปี พ.ศ. 2517 แต่หลังการยึดอำนาจของทหารในปี พ.ศ. 2519 กิจกรรมของฝ่ายอนุรักษ์นิยมก็ขยายตัวขึ้นแทน ช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดภาวะสับสนไม่แน่นอน และมีคนหนุ่มสาวจำนวนมากและชาวบ้านหนีเข้าป่าไปร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์

หลังจากนั้น ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2523 ซึ่งมีนโยบาย 66/2523 เป็นช่วงที่การเติบโตขององค์กรประชาสังคมสูงเป็นพิเศษอีกครั้งหนึ่ง มีองค์กรเพิ่มขึ้นอย่างหลากหลาย ทั้งรูปแบบขององค์กรเอกชนและองค์กรเครือข่าย องค์กรประสานงาน องค์กรแม่ข่าย ฯลฯ ขณะที่องค์กรที่ทำงานเชิงสังคมสงเคราะห์ก็มีการปรับทิศทางการทำงานไปด้วย

นอกจากนี้เหตุการณ์พฤษภาทมิฬที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2535 ก็ถือเป็นพัฒนาการประชาสังคมของภาคประชาชนที่สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่ง ที่มีบทบาทในการกดดันให้รัฐบาล ที่มีผู้นำไม่ถูกต้องตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยให้พ้นจากตำแหน่งไป การก่อตัวของประชาสังคมในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ประชาชนที่มาร่วมตัวกันส่วนใหญ่เป็นคนชนชั้นกลางที่มีอาชีพเป็นนักธุรกิจ นักวิชาการ เป็นผู้มีการศึกษาที่ไม่รู้จักกัน แต่มาร่วมชุมนุมด้วยกันเพราะไม่พอใจรัฐบาล ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เหตุการณ์ในครั้งนั้นก่อให้เกิดการปฏิรูปการเมือง มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

และภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 ได้เกิดการเมืองภาคประชาชนอีกครั้ง เมื่อประชาชนทะเลาะแฉให้กับพรรคไทยรักไทย นำโดยพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จนชนะการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2544 โดยใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือในการหาเสียง ทำให้ได้รับชัยชนะอย่างถล่มทลายอีกครั้งในการเลือกตั้งครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2548 และหลังจากนั้น ได้เกิดวิกฤตศรัทธาผู้นำรัฐบาลขึ้น เมื่อประชาชนบางส่วนเริ่มมองเห็นว่ารัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เข้าแทรกแซงองค์กรอิสระ มีการทุจริตคอร์รัปชันในโครงการสำคัญต่างๆ ที่เรียกว่า “คอร์รัปชันเงินนโยบาย” หรือ “ผลประโยชน์ทับซ้อน” ทำให้เกิดกระแสสังคมและบทบาททางการเมืองของภาคประชาสังคมขึ้น เพื่อต่อต้านพฤติกรรมที่ไม่ชอบมาพากลของการใช้อำนาจรัฐของรัฐบาลในการแทรกแซงสื่อ และแสวงหาผลประโยชน์ที่มาในรูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครอบครัวของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ขายหุ้นชินคอร์ปให้กับบริษัทเทมาเซทของสิงคโปร์ เป็นจำนวนเงิน 73,000 ล้านบาท โดยไม่ได้เสียภาษีแม้แต่หนึ่งบาท โดยอ้างว่าเป็นไปตามกฎหมาย ในขณะที่สังคมรับรู้ว่าการซื้อขายหุ้นครั้งนี้ผ่านกระบวนการที่ซับซ้อน ยอกย้อนมาก ทำให้กระแสสังคมโดยเฉพาะชนชั้นกลางในเมืองเกิดความรู้สึกว่านายกรัฐมนตรีใน

ฐานะผู้นำประเทศดำเนินการอย่างไม่ชอบธรรม จนเกิดกลุ่มภาคประชาสังคมต่อต้านนายกรัฐมนตรี มีการรวมตัวของประชาชนในภาคส่วนต่างๆ ออกมาเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออก และได้ขยายออกเป็นวงกว้าง และในที่สุดก็นำไปสู่การยุบสภาและการยึดอำนาจในวันที่ 19 กันยายน 2549

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

1.2.1 ความหมายของชุมชน

Arthur Dumnham (Dumnham, 1969 อ้างใน พัฒน์ สุจันงค์, 2537 : 4) ให้ความหมายของชุมชนว่า คือ กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนและติดต่อกัน มีส่วนสำคัญของชีวิตทุกๆ ไป อย่างเดียวกัน ซึ่งอาจจะดูได้จาก ขนบธรรมเนียมประเพณีและการพูด เป็นต้น

จริยาวัตร คมพยัคฆ์ และอุดม คมพยัคฆ์ (2526 : 5) ได้กล่าวถึงชุมชนในทางสังคมวิทยาว่า หมายถึง กลุ่มชนซึ่งรวมตัวกัน โดยมีความผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนาเดียวกันก็ตาม ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มของสังคมนั้นๆ

จิรพรรณ กาญจนะจิตา (อ้างถึงใน โสภา ชปิลมันน์, สมบัติ สุพัตต์ชัย, และประกายรัตน์ สุขุมลชาติ, 2534 : 13) ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และผู้คนเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีประโยชน์คล้ายๆ กันและมีพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น การใช้ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (ออนไลน์, 2549) ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวพันกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติ ต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกัน หรือมีอาชีพร่วมกัน หรือการประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน

ประเวศ ะสี (ออนไลน์, 2549) ให้ความหมายของความเป็นชุมชนว่า หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544: 20) ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า ชุมชนเกิดจากการรวมตัวของคนทั้งในชนบทและในเมือง

ในหมู่บ้านและในหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ในอาชีพหนึ่งหรือในความสนใจร่วมกันของคนหลายอาชีพ จากหลายแห่งหลายพื้นที่ ซึ่งการรวมตัวดังกล่าวมีทั้งที่เป็นมูลนิธิ เป็นสหกรณ์ สมาคมหรือรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียนรวมกันเป็นกลุ่มอาชีพ เป็นชมรม มีกติกาลักษณะและกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน มีการเสริมสร้างให้ชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็งมาร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในรูปแบบต่างๆ ตามภูมิสังคม ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชนด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรักความเอื้ออาทร ความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและสังคม พร้อมกับน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเห็นหลักในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อมุ่งสู่ความสุขที่เกิดจากความสมดุล ความพอประมาณ อย่างมีเหตุมีผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้

สรุป ชุมชน หมายถึง การที่กลุ่มคนมาอยู่ร่วมกัน ในอาณาเขตหรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอน โดยมีความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการสังสรรค์ มีความสนใจร่วมกัน โดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเรียกโดยรวมว่า ระเบียบบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกัน ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้

1.2.2 องค์ประกอบของชุมชน

เนลสันและคณะ (1994 อ้างถึงในพัฒน์ สุจันงค์, 2537: 4) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Community Structure and Change สรุปได้ว่า การที่จะเป็นชุมชนได้นั้น จะต้องประกอบด้วย 3 อย่างคือ

1. ประชากร
2. อาณาเขตของพื้นที่
3. ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของประชาชนที่ดำรง

จริยวัตร คมพักษ์ และ อุดม คมพักษ์ (2526) ได้สรุปองค์ประกอบของชุมชนไว้ว่า ชุมชนควรประกอบด้วย

1. มีประชาชน หรือกลุ่มชน (People)
2. มีความสนใจของคนร่วมกัน (Common interest) และมีการดำรงชีวิตร่วมกัน (Common living)
3. มีอาณาบริเวณหรือพื้นที่ (area)

4. มีความสัมพันธ์ปฏิบัติ (interaction) มีผลประโยชน์และความ
สะดวกสบายร่วมกัน

5. มีความสัมพันธ์ของสมาชิก (relationship) ที่ผูกพันให้ชุมชนนั้นๆ เช่น
ขนบธรรมเนียมประเพณี

ประเวศ ะสี ได้กล่าวว่า “กระแสใหญ่ในโลกจะมีแต่โลกาภิวัตน์ก็หาไม่
แต่มีกระแสชุมชนภิวัตน์ หรือความเป็นชุมชนเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันความเข้มแข็งของชุมชนจะ
สามารถแก้ไขปัญหาทุกชนิดและพัฒนาทุกอย่างพร้อมกันไปอย่างบูรณาการ” (ธีระพงษ์ แก้วหา
วงษ์, 2543)

จากความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีผู้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ
เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งไว้หลายประเด็น ที่สำคัญคือ ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะของ
ชุมชนเข้มแข็ง องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง และกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งมี
รายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544 :
18) ได้มีการให้แนวคิดและความหมายของชุมชน ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
เพื่อให้พัฒนาประเทศเป็นไปอย่างสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน โดยเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคม
และทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความ
เข้มแข็งให้กับชุมชนให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นแนวทางและนำไปสู่การปฏิบัติ
ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ทั้ง
ของเมืองและชนบทมารวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ จัดการและแก้ไขปัญหา
ร่วมกันของชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม
วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ
โดยมีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น ชมรม กลุ่ม สหกรณ์ มูลนิธิ องค์กรชาวบ้าน และการรวมกลุ่มของ
ประชาชนขึ้นเป็นองค์กรเหล่านี้เกิดจากความสมัครใจที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ยังให้
ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงจาก
เศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทัน บนพื้นฐานของความเป็นไทยและการดำเนินวิถีชีวิตในทางสาย
กลาง โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร มี
สติปัญญา และความรอบคอบ อีกทั้งมีจิตสำนึกยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

ความรักชาติและความสามัคคี ขณะเดียวกันก็พัฒนาสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้เกื้อหนุนต่อการพัฒนา โดยเชื่อมโยงกับการพัฒนาชนบทและเมืองให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยอาศัยพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางด้านวัฒนธรรมและมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้นอาจเสริมสร้างความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2537) กล่าวว่า แนวคิดประชาสังคมเป็นแนวคิดที่เน้นเรื่องความสามัคคี ความกลมเกลียว ความกลมกลืน มากกว่าจะมาดูความแตกต่างหรือความแตกแยกภายใน เพราะฉะนั้น จึงเป็นแนวคิดที่รวมเอาชนชั้นกลาง ชนชั้นสูงเข้ามาด้วย มีทั้งกลุ่มคนที่สนใจในปัญหาเดียวกันกับกลุ่มคนที่ทำงานด้านนี้เพื่อให้เข้าร่วมทำงานแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่อยู่เฉยๆ ในฐานะเป็นราษฎรที่เป็นเพียงผู้รับผลประโยชน์หรือบริการจากรัฐเพียงอย่างเดียว แต่เป็นพลเมืองที่ดีที่พร้อมจะเข้าไปทำหน้าที่แทนรัฐ

นอกจากนี้ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ยังให้ความเห็นเกี่ยวกับคำว่า “ความเป็นชุมชน” ที่มีความหมายใกล้เคียงกับประชาสังคม แต่เน้นหนักไปในเรื่องชุมชนที่เข้มแข็ง ไม่ต้องการเห็นชุมชนล่มสลาย ชุมชนจะมีลักษณะเป็นการเห็นหน้าค่าตาซึ่งกันและกัน มีความเป็นพวกพ้องและมีความใส่ใจต่อกันในการทำงานเพื่อชุมชน ขณะที่ประชาสังคมเป็นแนวคิดเรื่องการใช้สื่อความหมายของสังคมขนาดใหญ่กว่าชุมชนเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์กันแบบหลวมๆ จึงมีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์พัฒนาและสร้าง กิจกรรมหรือสัญลักษณ์หรือสถาบันขึ้นมา ความผูกพันนี้เป็นเรื่องของความเชื่อในคนแปลกหน้าและทำงานร่วมกันโดยอาศัยทั้งการแสดงออกและร่วมปฏิบัติแม้จะอยู่คนละถิ่นหรือไม่ พบหน้ากันเลย

ประเวศ วะสี (จากบทสัมภาษณ์ของชูชัย ศุภวงศ์ 2540 : 6) ให้ความหมายว่า ชุมชน ประชาคม ประชาสังคม หรือชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง มีความหมายใกล้เคียงกัน หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสาร มีการรวมกลุ่มกันจะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องของจิตใจ มีความรัก มีมิตรภาพ มีความรู้ร่วมกันในการกระทำ ในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างจะเป็นเรื่องใดก็ตามมีการจัดการและเป็นการรวมตัวกันในแนวราบ

กรมการพัฒนาชุมชน (2543 : 11) ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง (Empowerment of community) ว่า หมายถึง ชุมชนที่มีความพร้อมในปัจจัยที่ส่งเสริมพลังอำนาจ

ของคนในชุมชนในด้านสถานการณ์ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีพหุภาคีสันับสนุน มีการสื่อสารในชุมชน มีส่วนร่วมในชุมชน มีการเรียนรู้และมีศักยภาพในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

ไพโรจน์ ภัทรนุกูล (2545: 1-63) ให้ความหมายของความเป็นชุมชนเข้มแข็งว่า หมายถึง ทำอย่างไรที่จะทำให้กลุ่มคนที่หลากหลายของสังคมมาร่วมกัน คิดร่วมกัน สร้างเส้นทางเดินใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงคุณภาพของประชาชนจากที่รอคอยการถูกพัฒนา มาเป็นประชาชนพลเมืองที่มีขีดความสามารถในการคิดและร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ภายใต้กระบวนการประชาสังคม ชุมชนเข้มแข็งจึงเกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนในลักษณะประชาคม หรือชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพ มีเสถียรภาพ มีการสั่งสมทุนทางปัญญาหรือทุนทางเศรษฐกิจ มีคุณธรรมและคุณค่าที่ดึงมาเป็นกรอบยึดเหนี่ยวและนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ มีภูมิปัญญาภายใต้ระบบเครือข่ายความร่วมมืออย่างเกื้อกูลและเอื้ออาทร

เพ็ญศิริ จีระเดชากุล (อ้างถึงใน วิจิต ประกายหาญ, 2544:34) ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง โดยแยกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การกินคืออยู่ดี การมีอำนาจต่อรองกับนายทุนและรัฐ รวมถึงความเป็นอิสระในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน
2. ความเข้มแข็งของชุมชนด้านการเมือง ได้แก่ การที่ชุมชนมีอำนาจทั้งในการต่อรองหรือการผลักดันรัฐและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชน
3. ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การมีความสามัคคีภายในชุมชน ความไว้วางใจระหว่างคนในชุมชน ความสามารถและความร่วมแรงร่วมใจในแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมถึงจิตสำนึกในกิจการสาธารณะของชุมชนร่วมกัน ฯลฯ
4. ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี มีการจัดการระบบการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

จากความหมายของชุมชนเข้มแข็งตามที่เสนอของนักวิชาการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายของชุมชนเข้มแข็งได้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่สามารถคิด สามารถกำหนดทิศทางวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน ให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนเอง โดยไม่ต้องรอการพัฒนาจากภายนอก โดยสมาชิกในชุมชนมีการติดต่อสื่อสาร มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้ภูมิปัญญาของตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวได้เท่าทันกับ

สถานการณ์ภายนอกที่เปลี่ยนแปลง โดยสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ โดยยึดหลักจริยธรรม และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2. องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ภายใต้กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ได้มีหน่วยงาน และนักพัฒนาชนบทหลายกลุ่ม ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2543 : อ้างถึงใน ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์) ได้พิจารณาองค์ประกอบชุมชนเข้มแข็งภายใต้โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ซึ่งได้นำแนวคิดของการประชาสังคมมาผสมผสานและให้นำหนักความเป็นชุมชนไว้สูง องค์ประกอบที่ใช้พิจารณามี 9 ประการ คือ

1. มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
2. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะของสมาชิก
3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน
4. มีความเป็นอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ
5. มีการระดมการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
6. มีการเรียนรู้และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายในแนวราบ และติดต่อสื่อสารกันหลากหลายรูปแบบ
7. มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
8. มีการบริหารจัดการกลุ่ม ที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
9. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543) ได้เสนอองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งให้ทัศนะของการรวมเอาประสบการณ์และแนวคิดต่างๆ มาเพื่อใช้ในการนำไปสู่การปฏิบัติดังนี้

1. อุทิศการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวคนในชุมชนและความเป็นชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อในศักยภาพของคนในชุมชน มีสำนึกของความเป็นชุมชนและรู้จักแบ่งปัน

2. การจัดองค์กรและการบริหารจัดการ มีการจัดองค์กรและการแบ่งบทบาทหน้าที่ มีการบริหารจัดการทรัพยากรและกระบวนการวางแผนที่ดี และประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เป็นภาพของการมีชีวิตชีวาของชุมชน มีการขยายกิจกรรมและขยายสมาชิก เกิดการริเริ่มโครงการใหม่ๆ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป

4. ทุนในการดำเนินงาน มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มีงบประมาณ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ มีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ผสมผสานกับความรู้ประสบการณ์ ตลอดจนทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ

5. เครือข่ายความร่วมมือ มีความหลากหลายทั้งกิจกรรมและองค์กร ให้เกิดความร่วมมือเพื่อกิจกรรมสาธารณะและมีอำนาจการต่อรอง เกิดการติดต่อสื่อสารในแนวราบ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคโนโลยีระหว่างกัน

6. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง มีสิทธิในการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น มีอำนาจในการกำหนดยุทธศาสตร์ของชุมชนและต่อรองกับภาครัฐหรือกลุ่มทุน มีการควบคุมกลไกตลาด กฎหมายและคุ้มครองสิทธิของประชาชนในชุมชน

7. เกิดการยอมรับในสังคมและองค์กรภายนอก ทำให้ชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองพร้อมถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนอื่น

3. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

วุฒิสรา ดันไชย (2549) กล่าวว่า ภายใต้การเสริมสร้างชุมชนที่เข้มแข็งในสังคมไทย ให้เป็นสังคมที่ค้ำจุน อยู่เย็นเป็นสุขและเป็นสังคมที่เข้มแข็ง จะต้องเป็นชุมชนหรือสังคมที่มีลักษณะขององค์ประกอบ 8 ประการด้วยกัน คือ

1. เป็นชุมชนที่มีน้ำใจไม่ทอดทิ้งกัน
2. ความเป็นอยู่อย่างพอเพียง พออยู่ พอกินพึ่งตนเองได้ เติบโตบนฐานที่แข็งแรงคุณภาพและยั่งยืน

3. มีการกระจายและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน
4. มีการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของทุกคนอย่างเท่าเทียม
5. มีความเป็นธรรมทางสังคมภายใต้การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็น คนรวมไปถึงความเป็นธรรมทางกฎหมายและเศรษฐกิจ

6. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ โดยสนับสนุนให้มีสมรรถนะในการแก้ไขความขัดแย้งในทุกระดับด้วยแนวทางสันติวิธี

7. เป็นชุมชนที่ผู้คนมีการพัฒนาจิตใจสูงขึ้นเห็นแก่ประโยชน์ความสุขของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

8. เป็นสังคมที่ชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคมมีความเข้มแข็ง คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต (ออนไลน์, 2549) ได้กำหนดลักษณะชุมชนเข้มแข็งที่สำคัญไว้ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไข ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองสมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชน ด้วยความเอื้ออาทร รักห่วงใยกันมีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม มีความโปร่งใส และความพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

2. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน

3. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมในการะบวนการของชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ในการดำเนินงาน ติดตามประเมิน เพื่อกำหนดอนาคตและทิศทางพัฒนาของชุมชน

4. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งพาตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2542) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็งเป็นชุมชนที่มีลักษณะดังนี้

1. มีการรวมตัวกันของคน ครอบครัว เป็นกลุ่มองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
2. มีจิตสำนึกของการพึ่งพาตนเอง รักท้องถิ่น รักชุมชน และเอื้ออาทรต่อกัน
3. มีค่านิยม ระบบคุณค่า เป้าหมายการดำรงชีวิตที่ดีของชุมชนร่วมกัน
4. มีกระบวนการ วิธีการในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์
5. มีการระดมทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาใช้ เพื่อการพัฒนาที่พึ่งพาตนเองของชุมชน

6. มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การพัฒนาภายในชุมชน และระหว่างชุมชนในรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้และรูปแบบอื่น

สุวิทย์ ชัยสวัสดิ์ (ออนไลน์, 2549) กล่าวถึงการพิจารณาคุณลักษณะของชุมชนเข้มแข็งว่า สามารถพิจารณาได้จากทางใดทางหนึ่งในสองทางดังนี้

คุณลักษณะแรก ชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นพื้นเดิมพอสมควรอยู่แล้ว (ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก) จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งอาจจะพร้อมรับบริการหรืองบประมาณที่มีองค์กรหรือผู้มอบให้นำไปเพิ่มพูนการพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

คุณลักษณะที่สอง ชุมชนบางแห่งยังมีความอ่อนแอ (ซึ่งมีค่อนข้างมากในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา) ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะช่วยตนเองในเกือบทุกด้าน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ที่จะให้ความช่วยเหลือ ก็มีเจตจำนงที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของชุมชนนั้นๆ ให้พัฒนาขึ้นจนแข็งแรง

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2541) ได้กล่าวถึงลักษณะความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษากรณี ตำบลหนองแวงใหญ่ อำเภอ บัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้เป็น 12 ประการ คือ

1. มีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวย เช่น มีกลุ่ม องค์กร จำนวนคน สถานที่ การพบปะ ประเด็นการพูดคุย ความใกล้ชิด และการสื่อสาร เป็นต้น
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ และการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา
3. ภาวะผู้นำ ความสัมพันธ์ของสมาชิก มีคุณสมบัติในการถามตอบ ปัญหา
4. มีกระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
5. ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา
6. การมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นแกนกลางในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
7. การเห็นคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรม
8. มีการบริหารจัดการและมีระเบียบที่เอื้ออำนวย
9. มีการระดมทุนทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน
10. นโยบายและกลไกของรัฐ มีอิทธิพลลงไปสู่ชุมชน
11. มีการจัดการความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอกชุมชน

12. มีกระบวนการหรือเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนา โดยมีการวางแผน แบบให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

วิกิต ประกายหาญ (2544 : 6-7) กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตน
2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. มีกระบวนการของชุมชนที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวิถีชุมชน โดยมีผู้นำองค์กรชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อน และมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกทั้งหมดได้เข้ามามีส่วนร่วม มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ชุมชน กำหนด วิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
5. สมาชิกของชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งพาตนเอง และเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกของชุมชนทุกๆ คน โดยมีความคาดหวังต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
6. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกจะเป็นไปในลักษณะของการพึ่งพาชั่วคราว โดยที่ชุมชนจะต้องพึ่งตนเองให้ได้ในที่สุด
7. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชน อื่น ท้องถิ่นอื่น ภาครัฐราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน
8. มีค่านิยม ระบบคุณค่า เป้าหมายการดำรงชีวิตที่ดีของชุมชนร่วมกัน
9. มีกระบวนการ วิธีการในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์

จากคุณลักษณะของชุมชนเข้มแข็งที่กล่าวอ้างข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า ชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องเกิดจากการรวมกลุ่มของคน ของครอบครัวที่มีจิตสำนึกของการพึ่งพาตนเอง รักท้องถิ่น รักชุมชน และมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีค่านิยม ระบบคุณค่า เป้าหมายการดำรงชีวิตที่ดีของชุมชนร่วมกัน มีกระบวนการ วิธีการในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตน มีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการของชุมชน มีแผนของชุมชนที่

ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งพาตนเอง และเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกของชุมชนทุกๆ คน โดยมีความคาดหวังต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกจะเป็นไปในลักษณะของการพึ่งพาชั่วคราว มีเครือข่าย และมีค่านิยมตามแบบวัฒนธรรมไทย

ชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

ความหมายของชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

หมายถึง ชุมชนที่ประชาชนมีจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย รู้จักบทบาทและสิทธิหน้าที่ของตนเอง รู้จักแสดงความคิดเห็นตามวิถีทางประชาธิปไตย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตย กล้าที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ และกล้าที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นตามวิถีทางประชาธิปไตย

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

กาญจนา แก้วเทพ (2540) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองของชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ชุมชนมีการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับประชาชนในชุมชน
2. ประชาชนในชุมชนมีความรักและห่วงใยในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีทุนทางสังคมเป็นตัวช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความรัก ความเห็นห่วงชุมชน พร้อมทั้งปกป้องชุมชนให้มีความเข้มแข็งในทุกๆ ด้าน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดชุมชนการเมืองเข้มแข็งขึ้นมา
3. ประชาชนในชุมชนมีความสนใจทางการเมือง
4. ประชาชนในชุมชนมีขีดความสามารถในการคิดและร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ภายใต้กระบวนการประชาสังคม
5. มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ จากนอกชุมชน
6. มีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อรับฟังปัญหา และความคิดเห็นของประชาชน พร้อมทั้งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ร่วม ตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนตามที่ชุมชนต้องการ
7. การทำงานร่วมกันและกระบวนการทำงานต้องชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำ และสมาชิกที่เป็นชาวบ้านมีความเข้าใจในการทำงานของกลุ่ม องค์กร มีความพยายามในการเพิ่มศักยภาพในการคิดค้นหากิจกรรมเพื่อพัฒนางาน

นอกจากนี้ ชุมชนการเมืองเข้มแข็งยังสามารถที่จะออกข้อกำหนด กฎ กฏหมาย กติกา ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน โดยคำนึงถึงจารีตประเพณีของชุมชน เพื่อใช้ในการ บังคับกับคนในชุมชน และสามารถกำหนดโครงสร้าง ระบบความสัมพันธ์ ขอบเขตการใช้อำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ การบริหารจัดการ และการตัดสินใจ เป็นไปตามวัฒนธรรม คุณธรรมและ วิถีที่มีอยู่ในชุมชน

ดังนั้น เมื่อประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็ง เพื่อพิทักษ์รักษา ซึ่งความดีงามและผลประโยชน์ของชุมชน ชุมชนการเมืองเข้มแข็งก็จะตามมาพร้อมกัน เพราะ ชุมชนการเมืองเข้มแข็งย่อมไม่ปรารถนาที่จะให้คนที่ไม่ดี ไม่มีหลักการ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจใน เรื่องปัญหาของชุมชน เข้ามาทำหน้าที่แทนตน เมื่อมีการเลือกตั้งทุกระดับ จึงกล่าวได้ว่า ชุมชน การเมืองเข้มแข็ง จะทำให้ประชาธิปไตยในชุมชนได้รับการหยั่งรากลึกและฟื้นคืนวิถีแห่งความเป็น เจ้าของอำนาจธิปไตย แห่งภรรครภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียม วิถีชีวิตที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ วิถีแห่งการสร้างสรรค์ วิถีแห่งคุณธรรม จริยธรรมและความยุติธรรม

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็ง เป็นเป้าหมายปลายทางของการพัฒนาในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยหวังว่า กระบวนการประชาสังคมจะเป็นเครื่องมือ เหมือนอย่างที่ผ่านมา จึงมีคนพูดถึง “ชุมชนเข้มแข็ง” กันมากพอๆ กับคำว่า “ประชาสังคม” (Civil society) แต่มักขาดความเข้าใจอย่างชัดเจนและไม่โยงให้เห็นความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุ เป็นผล การจะเกิดชุมชนเข้มแข็งได้ ต้องมีกระบวนการประชาคมที่อยู่บนรากฐานของวัฒนธรรม ชุมชนนั้นๆ มิใช่เป็นการผลัดกันจากฝ่ายราชการ นักวิชาการ หรือแม้แต่เอ็นจีโอพัฒนา NGO การ พยายามจัดเวทีประชาคมเพียงชั่วคราวครั้งชั่วคราว ไม่อาจเกิดกระบวนการประชาคมที่ต่อเนื่องจริงจัง เพราะเป็นเพียงพิธีกรรม เมื่อเสร็จพิธีแล้วต่างคนต่างแยกย้ายกลับไปอยู่บ้านตัวเองแบบ “ตัวใครตัว มั่น” กระบวนการประชาคม จึงจำเป็นต้องอาศัยเวลาและรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่ใน วิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนนั้น รากฐานทางวัฒนธรรมดังกล่าวอาจเป็นหลักการทางศาสนา ที่ยึดมั่นจริงจัง สำนึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน หรือรากฐานทางวัฒนธรรมอื่นๆ ก็ได้ ที่สำคัญ ประชาสังคมจะต้องมีสมาชิก ของชุมชนที่มีลักษณะเป็น “พลเมือง” (Civility) กล่าวคือ ต้องเป็น คนดีมีศีลธรรม มีความสามารถพึ่งตนเองได้หรือสามารถผลิตเพื่อมีส่วนเกินให้แก่คนที่อ่อนแอใน สังคม และเป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักแก้ไขปัญหา เมื่อต้องเผชิญและคิดอ่านปรับปรุงให้ดีกว่าเดิม ไม่ หยุดความรู้กับที่

ในกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ควรยึดแนวคิด หลักการ เป้าหมาย ที่สำคัญ คือ “ชุมชน” เป็นฐานของการพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชนและกระบวนการทัศน์

ใหม่ในการพัฒนาจะช่วยให้เกิดการสร้างและจัดระเบียบชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน และนำไปสู่โครงสร้างทางการเมือง และระบบการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ตลอดจนระบบความร่วมมือและความเป็นประชาคม ประชาสังคม จะทำให้สังคมโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างคุณภาพทางการพัฒนา ซึ่งกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ที่อาจกระทำได้และมีผู้ให้ข้อเสนอแนะกระบวนการที่สำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้

ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2543 : 66-84) ได้เสนอกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งอาจกระทำได้โดยอาศัยกระบวนการที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก

เพื่อดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 ขยายเครือข่ายความร่วมมือ

ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรบุคคลในชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรชุมชน การจัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาวิสัยทัศน์ “การพัฒนาทรัพยากรบุคคล” หรือ “การเตรียมคน” จึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการสร้างความสำเร็จของการพัฒนาในระดับชุมชน โดยผู้นำหรือแกนนำที่ประสบผลสำเร็จและมักสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีลักษณะ “เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการวิเคราะห์และวางแผนแก้ไขปัญหาในระยะสั้น ระยะยาว ได้ดี และบูรณาการไปสู่การปฏิบัติ ใฝ่รู้ จัดระบบการเรียนรู้ ความสามารถในการบริหาร และประสานงาน ตั้งใจจริงแสดงความเสียสละเพื่อส่วนรวม นำเสนอทางเลือก และวิสัยทัศน์ให้กับสังคม มีความเข้าใจโลก เข้าใจธรรม เท่าทันเหตุการณ์ ควบคุมตนเองและยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน มีอุดมการณ์ เชื้อมั่นและยึดในหลักการ“ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนจึงควรมีการดำเนินการดังนี้

1. การค้นหาทรัพยากรบุคคล

2. เนื้อหาสาระที่จะถ่ายทอดต้องประกอบด้วย สภาพชุมชน วิถีชุมชน

ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพเพื่อการดำรงชีพ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอุดมการณ์และวัฒนธรรมชุมชน

3. วิธีการถ่ายทอดความรู้ แปรผันไปตามบทบาทขององค์กรทางสังคม ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ อุดมการณ์วัฒนธรรม ทักษะสังคม ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพ ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรม ต้องมีการดำเนินการโดยผ่านกระบวนการที่สำคัญ คือ

1. กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน ทั้งด้าน คน ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างให้ชุมชนเข้าใจตนเอง กล่าวคือ “รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก่”

2. การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม ต้องมีการส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลจากการศึกษา มาวิเคราะห์ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้นำเสนอทัศนะของตนเองต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ภายใต้การให้เกียรติในฐานะที่เป็นคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม

3. ในการเลือกดำเนินกิจกรรมของชุมชนมักมีลักษณะแบบองค์รวม (Holistic) คือ ต้องครอบคลุมกิจกรรมในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ โครงสร้างพื้นฐาน ทุนและการออม การศึกษา วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม สุวีถีการและการเมืองไปพร้อมๆ กัน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน เกิดจากความสนใจและการมีเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน ทำให้มีการรวมพลังริเริ่มทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ หลากหลาย มีการจัดการร่วมกัน ภายใต้ความสัมพันธ์ในแนวระนาบเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน โดยสิ่งดำเนินการ ได้แก่

1. การจัดองค์กรและการบริหารจัดการ มีการมอบหมายให้มีความรับผิดชอบการบริหารจัดการภายในขององค์กร

2. ส่งเสริมการวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคการประชุมหรือเทคนิคอื่นๆ เพื่อให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน วางแผนร่วมกัน แบ่งบทบาทหน้าที่ จัดทำเรื่องชีวิตจัดระบบติดตามความก้าวหน้า และการสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานร่วมกัน

3. การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ การประเมินผลต้องให้ประชาชนเป็นผู้ ดำเนิน การ อาจเชิญบุคคลภายนอกเข้าร่วมการประเมิน และมีการปรับเปลี่ยน โครงการได้อย่างต่อเนื่อง

4. พหุภาคี จัดระบบสนับสนุนกระบวนการและวางแผนโครงการขององค์กรชุมชน โดยจุดเปลี่ยนที่สำคัญ คือ ภาครัฐต้องปรับบทบาทมาเป็นฝ่ายกระตุ้นและอำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน เพิ่มความเข้มแข็งแก่ชุมชนท้องถิ่น ภายใต้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิด

จากทั้งภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจ นักวิชาการ นักพัฒนา สื่อสารมวลชน รวมทั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในลักษณะพหุภาคี

ขั้นตอนที่ 4 ขยายเครือข่ายความร่วมมือ ความเข้มแข็งของชุมชน จำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันทั้งสังคม โดยมีกระบวนการที่สำคัญ คือ

1. ส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นเครือข่ายความร่วมมือในสังคมวงกว้างที่ค่อยออกจากชุมชนท้องถิ่น
2. พัฒนาความเป็นประชาคมอำเภอ และจังหวัด เพื่อเปิดโอกาสให้เครือข่ายต่างๆ รวมตัวกันในลักษณะพหุภาคี
3. ส่งเสริมความเคลื่อนไหว “ประชาสังคม” เน้นความเป็นประชาคม คือ เป็นความร่วมมือ และรับผิดชอบต่อสาธารณะ โดยมีแรงจูงใจจากความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะพลเมือง (The Citizen)

กาญจนา แก้วเทพ (2540, อ้างถึงใน กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ, 2543) ได้เสนอแนวคิดเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนว่าพิจารณาได้จาก

1. ตัวบุคคลหรือทุนมนุษย์ สิ่งที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน คือ การเจริญเติบโต ในเชิงปริมาณขององค์กร นั่นคือ การมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและมีการสืบทอดคนรุ่นใหม่ เข้ามารับช่วงภาระงาน ส่วนในมิติเชิงคุณภาพดูได้จากความรู้ ความสามารถและทักษะ รวมทั้งความคิดและพลังแห่งศีลธรรมทั้งของสมาชิกและผู้นำ อีกทั้งผู้นำอาจดูได้จากความสามารถ และการประสานผลประโยชน์ สิ่งสำคัญที่ต้องดูอีกอย่างคือ พลังสร้างสรรค์ของสมาชิกในการคิดค้นและทำกิจกรรมอย่างมีชีวิตชีวาและมีความต่อเนื่อง
2. ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม คือ ผลงานหรือกิจกรรมกลุ่ม ที่มีความต่อเนื่องดำเนินการอย่างเป็นเครือข่ายและขยายกิจการใหม่ๆ นอกจากนี้พิจารณาได้จากความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่องค์กรเผชิญในภาวะวิกฤต
3. ปริมาณและคุณภาพของทุน ที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ หรือสภาพแวดล้อม พิจารณาจากทุนด้านปริมาณของวัตถุที่เพิ่มมากขึ้นหรือได้มา ส่วนมิติเชิงคุณภาพพิจารณาจากความยั่งยืนของทุน
4. ทุนเพื่อนหรือเครือข่าย การมีเครือข่ายสมาชิกหรือกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้เห็นถึงศักยภาพในการระดมทุนเพื่อน ซึ่งจะพิจารณาได้จากเครือข่ายสมาชิกที่มีกว้างขวางมากขึ้นและความสามารถในการจัดการเครือข่ายเหล่านั้น

5. สถานภาพขององค์กรชุมชน ซึ่งองค์ประกอบจากหนึ่งถึงสี่ เป็นเพียง การพิจารณาจากตัวองค์กรชุมชนเท่านั้น การพิจารณาศักยภาพควรพิจารณาอ้างอิงจากภายนอกด้วย นั่นคือ การประเมินการยอมรับต่อองค์กรชุมชนจากกลุ่มบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องว่าให้การยอมรับ ในเรื่องไหนมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้การพิจารณาความเข้มแข็งของชุมชน หากมองในมุมกว้างแล้ว น่าจะพิจารณาถึงขีดความสามารถของชุมชน ในการควบคุมตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้ เช่น การ กำหนดราคาขาย การอยากให้ผู้กลุ่กลานอยู่ในหมู่บ้าน ธรรมชาติที่คืนและป่าชุมชน เป็นต้น ยิ่ง ชุมชนมีความเข้มแข็งมากก็ยิ่งจะมีความสามารถในการควบคุมได้มากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ วิถีชีวิตของ ตนเอง ครอบครัว กลุ่ม หมู่บ้าน เครือข่ายตลาด และนโยบายของรัฐ

ประเวศ วะสี (2541) ได้เสนอแนวคิดในการเสริมสร้างชุมชนให้มีความ เข้มแข็งว่า จะต้องประกอบด้วยแนวทางต่างๆ 10 ประการ ดังนี้

1. นโยบายและกระแสสังคม โดยการรณรงค์เคลื่อนไหวให้เกิดความเข้าใจ ในเรื่องนี้ ผู้นำประเทศหรือหัวหน้าพรรคการเมืองควรเป็นผู้นำในการนำนโยบายไปใช้ให้สำเร็จ
2. ตำรวจผังชุมชนและเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และขยายความรู้ไปสู่ ชาวบ้านอื่นๆ
3. ส่งเสริมการขยายตัวของเครือข่ายชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
4. สร้างศูนย์บริการวิชาการเบ็ดเสร็จ (One stop service)
5. เชื่อมต่อการค้าขาย เช่น ให้มีลานค้าชุมชน หรือบริษัทเพื่อชุมชนที่รับ ผลผลิตของชุมชนไปขายยังศูนย์การค้าในเมือง หรือส่งออกต่างประเทศ
6. มีสื่อเพื่อสังคม เป็นเครื่องมือการเรียนรู้และทำให้เกิดกระแสสังคม เช่น การให้มีวิทยุชุมชน เป็นต้น
7. ปรับวิธีงบประมาณและตั้งกองทุนเพื่อชุมชน โดยเอาพื้นที่หรือชุมชน เป็นตัวตั้ง และมีกองทุนชุมชนให้เกิดความเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ
8. ออกกฎหมายเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน ยกเลิกกฎหมายที่ขัดขวาง ความเข้มแข็งของชุมชน
9. มีการฝึกฝนอบรมทักษะการสร้างความเป็นชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับ การทำงานเป็นกลุ่ม เช่น การใช้เทคนิค AIC เป็นต้น
10. มีการวิจัยเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและมีการประเมินผล แล้วนำ ผลการวิจัยไปปรับการกระทำให้ดีขึ้น

มูลนิธิริักบ้านเกิด (ออนไลน์,2549) ได้เสนอแนวคิดว่าการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลัง ดำเนินงานการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ได้แก่

1. พัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วม รักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นสนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

2. การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และ ร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชน ให้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

สรุป ได้ว่า การเสริมสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ต้องมีรากฐานมาจากภาคประชาชนเป็นสำคัญ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม จริยธรรม สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือชุมชนได้ อีกทั้งต้องเป็นคนมีความรู้ความเข้าใจ รู้จักแก้ไขปัญหาในชุมชน มารวมตัวกันเพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย มีวิถีชีวิตที่ดีและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

เช่นเดียวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ก็ต้องมีรากฐานมาจากภาคประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในชนบท ซึ่งถือเป็นฐานล่างของการเมืองที่จะต้องมี ความเข้มแข็ง เพื่อไม่ให้ส่วนบนอ่อนแอและพังทลายลงมา ดังนั้นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเมือง จึงต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง โดยการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ส่งเสริมให้มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เป็นไปในแนวทางที่ชุมชนต้องการ

ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีความสำคัญ เพราะการที่จะพัฒนาประชาคมหรือประชาสังคมในระดับหนึ่ง จำเป็นต้ององค์กรทางสังคมหรือองค์กรชุมชนที่จัดตั้งมาจะต้องมีพลังหรือมีความเข้มแข็ง จึงสามารถทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในประชาคม ที่มีความกระตือรือร้น มีพลังและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง กาญจนา แก้วเทพ (2540) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรทางสังคมหรือองค์กรชุมชนที่มีส่วนคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับองค์กรชุมชน
2. การเปิดเวทีการสื่อสารระหว่างสมาชิก มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ
3. มีสมาชิกจำนวนมากและเพิ่มจำนวนขึ้น บรรดาสมาชิกและผู้นำองค์กรต่างมีความรู้ ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะในการทำงานร่วมกัน มีคุณธรรม โอบอ้อมอารี รวมทั้งมีความรักในชุมชนของตนเอง
4. การทำงานร่วมกันและกระบวนการทำงานต้องชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำ และสมาชิกที่เป็นชาวบ้านมีความเข้าใจในการทำงานของกลุ่ม องค์กร มีความพยายามในการเพิ่มศักยภาพในการคิดค้นหากิจกรรมเพื่อพัฒนางาน
5. การสร้างปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม เป็นการเสริมสร้างระบบสวัสดิการของชุมชนเพื่อลดบทบาทขององค์กรภายนอกและสร้างอำนาจต่อรองกับภายนอก
6. ปริมาณและคุณภาพของทุน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของหรือสภาพแวดล้อม องค์กรชุมชนมีความสามารถในการเพิ่มของปริมาณและคุณภาพของทุนและสภาพแวดล้อม ตลอดจนมีการใช้ทุนดังกล่าวให้มีอายุยืนยาวคงทนตามเงื่อนไขที่เหมาะสม
7. ทุนเพื่อนและเครือข่ายขององค์กรชุมชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มี เพื่อสมาชิกและเครือข่ายที่กว้างขวางหรือพลังในการเจรจาต่อรองกับภายนอก

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) สามารถแยกได้เป็น 4 ประการ คือ

- 1.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.3.2 รูปแบบและกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.3.3 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 1.3.4 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

วิสุทธ์ โภธิแท่น (2519 : 36) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชน โดยมีได้หมายความว่าเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือเพียงแค่การสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเพียงแค่สมัครเข้าช่วยงานของพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการกระทำซึ่งแสดงถึงความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เพื่อประสงค์ที่จะทำให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจในทางการเมือง

ทิพาพร พิมพิสุทธ์ (2524 : 204) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบาย การมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายรัฐบาล เรียกว่า “การมีส่วนร่วมโดยตรง” และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อม นอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า “การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม”

จรรยา สุภาพ (2527 : 310) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจ และในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลและในทางการเมือง หรือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

ธัชชนก ศรีประภัสสร (2541: 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง การที่สมาชิกของสังคมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางการเมืองตามความสมัครใจ ถูกต้องตามกฎหมาย และมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของรัฐบาลไม่ว่า ระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

อสิตรา รัตตะมณี (2542 : 34) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การที่บุคคลได้กระทำกิจกรรมที่มีต่อบ้านเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล และกระบวนการเลือกผู้บริหารประเทศ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และการกระทำอาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่มีการรวมกลุ่มหรือไม่รวมกลุ่ม เป็นทางการเมืองหรือไม่เป็นทางการเมือง ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวก็ตาม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจเป็นกิจกรรมในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นก็ได้ แต่จะต้องเป็นไปตามความสมัครใจของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

ประสิทธิ์ ต่างแดน (2544 : 40) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มุ่งเข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล ในระดับต่างๆ ซึ่งรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไปด้วย

สุรชัย สุกใส (2545 :25) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึงการที่บุคคลได้กระทำกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล และต่อกระบวนการเลือกผู้บริหารประเทศ ทั้งทางตรงและทางอ้อม การกระทำอาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่เป็นการรวมกลุ่มและไม่รวมกลุ่ม เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ตาม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจเป็นกิจกรรมระดับชาติหรือท้องถิ่นก็ได้ ซึ่งต้องเป็นไปตามความสมัครใจของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

เฮอริเบิร์ต แม็คคลอสกี (Herbert McClosky, 1968 : 252-253) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า เป็นกิจกรรมต่างๆ ในการกระทำโดยสมัครใจของสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมมีส่วนร่วมในการเลือกผู้ปกครองและกำหนดนโยบายรัฐ การกระทำนั้นอาจกระทำร่วมกันโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมก็ได้ ซึ่งบุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ได้แก่ บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ เช่น การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรค และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ลักษณะความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองยังพิจารณาได้จากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การช่วยเขียนสุนทรพจน์ในการหาเสียง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ฮันติงตัน และ โดมิงกูซ (Huntington and Dominguez, 1975 : 49) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การกระทำหรือความพยายามนั้นไปได้ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจและไม่สมัครใจ รวมทั้งการเลือกตั้ง การร่วมในการรณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วง และการใช้กำลังรุนแรง

เลสเตอร์ ดับเบิลยู มิลเบรท และเอ็ม. แอล. กอร์ (Lester W. Milbrath and M.L. Goal., 1977 : 28) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายของประชาชนแต่ละคน ซึ่งต้องการมีอิทธิพลผลักดันหรือยอมรับหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและการเมือง ซึ่งไม่เพียงแต่รวมบทบาทอันแข่งขันในการสร้างอิทธิพลผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองตามต้องการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจกรรมที่เป็นที่ยอมรับสนับสนุนในเชิงพิธีการด้วย ผู้ที่ยอมรับรัฐบาลก็จะแสดงออกโดยการประพฤติกรรมของตนเองตามคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาล แต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็พยายามก่ออิทธิพลผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขให้มีส่วนร่วม

ทางการเมือง จึงมีทั้งเป็นการต่อต้าน เช่น การเดินขบวนประท้วง ก่อการจลาจล และทั้งที่เป็นการสนับสนุน เช่น การให้ความร่วมมือกับทางการเมืองในการเสียดิน การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลได้เข้าร่วมกระทำในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งมีผลต่อการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาลทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว อาจเป็นกิจกรรมระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้ ในที่นี้การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การเข้าร่วมกิจกรรม 5 ประการ คือ

- (1) การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- (2) การสนับสนุนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
- (3) การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง
- (4) การมีบทบาทในชุมชน
- (5) การเข้าร่วมประท้วง

1.3.2 รูปแบบและกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มีนักรัฐศาสตร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลายท่าน ได้จำแนกลักษณะรูปแบบและกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ในหลายลักษณะทั้งที่มีความหมายคล้ายคลึงกันและที่มีความหมายแตกต่างกันตามแนวคิดของแต่ละท่านดังนี้

จรรยา สุภาพ (2527 : 403-407) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอดีตไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกรีก (The Greek System) วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศ (Citizen) ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ซึ่งกำหนดให้ประชาชนทั้งนครรัฐประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นความต้องการและกำหนดนโยบายรวมทั้งกำหนดตัวผู้ปกครองด้วย

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบโรมัน (Roman System) เป็นการมีส่วนร่วมแบบกำหนดให้มีสภาขึ้นแทนการประชุมประชาชนทั้งหมด ส่วนอำนาจหน้าที่ของสภานั้นครอบคลุมเสมือนการปกครองโดยประชาชนโดยตรง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบศักดินา (Feudal System) เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านาย (Lord) กับไพร่ (Vassal) ที่แต่ละฝ่ายมีหน้าที่ต่อกัน เจ้านายมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองและปกครองแก่ไพร่ ส่วนไพร่มีหน้าที่บริการด้านต่างๆ และมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ประชาชนทั่วไปก็มีสิทธิเช่นนี้เหมือนกัน จึงถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปราศจากความเสมอภาค

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสวิส (Swiss System) มีลักษณะสำคัญคือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงเช่นเดียวกับระบบกรีก

5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนิวอิงแลนด์ (New England System) มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงเช่นเดียวกับระบบสวิส สำหรับประเทศแรกที่ยุติการปฏิรูปการปกครองให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้คือ ประเทศอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1215 ได้มีการตกลงต่อรองกันระหว่างฝ่ายกษัตริย์กับประชาชน เพื่อให้ฝ่ายกษัตริย์ทรงยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมือง จนเกิดเอกสารสิทธิแมกนาคาต้า (Magna-cata) ขึ้น ซึ่งเป็นเอกสารที่ยินยอมให้ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งต่อมาฝรั่งเศสและอเมริกาก็หันมาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเรื่อยมาจนกลายเป็นการปกครองท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 34-35) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ซึ่งครอบคลุมตลอดกระบวนการเลือกตั้ง ได้แก่ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเสนอตัวเข้ารับสมัครเลือกตั้ง การไปฟังการหาเสียง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้สมัครและนโยบายของพรรค การชักชวนผู้อื่นไปลงคะแนนเสียง การดูแลไม่ให้เกิดการทุจริตในการลงคะแนนเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบ แต่ควรให้ความสำคัญกับการออกเสียงเลือกตั้ง เพราะสามารถวัดค่าออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง พรรคการเมืองเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาสถาบันหลักในทางการเมือง การร่วมกิจกรรมพรรคการเมืองโดยตรง คือ การเป็นสมาชิกพรรค สนับสนุนพรรคในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ยึดมั่นในนโยบายของพรรค ร่วมทำงานให้กับพรรค

3. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์ การกระทำของฝ่ายบริหารท้องถิ่นตามความเหมาะสม การอภิปราย การเข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาท้องถิ่น และท้องถิ่นสามารถขอความคิดเห็นจากประชาชนได้โดยการให้ประชาชนลงประชามติ

4. การมีส่วนร่วมโดยการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการจำลองการเมืองในระดับชาติ แม้ว่าจะเกิดขึ้นได้ยากในระดับท้องถิ่น แต่ก็นับว่าเป็นการมีส่วนร่วมอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การที่กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มที่มีความเห็นคล้ายกัน รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ต่อรองทางการเมือง เกิดการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่น

5. การมีส่วนร่วมโดยการแสดงออกของประชาชน ซึ่งมีวิธีการต่างๆ ซึ่งเป็นการแสดงถึงปัจจัยนำเข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่น เช่น การเดินประท้วง การนั่งประท้วง การอดอาหาร เป็นต้น การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (อ้างถึงในศิริกุล ลือกิติไกร, 2541:14) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่พบเห็นอยู่ในระบบการเมืองส่วนใหญ่ ดังนี้

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. กิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง
3. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มชุมชนหรือกิจกรรมขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมืองและสังคมที่เป็นปัญหาสาธารณะ แต่ไม่ใช่องค์กรของรัฐบาล
4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล
5. การชักจูง
6. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะการประท้วงหรือใช้ความรุนแรง
7. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในบทบาทผู้สื่อข่าว

สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีมาตั้งแต่ในอดีต รูปแบบส่วนใหญ่ที่ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น ได้แก่ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การประท้วงในรูปแบบต่างๆ การเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรค หรือเจ้าหน้าที่ของพรรค การรณรงค์หาเสียง เป็นต้น

1.3.3 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และ วุฒิสาร ตันไชย (2544 : 10-11) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนประกอบด้วย

1. หลักความเป็นอิสระ (Freedom)
2. หลักความสามารถ (Ability)
3. หลักความเต็มใจ (Willingness)

กล่าวคือ ในการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องถือหลักที่ให้อิสระแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นการบังคับหรือเกณฑ์เข้ามา และต้องเป็นไปโดยสมัครใจและใช้ความสามารถของตนเองในการแสดงออกซึ่งการมีจิตสำนึก ความรู้สึกที่ต้องการเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหของชุมชนด้วยตนเอง โดยภาครัฐเป็นเพียงผู้ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มใจ เพื่อเป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตและกิจกรรมการพัฒนาในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับ

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง ตามหลักการปกครองตนเอง (Self-government)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2529 : 39) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ ประเมินโครงการ จนเสร็จสิ้นโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนได้เรียนรู้ ทั้งเรื่องที่ทำและการทำงานร่วมกัน ซึ่งหากบรรลุเป้าหมาย ก็จะทำให้คนเกิดการพัฒนา

1.3.4 ขั้นตอนและวิธีการของการมีส่วนร่วม

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526 : 10) ได้อธิบายขั้นตอนของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
4. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการติดตามและการประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) ได้กำหนดขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงลดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหา สร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผน นโยบาย หรือแผนงาน โครงการ กิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหาเพื่อสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ก็คือ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน โดยผ่านเวทีประชาคมของชุมชน เพื่อร่วมคิด ร่วมวางแผนนโยบาย ร่วมกันตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมไปถึงการเข้าไปติดตามประเมินผลงานการดำเนินงานของชุมชนกันเอง

1.4 แนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital)

1.4.1 ความหมายของทุนทางสังคม

แนวคิดเรื่องทุนทางสังคม เป็นเรื่องใหม่ ต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนและสังคม คำจำกัดความและองค์ประกอบหรือขอบเขตจึงค่อนข้างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและพื้นฐานของแต่ละสังคมในบริบทของสังคมไทย

Putnam (Putnam, 1995 : 65-78) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกและเครือข่ายในสังคม ซึ่งเกิดจากประเทศในสังคมมีระบบคิด ค่านิยม และบรรทัดฐานในการปฏิบัติที่ตีร่วมกัน อาทิเช่น ความไว้วางใจกัน การเคารพกฎหมาย ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

Fukuyama (Fukuyama, 1999) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมว่า หมายถึง ค่านิยม ธรรมเนียมที่ไม่เป็นทางการ บรรทัดฐาน/จารีตร่วมกัน ซึ่งสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างบุคคล และสอดคล้องกับกิจกรรมอันดีงาม

Woolcock and Narayan (Woolcock and Narayan : 2000) กล่าวว่า ทุนทางสังคม เป็นบรรทัดฐาน (norms) และเครือข่าย (network) ที่รวมให้คนมาทำกิจกรรมร่วมกัน

อมรา พงศาพิชญ์ (2546 อ้างในวารสารการพัฒนาท้องถิ่น ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม 2549) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทุนทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในแนวราบและแนวตั้ง ระหว่างบุคคล สถาบัน และ/หรือองค์กรต่างๆ ทั้งในรูปปัจเจก กลุ่ม และเครือข่าย ทั้งนี้ค่านิยมบรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิธีการผลิตในระดับครอบครัว ชุมชน และประชาสังคม นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงทุนทางสังคมโดยเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ที่มีค่านิยมในการตอบแทนบุญคุณ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีเครือข่ายการตอบแทนและการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และการกล่าวถึงการนำแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมไปขยายใช้กับงานพัฒนาในปัจจุบัน

ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2542) ได้ให้ความหมายของคำว่า ทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับประชาสังคม เพราะประชาสังคม ไม่ใช่เป็นเพียงแต่การที่มีคนมาอยู่ร่วมกันเท่านั้น แต่คนเหล่านั้นต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พูดจาสื่อสารในอุดมหมายถึงไปด้วยกัน จนเกิดคุณภาพใหม่ การที่คนแต่ละคนมีปฏิสัมพันธ์ดีเท่าใด ก็ยิ่งก่อให้เกิดคุณภาพใหม่ ที่แต่ละคนไม่มี ยิ่งมีการปฏิสัมพันธ์ดีเท่าใด ก็ยิ่งก่อให้เกิดคุณภาพสูงขึ้น จนทำให้เกิดทุนทางปัญญา – ทุนทางสังคม และก่อให้เกิดประชาสังคมขึ้น นั่นคือ ประชาสังคมที่ดี จะต้องก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การเกิดปัญญาและก่อให้เกิดทุนทางสังคม

นักวิชาการจากธนาคารโลก (1999 อ้างในวุฒิสาร ตันไชย เอกสารสัมมนาวิชาการ ประจำปี 2549) ได้ให้ความหมายของทุนทางสังคมว่า เป็นเรื่องของสถาบันระบบความสัมพันธ์ บรรทัดฐาน จารีต ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่เชื่อมโยงสังคมเข้าด้วยกัน ซึ่งบรรทัดฐานและความสัมพันธ์ในสังคมเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในโครงสร้างของสังคม ซึ่งทำให้ผู้คนเกิดความร่วมมือเพื่อเป้าหมายสูงสุดแนวคิดของทุนทางสังคมเป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างคนที่ประกอบด้วยเครือข่ายทางสังคมและบรรทัดฐานของความสัมพันธ์นั้น ที่มีผลต่อผลิตภาพและความอยู่ดีมีสุขของชุมชน โดยที่ทุนทางสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ภายในครอบครัว ชุมชน องค์กรธุรกิจ ภาคประชาสังคม และองค์กรของรัฐ

กองทุนเพื่อสังคม (SIF) (อ้างในวุฒิสาร ตันไชย เอกสารสัมมนาวิชาการ ประจำปี 2549) ได้อธิบายว่า ทุนทางสังคม เป็นทุนของชุมชนอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งซึ่งประกอบไปด้วย ฐานทรัพยากรธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การหลอมจิตใจ หลอมความคิด และการผนึกกำลัง การสร้างทักษะในการจัดการ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดจะส่งเสริมให้เกิดความเอื้ออาทรและความสามัคคี ที่ทำให้คนมีความเสียสละที่จะทำงานร่วมกัน โดยมีการรวมกำลังความคิด ความรู้ สติปัญญา และความชำนาญที่มีอยู่ไปใช้ในการจัดการแก้ไขปัญหาาร่วมกันทุนทางสังคมเป็นนามธรรม หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลัง การมีองค์กร มีหน่วยที่จะจัดการ จัดระบบต่างๆ ในชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจุดรวมใจ มีศีลธรรม มีความสมัครสมานรักใคร่กลมเกลียวกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เรียกว่า “ทุนทางสังคม” อันประกอบด้วย เรื่องของค่านิยม ความเอื้ออาทรต่อกัน รวมทั้งเรื่องของสติปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนที่สมควรนำออกมาประยุกต์ในการพัฒนาสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548 : 13) ได้นิยามทุนทางสังคม ว่า หมายถึง “ลักษณะทางสังคม ที่ปัจเจกชนและองค์กรทางสังคมมีเครือข่าย (networks) ความไว้วางใจ (trust) และมีบรรทัดฐานในการปฏิบัติ (norms) เพื่อการส่งเสริมเกื้อหนุน และร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน”

สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต (2546) ให้ความหมาย ทุนทางสังคม ว่าผลรวมของสิ่งงดงามต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ทั้งในส่วนที่ได้จากการสั่งสมและการต่อยอดรวมถึงการรวมตัวของคนที่มีคุณภาพเพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม บนพื้นฐานของความไว้นือเชื่อใจ สายใยแห่งความผูกพันและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยสามารถแบ่งขอบเขต / องค์กรประกอบ ดังนี้ คือ

1. ทุนมนุษย์ ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สติปัญญาและทักษะ คุณธรรม ความวินัย และ ความรับผิดชอบ การรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายเพื่อทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ซึ่งในกรอบการศึกษาครั้งนี้ รวมไปถึง ปราชญ์ชาวบ้าน ครูนอก

ระบบ พระภิกษุสามเณร ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำชุมชน ความเอื้อเพื่อและเสียสละในชุมชน ความผูกพันและความรักถิ่นฐานบ้านเกิดในชุมชน

2. ทูตที่เป็นสถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา การเมือง องค์กรที่ตั้งขึ้นในชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน คณะกรรมการชุมชน สมาคม ชมรมวิชาชีพต่างๆ โรงเรียน วิทยาลัยชุมชน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่ทำการศึกษา

3. ทูตทางปัญญาและวัฒนธรรม ครอบคลุมถึงระบบ คุณค่า (Value) คุณธรรม วินัย จิตสำนึกสาธารณะ วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นต้น

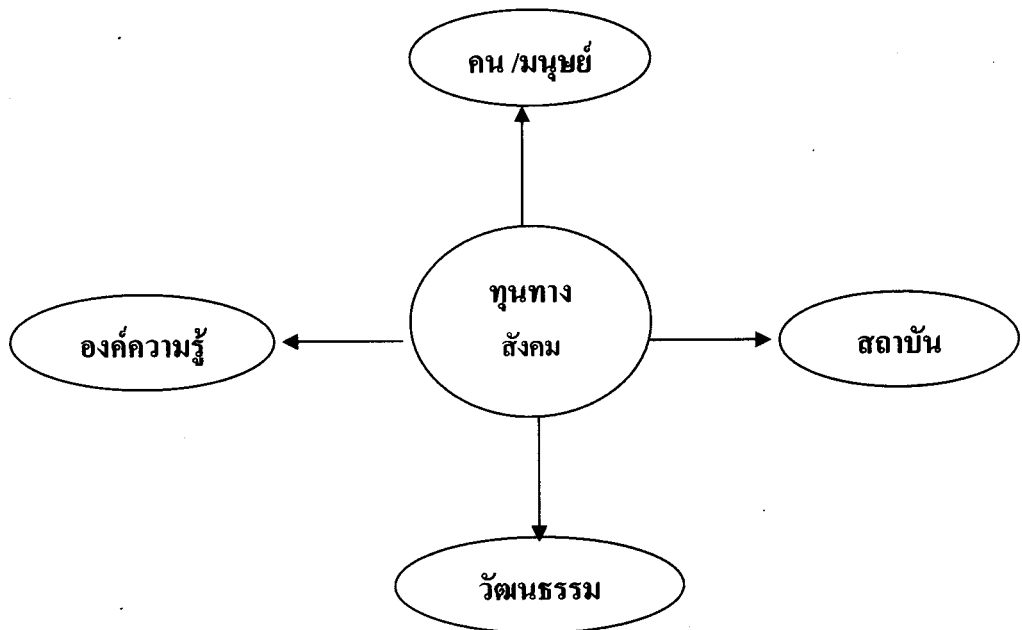
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545 : 39) ได้ให้ความหมายว่า ทูตทางสังคม เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้นื้อเชื่อใจสายใยความผูกพันและวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทยผ่านระบบความสัมพันธ์ในองค์กรประกอบหลัก ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคม

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่่น) (2549: 70) ให้ความหมายว่า ทูตสังคม หมายถึง เรื่องของค่านิยม วัฒนธรรมของประชาชน ความไว้วางใจระหว่างกันและเป็นชุดของความสัมพันธ์ที่อยู่บนความคาดหวังและค่านิยมร่วมกัน ที่ไม่เป็นทางการและสอดคล้องกับศีลธรรมอันดี ทำให้เกิดความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และไว้วางใจต่อกัน

จึงกล่าวได้ว่า “ทูตทางสังคม” คือ ต้นทุนในมิติต่างๆ ซึ่งอยู่ในชุมชนหรือสังคม ไม่ว่าจะเป็ต้นทุนมิติทางวัฒนธรรม มิติสังคม และมิติทางจิตใจ จิตวิญญาณ อาทิ ความเอื้ออาทร ต่อกันระหว่างคนในชุมชน ความรักใคร่สามัคคี วัฒนธรรม จารีตประเพณี การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กันภายในชุมชน ซึ่งต้นทุนเหล่านี้จะเป็นเครื่องช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ และมีอำนาจ ในการต่อรองและรองรับกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากภายนอกและกระทบต่อชุมชนและสังคม การที่ชุมชนมี “ทูตทางสังคม” ถือเป็น “ต้นทุน” ที่ทรงคุณค่าสำหรับชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการบางอย่างบางประการ เพียงต้นทุนที่ชุมชนมีอยู่ไม่อาจช่วยให้ชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ทัดทาน ต่อสภาวะการณ์ภายนอกที่รุกคืบเข้ามายังชุมชนได้ ตัวอย่างเห็นได้ชัด คือ การที่ประเทศมุ่งพัฒนาประเทศโดยไม่สนใจการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยปัจจัยการผลิตต่างๆ เป็นต้นทุนในการผลิต ทำให้สังคมและชุมชนล่มสลายในหมู่บ้าน ตำบลเหลือเพียง “วัยฟุ้งฟิง” ในหมู่บ้าน เพราะวัยแรงงานถูกดูดซับเข้าเป็นแรงงานราคาถูกในกระแสการผลิตแบบทุนนิยม

1.4.2 องค์ประกอบของทุนทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545 : 39) ได้กล่าวว่า “ทุนทางสังคม” เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ สายใยความผูกพัน และวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทยผ่านระบบความสัมพันธ์ในองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ซึ่งจะต้องมีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคม ดังแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของทุนทางสังคม

จากองค์ประกอบของทุนทางสังคม ถ้านำเอาองค์ประกอบทั้ง 4 มาผสมผสานกัน บนพื้นฐานของความไว้วางใจกัน สายใยของความผูกพัน ก็จะนำไปสู่กิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างทุนทางสังคมได้เกิดความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยจะต้องพิจารณา

1. คน ต้องได้รับการพัฒนาให้มีร่างกายแข็งแรง เป็นคนมีจิตใจดี มีศักยภาพ และมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกัน มีนิสัยใฝ่รู้
2. สถาบัน มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชนและสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีสถาบันหลัก อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันการศึกษา ภาคธุรกิจเอกชน และสื่อ ที่สามารถชี้นำและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมค่านิยมของคนในสังคมในวงกว้าง

3. วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันยาวนาน และเป็นที่ยอมรับในสังคม นั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ เป็นในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ดีงาม ค่านิยมความเป็นไทย วัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง เกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษา อนุรักษ์ พัฒนา และต่อยอดเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน

4. องค์ความรู้ ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิต ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานความคิดและหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและจริยธรรม ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ มีความหลากหลายปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ทูทางสังคม เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นทุนที่ติดตัวมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาทุนทางสังคมต้องพัฒนาตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาทุนทางสังคมต้องอาศัยทุกภาคส่วนตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน และระดับ ประเทศ มีส่วนร่วมการพัฒนา เพื่อให้สังคมหรือชุมชนเกิดความเข้มแข็งในทุกระดับ สามารถช่วยเหลือกัน เอื้ออาทรเมื่อเวลาเกิดวิกฤตและปัญหาทางสังคม องค์การบริหารส่วนตำบล ถือเป็นสถาบันการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและคนในชุมชน/ตำบล มีภารกิจหน้าที่ในการพัฒนา 5 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ศิลปวัฒนธรรม แร่เพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจน ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคมและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

จากภารกิจการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน ล้วนเป็นภารกิจในการส่งเสริมการพัฒนา ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น แต่การพัฒนาถ้าจะให้เกิดความยั่งยืน จะต้องมุ่งเน้นทุนทางสังคมก่อน เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานการพัฒนา ทุนด้านต่างๆ การรู้ถึงทุนทางสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนา

1.4.3 ขั้นตอนการพัฒนาทุนทางสังคม

สุวิทย์ เที่ยรทอง (ออนไลน์, 2550) ได้กล่าวว่าในการดำเนินการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยการพัฒนาทุนทางสังคมมีขั้นตอนการพัฒนาอยู่ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นค้นหาทุนทางสังคม โดยการจัดทำแผนที่ข้อมูลทางสังคม (social capital map) เพื่อ ค้นหาทุนทางสังคมด้าน คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ของชุมชน ว่า มีสภาพเป็นเช่นไร อย่างไร มีลักษณะเป็นอยู่อย่างไร ตรงไหน ซึ่งถือว่าเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่เอาทุนทางสังคมที่มีอยู่เป็นตัวตั้งเพื่อเป็นพลังของชุมชน
 2. ขั้นวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของทุนทางสังคม โดยใช้หลักการวิเคราะห์ (SWOT analysis) เพื่อเห็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัดของทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่ เป็นทุนเดิม
 3. ขั้นกำหนดแนวทางการพัฒนา / ส่งเสริม สนับสนุนทุนทางสังคมโดยใช้ ผลจากการวิเคราะห์ SWOT มากำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติเป็นแผนงาน / โครงการและกิจกรรม การพัฒนาและจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนา ก่อนหลังตามความจำเป็น
 4. ขั้นดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปตามแผนงาน / โครงการและกิจกรรมที่ กำหนดไว้ในแผนเพื่อการพัฒนาทุนทางสังคม
 5. ขั้นติดตามและประเมินผลการพัฒนาทุนทางสังคม เพื่อให้ได้ข้อสรุป ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการพัฒนาทุนทางสังคม อันเป็นแนวทางการพัฒนาต่อไป
- การพัฒนาทุนทางสังคมทั้ง 5 ขั้นตอน ดังกล่าว จะต้องอาศัยหลักการ ร่วมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ของคนในชุมชน เป็นสำคัญ ที่จะต้องร่วมกันค้นหาทุนทางสังคมที่เป็น ปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาและสร้างเครือข่าย อันจะเป็นพลังที่สำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนา ทุนทางสังคมให้เกิดความเชื่อมโยงการพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน แม้มีวิกฤตทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคม พลังชุมชน ทั้งหมดที่เป็นทุนทางสังคมตลอดจนเครือข่ายก็สามารถช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ได้สำเร็จด้วยทุนทาง สังคม

1.5 แนวคิด “บวร”

1.5.1 ความหมายของ “บวร”

“บวร” ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ประเสริฐ ดีเลิศ “บวร” นั้นมักใช้กับสิ่งที่เป็นสิริมงคลและเป็นสิ่งสูงค่า โดยเฉพาะคำราชาศัพท์ ได้ มีการนำเอาพยัญชนะต้นของคำว่า บ้าน วัด โรงเรียน มาบัญญัติเป็นคำใหม่ ทำให้เกิดความหมาย ใหม่ดังนี้

พระมหาสุเทพ สุวณฺโณ (ออนไลน์ 2549) กล่าวว่า การก่อให้เกิด กระบวนการประชาสังคม “บวร” คือ การนำเอารูปแบบและแนวคิด การพัฒนาแบบ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่มุ่งพยายามที่จะนำเอาองค์กร และ/หรือสถาบันหลักในชุมชน

ท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา อันได้แก่ การนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน 3 สถาบัน ได้แก่

1. สถาบันการปกครอง (บ = บ้าน)
2. สถาบันศาสนา (ว = วัด)
3. สถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน)

ผืนนี้กำลังจัดตั้งเป็นองค์กรที่เรียกว่า “บวร” เพื่อนำมารองรับและดำเนินการต่างๆ ตามนโยบายของทางราชการ ฉะนั้น คำว่า “บวร” จึงเป็นคำย่อ โดยการนำเอาพยัญชนะต้นของคำว่า บ้าน วัด โรงเรียน มาบัญญัติเป็นคำใหม่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของคำว่า “บวร” ดังนี้

1. สถาบันการปกครอง (บ้าน) ประกอบด้วย กำนันผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐในรูปแบบอื่นๆ ด้วย
2. สถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา เช่น เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และกลุ่มหรือชมรมศาสนา ซึ่งในความหมายเชิงกว้างอาจหมายถึง องค์กรหรือ สถาบันทางศาสนาต่างๆ ในชุมชนนั้นๆ ด้วย
3. สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) ประกอบด้วย ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ คณะครู นักวิชาการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และองค์กรทางการศึกษาอื่นๆ ด้วย

กองกิจการพลเรือนกองทัพภาคที่ 1 (ออนไลน์ 2547) กล่าวว่า “บวร” ตามพจนานุกรมนั้น หมายถึง ประเสริฐหรือล้ำเลิศ และยังเป็นคำราชาศัพท์ที่ใช้กันในราชสำนัก “บวร” แม้จะฟังดูห่างไกล แต่แท้จริงแล้ว “บวร” อยู่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับคนไทยมากที่สุด ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายลงไป “บวร” เกิดจากการนำอักษรสามตัวมาเรียงต่อกันจนเกิดคำที่มีความหมายตามแนวทางพระราชดำริในการประสานพลังสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง อักษรทั้งสามตัวล้วนแต่มีความหมายในตัวเอง เป็นความหมายที่ผูกพันแลคั่นเคยตลอดมา เริ่มจาก

บ. ไบไม้ แทนความหมายด้วยคำว่า บ้าน ซึ่ง บ้านคือ ที่พักอาศัยหรือครอบครัวก็ได้ บ้านให้ความรักความอบอุ่นผูกพัน แม้จะเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในโครงสร้างทางสังคม แต่เป็นจุดเริ่มต้นของสังคมใหญ่ๆ เป็นพื้นเพองชี้นเล็กที่มีความสำคัญมาก

ว. แหวน แทนความหมายด้วยคำว่า วัด วัดเปรียบเสมือนศูนย์กลางทางจิตใจคนไทยมาตั้งแต่อดีต เป็นสถาบันที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อบรมสั่งสอนคนในชุมชนรอบๆ วัด ให้ประพฤติถูกทำนองคลองธรรม วัด นอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์แล้ว

สำหรับชาวบ้านยังเป็นสถานที่ให้คนในชุมชนมาพบปะ ใครเดือดเนื้อร้อนใจก็มาปรึกษากัน กลับจากวัดก็ได้คำสอนดีๆ กลับมากมาย ประเทศไทยนั้น เป็นประเทศที่มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งทุกศาสนาไม่ว่าจะเป็นอิสลาม คริสต์ ล้วนมีหลักคำสอนให้ผู้คนประพฤติและปฏิบัติดี โดยนัย ว.แหวน จึงหมายรวมถึง ศาสนาต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่แผ่นดินไทย

ร.เรือ แทนความหมายด้วยคำว่า โรงเรียน โรงเรียนคือ สถานที่ที่ให้ความรู้ อย่างมีแบบแผน สำหรับเยาวชนซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ภาระของโรงเรียนอาจดูหนัก อยู่บ้างในปัจจุบัน เนื่องจากโรงเรียนต้องดูแลลูกศิษย์เหมือนลูกหลานของตนเอง จะต้องสร้างวินัย เพื่อระเบียบให้แก่ลูกศิษย์ นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องให้ความรู้ทางวิชาการ อย่างเต็มที่ รวมไปถึง การอบรมสั่งสอนให้ลูกศิษย์ เป็นคนดีของสังคม

คำจำกัดความเหล่านี้ เกิดจากคำว่า “บวร” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมองเห็น ซึ่งหากประชาชนให้ความสำคัญกับสามสิ่งนี้ ดังที่พระองค์ทรงมองสังคมไทยที่ประเสริฐดีเลิศ ความหมายของคำว่า “บวร” ก็จะบังเกิดขึ้น

1.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร”

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2547) กล่าวว่า ในประเทศไทย จุดแข็งอย่างหนึ่งของสังคมไทย ก็คือ การมีพระพุทธศาสนาและเป็นการยอมรับโดยพลตินัยว่า ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธ ศาสนา มีบุคลากรทางพระพุทธศาสนาที่เป็นพระภิกษุสงฆ์และสามเณร จำนวน 340,303 รูป มีวัดที่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาจำนวน 33,674 วัด ในสังคมไทย ตั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน วัดและชุมชน มีความผูกพัน จนไม่อาจที่จะแยกออกจากกันได้ ตั้งแต่ เกิดจนตาย บ้าน วัด โรงเรียนจึงเป็นทุนทางจิตวิญญาณ (Spiritual capital) ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) และทุนมรดกทางสังคม ที่มีมาคู่กับสังคมไทย สถาบันทั้งสามจึงมีสัมพันธ์ในทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมในชุมชนทั้งในมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

สุจิตต์ วงษ์เทศ (มติชน, 2550) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนว่า ในสมัยก่อนวัดเป็นทั้งสถานที่ประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์และเป็นโรงเรียนไปพร้อมกัน ประชาชนสามัญชน มักจะนำบุตรหลานมาฝากเรียนหนังสือและศิลปะการต่อสู้ เพราะในสมัยก่อนประเทศไทยยังไม่มีโรงเรียน เหมือนในปัจจุบัน ลูกหลานของไพร่สามัญชนจึงต้องศึกษาเล่าเรียนที่วัด ส่วนบ้านกับวัดก็ต้องมีความสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะขาดส่วนใดไปไม่ได้ วัดเกิดขึ้นได้เพราะมีชุมชนหรือบ้านคอยช่วยส่งเสริม และชุมชนจะอยู่เย็นเป็นปกติสุขได้ก็เพราะวัดช่วยกันขัดเกลา อบรมสั่งสอน ประวัตติความเป็นมาของวัดเป็นอย่างไร ประวัตติความเป็นมาของชุมชนโดยรอบวัดก็เป็นอย่างเช่นวัดนั้นๆ ดังนั้น บ้าน วัด โรงเรียน ต่างก็มีความสัมพันธ์ที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พระมหาสุเทพ สุวรรณโณ (ออนไลน์, 2549) กล่าวว่าลักษณะชุมชนที่ปรากฏในสังคมไทย จึงมักประกอบด้วย

1. บ้าน หมายถึง ชุมชนซึ่งเป็นแหล่งรวมของผู้คนและระบบชีวิตที่ก่อเกิดกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย
2. วัด หมายถึง สถาบันทางศาสนา ซึ่งเป็นตัวขัดเกลาและบ่มเพาะวัฒนธรรมและศูนย์รวมจิตใจของชุมชน
3. โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษา เป็นตัวเพิ่มเติมความรู้และถ่ายทอดการศึกษาอย่างเป็นระบบสถาบันทั้งสาม จึงเป็นสถาบันสำคัญในทางสังคมที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดกระบวนการเสริมสังคมให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาให้เกิดเครือข่าย นำสู่การภาพและสังคมสมานฉันท์ อันเป็นจุดหมายปลายทางของการพัฒนาชุมชนและสังคมในรูปแบบหนึ่ง

1.5.3 “บวร” เป็นหนทางแห่งการพัฒนา

ปกรณ สัตยวณิช (2544) ได้กล่าวถึง “บวร” ว่าเป็นหนทางแห่งการพัฒนา เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีพระราชดำรัสในคราวเปิดประชุมยุทธศาสตร์สมาคม ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2517 ทรงกล่าวถึงแนวคิด “บวร” ว่าเป็นหนทางแห่งการพัฒนา โดยพระองค์ทรงมุ่งเน้นที่จะให้ “วัด” เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของสังคมไทยมาตั้งแต่ครั้งโบราณและทำหน้าที่สำคัญเหมือนเช่นครั้งในอดีตแก่ชุมชนรอบวัด ต่อมาเมื่อเมืองเจริญขึ้น วัดควรร่วมกับหน่วยงานอื่น เช่น โรงเรียน หน่วยงานราชการอื่น ดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์กับชุมชนในสังคมนั้นๆ ในลักษณะ 3 ประสาน หรือ บ้าน วัด โรงเรียน (ราชการ) โดยนำจุดเด่นที่มีอยู่ในสังคมไทยมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในลักษณะของการพึ่งพาอาศัย เกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

สรุป ประชาสังคมแบบ “บวร” จึงหมายถึง การนำเอาสถาบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่แกนกลางในการพัฒนาจิตใจ ตัดสินใจ แก้ปัญหาตนเอง และชุมชน กำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ร่วมกันทำ และบริหารจัดการชุมชนของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ แนวคิด “บวร” เป็นแนวคิดโบราณ ที่นำสถาบันหลักทั้ง 3 มาเป็นหลักในการพัฒนาการปกครองในระบบประชาธิปไตยของภาคประชาชน โดยทั้งสามสถาบันจะต้องประสานร่วมมือกัน ในการพัฒนา และเสริมสร้าง ความสำนึก ความรู้สึกของการเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

1.6.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

เดเนียล วิท (อ้างในชวงศ์ ฉายะบุตร 2539 : 11-13) ให้ความหมายไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วน

วิลเลียม วี. ฮอลโลเวย์ (อ้างในชวงศ์ ฉายะบุตร 2539 : 11-13) ให้ความหมายไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์กรที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

อุทัย หิรัญโต (2523 : 2) ให้ความหมายไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่น มีการจัดเป็นองค์การ มีเจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากจากควบคุมของรัฐไม่ได้ เพราะ การปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ทำให้รัฐเกิดขึ้นได้

สรุป การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจการปกครองไปให้ท้องถิ่นปกครองกันเอง โดยองค์กรท้องถิ่นนั้น จะต้องมีการบริหาร อาณาเขต การคลัง ของตนเอง และอยู่ในความควบคุมของรัฐบาล โดยมีสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน

1.6.2 วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

ชวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 14) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไทยไว้ดังนี้

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ในด้านการเงิน บุคคล และเวลาในการดำเนินการ
2. เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวอาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า
3. เพื่อความประหยัด การจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นนั้นๆ ได้มีโอกาสในการจัดหารายได้ โดยการจัดเก็บภาษีอากร เพื่อนำไปบริหาร

กิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดในงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศ เป็นจำนวนมาก

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เป็นสถาบันที่ให้การศึกษการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้ มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศชาติ ได้เป็นอย่างดี

1.6.3 ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

1) การปกครองท้องถิ่นคือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะจะเป็นสถาบันการฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนได้รู้สึกรู้ว่าตนเองมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยมากที่สุด (ชูศักดิ์ เทียงตรง 2518: 6-7)

2) การปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักปกครองตนเอง หัวใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยประการหนึ่ง ก็คือ การที่ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง มิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบียดเบียน การปกครองตนเองก็คือ การที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่น นอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารจะต้องพึงเสียประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติในการทำประชามติ ให้ประชาชนมีอำนาจในการถอดถอน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตน (อนันต์ อนันตกุล, 2521: 6-7)

นอกจากนี้ การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หรือการกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุด คือ รากหญ้า (Grass roots) ซึ่งเป็นฐานเสริมความสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งยวดอันหนึ่งก็คือ การขาดฐานรากในท้องถิ่น (ลิขิต ธีรเวทิน , 2525 : 3)

3) การปกครองท้องถิ่น สามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์

ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาอย่างอื่นออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาก็ให้ถูกจุดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องเป็นผู้ที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติไปยังส่วนเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลงภายในท้องถิ่นเอง โดยไม่ต้องเสียเวลา

4) การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับการเลือกตั้ง การสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน และยังฝึกฝนทักษะทางการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย (วิญญู อังคมนตรี, 2518: 98)

5) การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง การปกครองตนเองโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การดำเนินการพัฒนาชนบทในอดีตที่ผ่านมา ยังมีอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาชนบทที่สัมฤทธิ์ผลนั้นจะต้องมาจากการริเริ่มช่วยตนเองของท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกัน โดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งจะต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2525 : 3-4)

1.6.4 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523, : 22) กล่าวว่า ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย ประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นย่อมมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจการปกครองอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ ปัจจัยที่มีสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4. องค์การนิติบุคคล เพราะจัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายของรัฐบาล มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎระเบียบ ข้อบัญญัติ ควบคุมให้ปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

5. การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การ และผู้บริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน

6. มีอิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขอ อนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

7. มีงบประมาณเป็นของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม โดยให้ท้องถิ่นมีอิสระในการดำเนินการของหน่วยการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น เพราะมีฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแลอยู่

โกวิท พวงงาม (2549 :8-18) กล่าวว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ จึงจะเรียกได้ว่าหน่วยงานท้องถิ่นนั้นเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอาณาเขตพื้นที่ที่แน่นอนชัดเจน กล่าวคือ ต้องมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ มีอาณาเขตจากที่ไหนจรดที่ไหน มีพื้นที่กี่ตารางกิโลเมตรและครอบคลุมในเขตตำบลหรืออำเภอใดบ้าง เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารท้องถิ่นเป็นไปอย่างสะดวก

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการ Autonomy ภายในพื้นที่หรือท้องถิ่นของตนได้ โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่รัฐกำหนดและปราศจากการแทรกแซงของรัฐ

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคล เพื่อให้การทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็ว

4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีองค์กรที่แน่นอน ในการบริหารจัดการท้องถิ่น กล่าวคือ ต้องมีสภาท้องถิ่น และ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ประจำ เป็นกลไกในการบริหารจัดการ มีระบบการทำงาน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่ชัดเจน

1.6.5 หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (2508 : 35) กล่าวว่า เมื่อรัฐบาลได้กระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องมีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชนและท้องถิ่น ทั้งนี้หลักการที่จะกำหนดว่าหน้าที่ใดควรให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการ ต้องคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

1. กำลังเงิน กำลังงบประมาณ เพราะท้องถิ่นหลายแห่งยังประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ไม่สามารถดำเนินการตามหน้าที่รับผิดชอบที่กว้างขวางเกินกำลังของตนได้
2. กำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานของท้องถิ่นให้ได้ทั่วถึง
3. หน้าที่ความรับผิดชอบของท้องถิ่นควรเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากกิจการใดเกินภาระหรือเป็นนโยบายซึ่งรัฐบาลต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศก็ไม่ควรมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการ เช่น งานทะเบียนที่ดิน

โกวิท พ่วงงาม (2549 :8-20) กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจ และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ภารกิจและความรับผิดชอบด้านการปกครอง นั่นคือ ต้องคอยดูแลทุกข์ของประชาชนในเบื้องต้น เช่น การจัดระเบียบความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่น การกระตุ้นจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นรักท้องถิ่นของตน ตลอดจนหน้าที่ในงานทะเบียนและสถิติต่างๆ เป็นต้น
2. ภารกิจและความรับผิดชอบด้านบริการสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน การก่อสร้างถนน สะพาน การประปา หรือไฟฟ้า การดูแลความสะอาด การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การรักษาสิ่งแวดล้อม หรือการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ เป็นต้น
3. ภารกิจและความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจด้านเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือ ความอยู่ดีกินดีของประชาชนในชุมชน การกระตุ้นให้เกิดการค้าในพื้นที่ การเร่งรัดการจัดเก็บภาษีในท้องถิ่น การสร้างกิจการพาณิชย์ การคลังท้องถิ่นและการบริหารงบประมาณต่างๆ
4. ภารกิจและความรับผิดชอบด้านสังคม เป็นงานที่เกี่ยวข้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง การส่งเสริมการศึกษา งานการศึกษา

การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรง งานการส่งเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพติด
เป็นต้น

ความสำคัญของการบริหารการปกครองท้องถิ่น

1. การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การปกครองท้องถิ่นนับเป็นระบบการเมืองในตัวของมันเอง กล่าวคือ
กลุ่มการเมือง เช่นพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ พยายามหาโอกาสในการที่จะต่อสู้แข่งขันช่วง
ชิงอำนาจในการปกครองบริหารแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่น ไม่ว่าในด้านผลประโยชน์ การ
บริหาร หรือตำแหน่งก็ตาม

การช่วงชิงอำนาจดังกล่าว ย่อมจะต้องผ่านกระบวนการเลือกตั้ง มีการ
กำหนดนโยบาย มีการหาเสียง และเข้าไปเป็นฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายสมาชิกสภาท้องถิ่นก็คื จะต้องมีความ
ผูกพันกับการเมืองตลอดเวลา มีความขัดแย้ง มีการแสดงความคิดเห็น มีการแสดงออกซึ่ง
ความต้องการ หรือการเรียกร้องอยู่ตลอดเวลา เมื่อการปกครองท้องถิ่นนับเป็นระบบการเมือง จึง
จำเป็นที่ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมทาง
การเมืองที่สำคัญสำหรับการปกครองท้องถิ่น ซึ่งหากประชาชนไม่ให้ความสนใจ ไม่มีส่วนร่วม
อย่างแท้จริง ระบบการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ก็หาได้มีประโยชน์ในทางสิทธิทางการเมืองไม่
(ประทาน คงฤทธิศึกษากร , 14)

ลูเซียน ดับบลิว พาย (อ้างในชวงส์ ฉายะบุตร 2530: 19) ได้กล่าวว่า การ
พัฒนาการเมือง เป็นการสร้างระบอบประชาธิปไตย และอุทัย หิรัญโต (2525 : 28) กล่าวว่า การ
พัฒนาการเมือง เป็นการระดมสรรพกำลังให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของชาติ ดังนั้นการมีส่วน
ร่วมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญ และลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นสามารถ
แยกได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง นับเป็นส่งสำคัญและเห็นได้ชัดที่สุดใน
การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งครอบคลุมตลอดกระบวนการเลือกตั้ง ได้แก่ การออกไปใช้สิทธิ
เลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้ง การฟังการหาเสียง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้สมัครและ
นโยบายพรรค การชักชวนคนอื่นไปลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง เช่นการเป็นสมาชิก
พรรค การสนับสนุนพรรคในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ยึดมั่นในนโยบายของพรรคนั้น ร่วมทำงาน
ให้กับพรรค เช่น ร่วมรณรงค์หาเสียง ร่วมดูแลและป้องกันการทุจริตเป็นหัวคะแนนให้พรรค
การเมือง เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจขอความคิดเห็นจากประชาชน โดยการทำประชาคม เพื่อขอประชามติ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง

4. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อต่อรองทางการเมือง ทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง

5. การมีส่วนร่วมโดยการแสดงออกของประชาชน เช่น การเดินขบวนประท้วง การนั่งประท้วง ซึ่งเป็นเป็นวิธีการหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นการแสดงถึงปัจจัยนำเข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่น

2. การปกครองท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตย

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง นั้นหมายความว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเสมือนสถาบันให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน การมีกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้ง เป็นการชักชวนให้คนออกมามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เรียนรู้การปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตยการเลือกตั้งนับเป็นการพัฒนาการเมืองกระบวนการหนึ่ง เป็นการฝึกหัดตัดสินใจทางการเมืองและบทบาทอื่นๆ ในกระบวนการประชาธิปไตย

2.2 การสร้างประชาธิปไตยหรือการพัฒนาการเมืองที่มั่นคงจะต้องเริ่มจากการสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นก่อน เพราะถือเป็นฐานล่างของประชาธิปไตย หากฐานล่างมั่นคงแข็งแรง ส่วนอื่นก็จะมั่นคงแข็งแรงด้วยเช่นกัน

2.3 การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนเกิดความรอบรู้แจ่มแจ้งทางการเมือง นั่นคือ ประชาชนจะรู้ถึงวิธีการเลือกตั้ง การตัดสินใจ การบริหาร การต่อสู้แข่งขันกันตามวิถีทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้สึกถึงการรักษาผลประโยชน์ของตน การมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในการเมืองการปกครองนั้นๆ เขาควรเลือกใคร พรรคการเมืองใดที่เขาคิดว่าดีที่สุดในนี้เพราะการปกครองท้องถิ่นอยู่ใกล้ชิดและประชาชนสามารถติดต่อสื่อสารเข้าถึงนโยบายและติดตามพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นได้ดีกว่านักการเมืองระดับชาติ

2.4 การปกครองท้องถิ่นทำให้เกิดการเข้าสู่วิถีทางการเมืองของประชาชน เพราะการปกครองท้องถิ่นมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลายรูปแบบ เช่น อบจ. เทศบาล อบต. ฯลฯ ทำให้มีกิจกรรมต่างๆ ทางการเมืองเกิดขึ้นอยู่เสมอ ประชาชนในท้องถิ่นก็จะมีความเกี่ยวพันและเข้าสู่ระบบการเมืองตลอดเวลา

2.5 การปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็งจะขจัดระบบเผด็จการโดยเผด็จการ

2.6 การเมืองท้องถิ่นเป็นเวทีสร้างนักการเมืองระดับชาติ การเรียนรู้ทางการเมืองในท้องถิ่นทำให้คุณภาพของนักการเมืองระดับชาติสูงขึ้น ด้วยเหตุที่ได้รับความนิยมศรัทธาจากประชาชน จึงทำให้ได้รับการในระดับที่สูงขึ้น

3. การปกครองท้องถิ่นกับการพัฒนาท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 25) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น อย่างน้อยรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

1. มีการจัดระบบการปกครองและระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องรูปแบบของการบริหารส่วนท้องถิ่น
 2. มีการสร้างระบบและระเบียบ ตลอดจนขั้นตอนของการพัฒนาบทบาทของการบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกัน
 3. มีการสร้างภาวะผู้นำในท้องถิ่น โดยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติพฤติกรรม ตลอดจนการให้ความรอบรู้ทางด้านการบริหารการพัฒนา
 4. สร้างโครงการ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยการบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างตรงเป้าหมาย ต่อเนื่องและมีระบบ โดยต้องเน้นให้เห็นและเข้าใจถึงบทบาทสำคัญของตนต่อการพัฒนาท้องถิ่น
 5. มีการสร้างโครงสร้างระบบภาษีอากรและเงินอุดหนุนจากรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพียงพอที่ท้องถิ่นจะปฏิบัติเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนได้
- ปัจจัยดังกล่าว จะประสบความสำเร็จได้ ถ้าผู้นำในท้องถิ่นมีทัศนคติพฤติกรรม ตลอดจน ความรอบรู้ทางด้านการบริหารพัฒนาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้การปกครองท้องถิ่นมีศักยภาพ สนับสนุนการพัฒนาของท้องถิ่น

4. รูปแบบขององค์กรปกครองท้องถิ่น

องค์กรปกครองท้องถิ่นของไทยในปัจจุบันมี 5 รูปแบบ คือ

1. กรุงเทพมหานคร
2. เมืองพัทยา
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
4. เทศบาล
5. องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 5 รูปแบบ ต่างมีโครงสร้างภายใน องค์กรเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน คือ สภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหาร โดยมีองค์ประกอบของสภา ท้องถิ่นและฝ่ายบริหารดังนี้

1. มีการแบ่งแยกฝ่ายสภาและบริหารออกจากกัน
2. ฝ่ายบริหารมีหน้าที่ในการบริหารจัดการในองค์กรปกครองท้องถิ่น นั้นๆ
3. ฝ่ายสภา ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานฝ่ายบริหารและมีหน้าที่ออกกฎหมายในระดับท้องถิ่น
4. ทั้งสภาท้องถิ่นและหัวหน้าฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจาก ประชาชน

ในที่นี้ผู้ศึกษาขอเสนอรายละเอียดเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรท้องถิ่น 1 ใน 5 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเพียงอย่างเดียว

ความเป็นมาของการจัดระเบียบบริหารงานในตำบล

ช่วง พ.ศ.2499 จอมพล ป.พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในขณะนั้น ได้มีคำสั่ง ที่ มท. 222/2499 เรื่อง ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน ให้ ปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการตำบลเสียใหม่ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกคนใน ตำบล แพทย์ประจำตำบล ครูประชาบาล 1 คน ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิในตำบล ไม่น้อยกว่า 2 คน ซึ่ง นายอำเภอเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ผลของคำสั่งฉบับนี้ ทำให้เกิดสภาตำบล ขึ้นมาครั้งแรก และในปีเดียวกัน ก็ได้มีประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นตามกฎหมายลักษณะ ปกครองท้องที่ มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีการบริหารงานของตนเอง มีพนักงานของตนเอง มีจำนวน ทั้งสิ้น 59 แห่ง และได้ถูกยกเลิกโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2515 ให้จัดระเบียบบริหารในตำบลเพียงรูปแบบเดียว คือ สภาตำบล และได้ดำเนินการเรื่อยมาจนถึง รัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 ในนโยบาย การเมืองและการบริหารราชการ ความว่า “จะกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น โดยจัดให้มีการ เลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทุกระดับ ตลอดจนเพิ่มบทบาทและอำนาจการตัดสินใจขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น”

จากการแถลงนโยบายดังกล่าว กระทรวงมหาดไทยจึงเสนอร่าง พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ให้รัฐสภาเห็นชอบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535

และได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้ง จนในที่สุดรัฐสภาก็ให้ความเห็นชอบ ในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2537 และวันที่ 2 ธันวาคม 2537 ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก

วันที่ 2 มีนาคม 2537 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศให้สภาตำบล จำนวน 618 แห่ง ได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (ภายหลังเหลือ 617 แห่ง เนื่องจากเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีขยายเขตการปกครองเข้าไปในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล บางกุ่ม จนเต็มพื้นที่) และในวันที่ 21 พฤษภาคม 2538 ได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

วันที่ 30 มกราคม 2539 ได้มีการประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เพิ่มขึ้นอีก 2,140 แห่ง โดยประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 9 ง. มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2539 และเลือกตั้งสมาชิกสภาฯ ครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2539

วันที่ 25 ธันวาคม 2539 ได้ประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มขึ้นอีก จำนวน 3,637 แห่ง โดยประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนพิเศษ 52 ง. มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 เลือกตั้งสมาชิกสภาฯ ครั้งแรก เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2540

หลักเกณฑ์การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภา ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยยกฐานะของสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวม เงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท การจัดตั้ง ให้ทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย และให้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ให้ระบุชื่อและเขต ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็น ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลใด มีจำนวนประชากรไม่ถึง 2,000 คน ให้ กระทรวงมหาดไทยประกาศยุบรวมองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว แล้วให้องค์การบริหารส่วน ตำบลที่ถูกยุบรวมนี้ รวมพื้นที่เข้ากับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นที่เขตติดต่อกันภายในอำเภอ เดียวกันภายในเก้าสิบวัน ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน แล้วทำเป็นประกาศ กระทรวงมหาดไทยและให้กำหนดเขตใหม่ของหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไว้ในประกาศ กระทรวงมหาดไทยด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลใดที่มีคุณสมบัติเข้าหลักเกณฑ์จะเป็นเทศบาลได้ จะต้องทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย และให้องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นพ้นสภาพจากการ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และให้โอนงบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ไปเป็นของเทศบาลที่จัดตั้งขึ้น

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงสร้างประกอบด้วย

1. สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล
2. นายกององค์การบริหารส่วนตำบล

1. สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 2 คน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงหนึ่งหมู่บ้านให้มีสมาชิกได้ 6 คน และกรณีมีเพียง 2 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกได้หมู่บ้านละ 3 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ถือเขตหมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง

ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีประธานสภาและรองประธานสภา อย่างละ 1 คน มาจากการแต่งตั้งของนายอำเภอ ตามมติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
3. ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2. นายกององค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

นายกององค์การบริหารส่วนตำบล อาจแต่งตั้งรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมิใช่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการได้ไม่

เกินจำนวน 2 คนและแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมิใช่สมาชิกและมีได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ จำนวน 1 คน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2. สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

4. วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5. รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และมีหน้าที่ “ต้องทำ” และ “อาจจัดทำ” ดังต่อไปนี้

มาตรา 67 องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ ต้องทำ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 9 ประการดังต่อไปนี้

(1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก

(2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้ง

กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

(3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

(4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

(6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

(7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม

ท้องถิ่น

(9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

มาตรา 68 องค์การบริหารส่วนตำบล อาจจัดทำ กิจกรรมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 13 ประการ ดังต่อไปนี้

- (1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และ

สวนสาธารณะ

- (5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- (6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- (7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของ

แผ่นดิน

- (9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- (11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- (12) การท่องเที่ยว
- (13) การผังเมือง

รายได้และรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้ดังต่อไปนี้

1. รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
3. รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
4. ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
5. เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้
6. รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
7. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
8. รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วน

ตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายจ่าย ดังต่อไปนี้

- 8.1 เงินเดือน
- 8.2 ค่าจ้าง
- 8.3 เงินค่าตอบแทนอื่นๆ
- 8.4 ค่าใช้สอย
- 8.5 ค่าวัสดุ
- 8.6 ค่าครุภัณฑ์
- 8.7 ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างและทรัพย์สินอื่น
- 8.8 ค่าสาธารณูปโภค
- 8.9 เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น
- 8.10 รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพันหรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบ

กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

1.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.7.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ไว้ในมาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่
5. ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการทางการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

1.7.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. (2541 – 2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. (2541 – 2544)

ได้กล่าวถึง การเสริมสร้างชุมชนที่เข้มแข็งว่า เป็นเป้าหมายปลายทางของการพัฒนา. การจะเกิดชุมชนที่เข้มแข็งได้ จะต้องมีการบวนการประชาคมที่เข้มแข็งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมชุมชนนั้นๆ ไม่ใช่เป็นการผลักดันของภาคราชการหรือนักวิชาการ กระบวนการประชาสังคมจึงจำเป็นต้องอาศัยเวลาและที่สำคัญประชาคมจะต้องมีสมาชิกของชุมชนที่มีลักษณะเป็น “พลเมือง” (Civility) กล่าวคือ จะต้องเป็นพลเมืองที่ประกอบไปด้วยการมีความเป็นคนดี มีศีลธรรม มีความสามารถพึ่งตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถให้การช่วยเหลือแก่คนที่อ่อนแอในสังคมได้ และมีสติปัญญา รู้จักแก้ไขปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา และมีความคิดที่ปรับปรุงให้ดีกว่าเดิมไม่หยุดความรู้กับที่

1.7.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) มี

เป้าหมายเพื่อพัฒนาชนบทและเมืองให้เข้าสู่สมดุลและยั่งยืน จึงต้องสร้างกระบวนการชุมชนที่เข้มแข็งจากรากฐานทั้งในชนบทและเมืองผ่านเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน เพื่อสามารถขับเคลื่อน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเมืองและชุมชนให้มีความเข้มแข็งควบคู่ไปกับการสร้างสภาวะแวดล้อมให้เมืองและชุมชนมีความน่าอยู่ ตามศักยภาพความพร้อมช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและวิถีชีวิตที่ดีมีความสุข ดังนั้นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ จึงเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่เน้นหลักการมีส่วนร่วม

การพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน จากทุกภาคส่วนในสังคมนวมพลังพัฒนาให้เมืองและชนบทมีความสงบ สะดวก สะอาด ปลอดภัย มีระเบียบวินัย มีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี วิถีชีวิตมีความสุข โดยมีแนวทางการพัฒนาตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. พัฒนาระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ในการพัฒนา แก้ไขปัญหา สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคม โดยส่งเสริมการรวมตัวของชุมชนและประชาสังคม อาศัยกลุ่มแกนวิทยาการกระบวนการจากทุกภาคส่วนราชการ จัดให้มีเวทีสร้างความเข้าใจ เรียนรู้และดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ควบคู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่หลากหลายให้คนในชุมชนได้รับการศึกษาพื้นฐานที่สอดคล้องกับศักยภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ได้รับการ

ฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการและปฏิบัติเป็นอาชีพได้ ตลอดจนสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เท่าทันโลก

2. ค้นหาศักยภาพของชุมชน ให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เป็นแกนประสานรวบรวมองค์ความรู้ในพื้นที่ ทำวิจัยร่วมกับชุมชน เพื่อจัดทำแผนที่การตั้งถิ่นฐาน แสดงทุนทางสังคม เศรษฐกิจและทรัพยากร ควบคู่กับการสร้างฐานข้อมูลและจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาเพื่อติดตามผลการดำเนินงานของชุมชน

3. สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ที่นำศักยภาพปัญหาวิเคราะห์ กำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน และพึ่งพาทรัพยากร ที่มีอยู่เป็นหลัก เช่น เงินทุนหมุนเวียนในชุมชนที่ชุมชนบริหารจัดการเองได้ เสริมหนุนด้วยทรัพยากรจากแหล่งภายนอกในส่วนที่เกินขีดความสามารถของชุมชน

4. ให้มีการติดตามประเมินการพัฒนา โดยชุมชนร่วมกับภาคีการพัฒนา จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นร่วมกัน สรุปทบทวน และปรับระบบข้อมูลพื้นฐาน และตัวชี้วัดการพัฒนาของชุมชนให้ทันสมัยเป็นระยะๆ

1.7.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ยังคงมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เช่นเดียวกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 9 โดยคนไทยทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัวชุมชน และสังคมไทย โดยการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศ ให้มีศักยภาพแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่กับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ โดยมีแนวทางการพัฒนาตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. พัฒนาค้นให้มีคุณธรรมนำความรู้เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจ ควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานที่เข้มแข็ง

2. เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคม บนฐานของความมีเหตุมีผล ดำรงชีวิตอย่างมั่นคงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่าอยู่ บนพื้นฐานของความยุติธรรมในสังคม พร้อมกับเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิหน้าที่ของพลเมือง และตระหนักถึงคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3. สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้มีรากฐานที่มั่นคง โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมตัว เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง

4. ให้มีการเสริมสร้าง และพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม วัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลแก่เยาวชน และประชาชนทุกระดับอย่างต่อเนื่องและจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ในสังคมทุกระดับ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ตลอดจนวางรากฐานกระบวนการประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเพิ่มประสิทธิภาพกลไกและกระบวนการ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการเมืองให้เข้มแข็งและเป็นอิสระ

5. ส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวและรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายการทำงาน ร่วมกันให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ให้เกิดความเป็นธรรมและโปร่งใส เสริมสร้างความเข้มแข็ง และสร้างเครือข่ายการทำงานของกลไกตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐได้อย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

6. ให้มีการติดตามประเมินการพัฒนา ให้มีมาตรฐานและวิธีวัดผลงานที่ชัดเจน โดยให้ชุมชนร่วมกับภาคีการพัฒนา จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ร่วมกัน สรุปบทเรียน และปรับระบบข้อมูลพื้นฐาน และตัวชี้วัดการพัฒนาของชุมชนให้ทันสมัยเป็นระยะๆ เพื่อให้การพัฒนาไปสู่สังคมร่มเย็นเป็นสุข โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการสร้างองค์ความรู้ ด้านการติดตามประเมินผล

2. ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่ทำการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชน การเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 10 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมีข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาดังนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม

2.1.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จากกระทรวงมหาดไทย เมื่อเดือน มีนาคม 2538 มีจำนวนพื้นที่ 175 ตารางกิโลเมตร หรือ 109,375 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อบต.ท่าแซะ อบต.คูริง อำเภอท่าแซะ

ทิศใต้ ติดกับ อบต. หาดพันไกร อำเภอเมือง

ทิศตะวันออก ติดกับ อบต. นากระตาม อำเภอท่าแซะ

ทิศตะวันตก ติดกับ อบต.รับร้อ อบต.หินแก้ว อำเภอท่าแซะ

มีประชากรทั้งสิ้น 6,858 คน แบ่งเป็น ชาย 3,424 คน หญิง 3,434 คน

จำนวนครัวเรือน 2,077 ครัวเรือน จำนวนหมู่บ้านที่รับผิดชอบ 15 หมู่บ้าน ประชากรนับถือ ศาสนาพุทธ 90% นับถือศาสนาอิสลาม 10%

2.1.2 ศาสนสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามมีศาสนสถาน ประกอบด้วย

1) วัด จำนวน จำนวน 3 แห่ง

2) สำนักสงฆ์ จำนวน 2 แห่ง

3) มัสยิด จำนวน 1 แห่ง

2.1.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม มีสถานศึกษา ประกอบด้วย

1) โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 6 แห่ง

2) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง

3) โรงเรียนพุทธศาสนา จำนวน 1 แห่ง

2.1.4 หน่วยงานสาธารณสุข ประกอบด้วย

1) สถานีอนามัยตำบลท่าข้าม 1 แห่ง

- 2) สถานที่พักฟื้นผู้ป่วยเอดส์ 1 แห่ง

2.1.5 ศักยภาพในองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 30 คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ 2550 จำนวนทั้งสิ้น 17,866,894.35 บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	1,113,354.77	บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้	12,421,033.58	บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	4,332,506.00	บาท

ศักยภาพของชุมชน

การรวมกลุ่มของประชาชน

- กลุ่มอาชีพ	50	กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์	15	กลุ่ม
- กลุ่ม อสม.	15	กลุ่ม
- กลุ่ม อปพร. กลุ่มชรบ.	370	คน

2.1.6 วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม

“พัฒนาอย่างมีระบบ ครอบคลุมเศรษฐกิจยั่งยืน พื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรม นำพาสุขภาพดีถ้วนหน้า ศรีธรรมาภิบาลประชาคม”

2.1.7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคม
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมือง การบริหารและการพัฒนาบุคลากร

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
7 ต.ค. 50	นายก อบต.และส.อบต ท่าข้าม	4,943	4,164	84.24	37	191
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	4,782	4,001	83.67	64	81
2 มี. ค.51	สว.	4,782	3,226	67.46	59	121
20 เม.ย.51	นายก อบจ. และ ส.จ	4,793	3,141	65.53	46	78

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี 2550-2552 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร, พ.ศ. 2550)

2.2 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ

2.2.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อเดือน มีนาคม 2538 มีจำนวนพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบ จำนวน 136.43 ตารางกิโลเมตร หรือ 85,274 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อบต.ทรัพย์อนันต์ อำเภอท่าแซะ

ทิศใต้ ติดกับ อบต. นากระตาม อำเภอท่าแซะ

ทิศตะวันออก ติดกับ อบต. สะพลี อำเภอปะทิว

ทิศตะวันตก ติดกับ อบต.ท่าข้าม อำเภอท่าแซะ

มีประชากรทั้งสิ้น 7,025 คน แบ่งเป็น ชาย 3,368 คน หญิง 3,652 คน

จำนวน ครัวเรือน 2,316 ครัวเรือน จำนวนหมู่บ้านที่รับผิดชอบ 18 หมู่บ้าน

2.2.2 ศาสนสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะมีวัด จำนวน 2 แห่ง และมีมัสยิด 3 แห่ง

2.2.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะมีสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่ดังนี้

1) โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง

2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง

3) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน 1 แห่ง

2.2.4 หน่วยงานสาธารณสุข ประกอบด้วยสถานีนอนามัยตำบล จำนวน 1 แห่ง

2.2.5 ศักยภาพในองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลางประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 36 คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ 2550
จำนวนทั้งสิ้น 21,343,260.19 บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	1,022,246.51	บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้	15,317,717.68	บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	5,003,296.00	บาท

ศักยภาพของชุมชน

การรวมกลุ่มของประชาชน

- กองทุนหมู่บ้าน	18	กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์	18	กลุ่ม
- กลุ่ม อสม.	18	กลุ่ม
- กลุ่มแม่บ้าน	18	กลุ่ม
- กลุ่มเกษตรกร	4	กลุ่ม

2.2.6 วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ

“การคมนาคมสะดวก เศรษฐกิจมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง”

2.2.7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ ประกอบด้วย

10 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการคมนาคม
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการไฟฟ้า

- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านแหล่งน้ำกิน น้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตร
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุข
- 6) ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา
- 7) ยุทธศาสตร์ด้านจัดสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์
- 8) ยุทธศาสตร์ด้านการศาสนา
- 9) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม
- 10) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมือง การบริหาร

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะแจะ ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตร เสีย	ไม่ลง คะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
7 ต.ค. 50	นายก อบต.และส.อบต ท่าชะแจะ	4,914	3,896	79.28	324	30
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	4,816	3,752	77.91	71	79
2 มี. ค.51	สว.	4,818	3,058	63.47	67	254
20 เม.ย.51	นายก อบจ. และ ส.จ	4,829	3,164	65.52	54	134

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี 2550-2552 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะแจะ อำเภอท่าชะแจะ จังหวัดชุมพร, พ.ศ. 2550)

2.3 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหงษ์เจริญ

2.3.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลหงษ์เจริญ ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อเดือน มีนาคม 2538 มีจำนวนพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบ จำนวน 141,878 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อบต.สลูย และ	อบต.สองพี่น้อง	อำเภอท่าชะแจะ
ทิศใต้	ติดกับ	อบต.ทรัพย์อนันต์	อบต.คูริง	อำเภอท่าชะแจะ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	อำเภอปะทิว		
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อบต.รับร่อ อำเภอท่าชะแจะ		

มีประชากรทั้งสิ้น 9,862 คน แบ่งเป็น ชาย 5,093 คน หญิง 4,769 คน จำนวน ครัวเรือน 2,809 ครัวเรือน จำนวนหมู่บ้านที่รับผิดชอบ 14 หมู่บ้าน

2.3.2 ศาสนาสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหงษ์เจริญ

องค์การบริหารส่วนตำบลหงส์เจริญ มีศาสนสถานในพื้นที่ ทั้งสิ้น ดังนี้

1) วัด	จำนวน	1	แห่ง
2) สำนักสงฆ์	จำนวน	3	แห่ง
3) มัสยิด	จำนวน	1	แห่ง

2.3.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหงส์เจริญ

องค์การบริหารส่วนตำบลหงส์เจริญมีสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่ดังนี้

1) วิทยาลัยการอาชีพ	จำนวน	1	แห่ง
2) โรงเรียนมัธยมศึกษา	จำนวน	1	แห่ง
3) โรงเรียนในสังกัด สพฐ. (ประถมศึกษา)	จำนวน	6	แห่ง
4) ศูนย์การเรียนนอกโรงเรียนประจำตำบล	จำนวน	1	แห่ง

2.3.4 หน่วยงานสาธารณสุข ประกอบด้วย

1) สถานีอนามัยตำบล	จำนวน	2	แห่ง
2) สำนักงานสาธารณสุขชุมชน	จำนวน	1	แห่ง

2.3.5 ศักยภาพในองค์การบริหารส่วนตำบลหงส์เจริญ

องค์การบริหารส่วนตำบลหงส์เจริญ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลางประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 28 คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหงส์เจริญ แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ 2550

จำนวนทั้งสิ้น 17,866,894.35 บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	1,113,354.77	บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้	12,421,033.58	บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	4,332,506.00	บาท

ศักยภาพของชุมชน

การรวมกลุ่มของประชาชน

- กองทุนหมู่บ้าน 14 กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์ 14 กลุ่ม
- กลุ่ม อสม. 14 กลุ่ม
- กลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มเกษตร 18 กลุ่ม

2.3.6 วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหงษ์เจริญ

“ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ การศึกษาก้าวไกล การเมืองโปร่งใส”

2.3.7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหงษ์เจริญ

ประกอบด้วย 10 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการคมนาคม
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการไฟฟ้า
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านแหล่งน้ำกิน น้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตร
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุข
- 6) ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา
- 7) ยุทธศาสตร์ด้านจัดสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์
- 8) ยุทธศาสตร์ด้านการศาสนา
- 9) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม
- 10) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมือง การบริหาร

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลหงษ์เจริญ ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
7 ต.ค. 50	นายก อบต.และส.อบต หงษ์เจริญ	7,669	6,156	80.27	377	57
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	7,601	6,084	80.04	109	162
2 มี. ค.51	สว.	7,607	6,112	80.35	174	288
20 เม.ย.51	นายก อบจ. และ ส.จ	7,607	5,987	78.70	121	97

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี 2550-2552 องค์การบริหารส่วนตำบลหงษ์เจริญ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร,พ.ศ. 2550)

2.4 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบรือ

2.4.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อเดือน มีนาคม 2538 มีจำนวนพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบ จำนวน 368.39 ตารางกิโลเมตร หรือ จำนวน 230,246 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อบต.สลุย อำเภอท่าแซะ และประเทศเมียนมาร์
 ทิศใต้ ติดกับ อบต. หินแก้ว อบต.ท่าข้าม อำเภอท่าแซะ
 ทิศตะวันออก ติดกับ อบต.ท่าข้าม อบต.คูริง อบต.หงษ์เจริญ
 ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง และประเทศเมียนมาร์
 มีประชากรทั้งสิ้น 16,128 คน แบ่งเป็น ชาย 8,469 คน หญิง 7,659 คน
 จำนวน ครัวเรือน 6,137 ครัวเรือน จำนวนหมู่บ้านที่รับผิดชอบ 23 หมู่บ้าน

2.4.2 ศาสนาสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ บางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ ประกอบด้วย

1) วัด	จำนวน	1	แห่ง
2) สำนักสงฆ์	จำนวน	10	แห่ง
3) ที่พักสงฆ์	จำนวน	24	แห่ง
4) ชุมนุมสถาน	จำนวน	1	แห่ง

2.4.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง

องค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง มีสถานศึกษาในพื้นที่ ดังนี้

1) โรงเรียนในสังกัด สพฐ.	จำนวน	4	แห่ง
2) โรงเรียนในสังกัด ตชด.	จำนวน	2	แห่ง
3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน	6	แห่ง

2.4.4 หน่วยงานสาธารณสุขในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง

1) สถานีอนามัย	จำนวน	2	แห่ง

2.4.5 วิสัยทัศน์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง

“การคมนาคมสะดวก เศรษฐกิจมั่นคง สังคมสดใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม
 เพียบพร้อมคุณธรรม งานล้ำประเพณี สุขภาพดีถ้วนหน้า ศรีราชาธรรมนำประชาคม”

2.4.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคมนาคม
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ

- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 6) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ

2.4.7 ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง

องค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 46 โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลรับรอง มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 1 คน แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ 2550
จำนวนทั้งสิ้น 16,801,600.00 บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	400,000.00	บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้	10,401,600.00	บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	6,000,000.00	บาท
เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ	2,221,695.69	บาท

ศักยภาพของชุมชน

การรวมกลุ่มของประชาชน

- กองทุนหมู่บ้าน	19	กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์	19	กลุ่ม
- กลุ่ม อสม.	11	กลุ่ม
- กลุ่มเกษตรกร	22	กลุ่ม

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลรับร้อ ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
7 ต.ค. 50	นายก อบต.และส.อบต รับร้อ	11,328	9,394	82.93	119	24
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	11,504	9,215	80.10	603	76
2 มี. ค.51	สว.	11,348	9,109	80.27	765	109
20 เม.ย.51	นายก อบจ. และ ส.จ	11,302	6,795	60.12	98	74

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี2550- 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลรับร้อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร, พ.ศ. 2550)

2.5 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม

2.5.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้ง เมื่อวันที่ 19 เดือนมกราคม พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ทั้งหมด 38.5 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 25,025 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อบต.ท่าแซะ อำเภอท่าแซะ

ทิศใต้ ติดกับ อบต.ท่าข้าม อำเภอท่าแซะ อบต.หาดพันไกร

อำเภอเมือง

ทิศตะวันออก ติดกับ อบต.สะพลี อำเภอปะทิว อบต.บางลึก อำเภอเมือง

ทิศตะวันตก ติดกับ อบต.ท่าข้าม อำเภอท่าแซะ

มีจำนวนประชากร 5,032 คน แยกเป็นชาย 2,399 คน หญิง 2,633 คน จำนวนครัวเรือน 1,419 ครัวเรือน มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ 11 หมู่บ้าน

2.5.2 ศาสนสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม ประกอบด้วย

1) วัด จำนวน 6 แห่ง

2) สำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง

2.5.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม

องค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม มีสถานศึกษาในพื้นที่ ดังนี้

1) โรงเรียนในสังกัด สพฐ จำนวน 4 แห่ง

2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 แห่ง

2.5.4 หน่วยงานสาธารณสุขในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม

สถานีอนามัยนากระตาม หมู่ที่ 2

2.5.5 วิสัยทัศน์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม

“ตำบลนากระตามน่าอยู่ เศรษฐกิจมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง”

2.5.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคมนาคม
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านแหล่งน้ำกิน น้ำใช้และน้ำดื่มเพื่อการเกษตร
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชน
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุข
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา
- 6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านศาสนาและวัฒนธรรม
- 7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม
- 8) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมืองและการบริหาร

2.5.7 ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม

องค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 22คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 1 คน แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ 2549

จำนวนทั้งสิ้น 17,625,871.12 บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง 790,503.12 บาท

รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้ 11,128,921.31 บาท

เงินอุดหนุนจากรัฐบาล 3,484,751.00 บาท

เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ 2,221,695.69 บาท

ศักยภาพของชุมชน การรวมกลุ่มของประชาชน

- กองทุนหมู่บ้าน 11 กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์ 11 กลุ่ม
- กลุ่ม อสม. 11 กลุ่ม
- กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มแม่บ้าน 2 กลุ่ม

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	3,569	3,007	84.25	180	26
2 มี.ค.51	สว.	3,567	2,987	83.74	197	80
20 เม.ย.51	นายก อบจ. และ ส.จ	3,567	3,001	84.13	187	32
31 ส.ค. 51	นายก อบต.และส.อบต นากระตาม	3,767	3,068	81.44	257	181

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี2550-2552 องค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร, พ.ศ.2550)

2.6 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์

2.6.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้ง เมื่อวันที่ 19 เดือนมกราคม พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ทั้งหมด 32.48 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 21,112 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อบต.หงษ์เจริญ	อำเภอท่าแซะ
ทิศใต้	ติดกับ	อบต.ท่าแซะ	อำเภอท่าแซะ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	อบต.ทะเลทรัพย์	อำเภอปะทิว
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อบต.คูริง	อำเภอท่าแซะ

มีจำนวนประชากร 3,850 คน แยกเป็นชาย 1,863 คน หญิง 1,987 คน จำนวนครัวเรือน 1,325 ครัวเรือน มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน

2.6.2 ศาสนสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์

วัด/สำนักสงฆ์ 4 แห่ง

2.6.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์

โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง

2.6.4 หน่วยงานสาธารณสุขในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์

1) โรงพยาบาลของรัฐขนาด 120 เตียง	1	แห่ง
2) สถานีอนามัยประจำตำบล	1	แห่ง
3) ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	5	แห่ง

2.6.5 วิสัยทัศน์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์

“โครงสร้างพื้นฐานดี มีน้ำกินน้ำใช้ เศรษฐกิจมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง
สิ่งแวดล้อมไม่เป็นพิษ คุณภาพชีวิตที่ดี”

2.6.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการคมนาคม
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ

2.6.7 ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์

องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 14 คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 1 คน แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ 2550

จำนวนทั้งสิ้น 18,065,722.56 บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	1,787,067.22	บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้	9,306,064.34	บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	2,780,553.00	บาท

เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ 4,192,038.00 บาท

ศักยภาพของชุมชน

การรวมกลุ่มของประชาชน

- กลุ่มอาชีพ 14 กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์ 7 กลุ่ม
- กลุ่มอปพร/ชรบ 175 คน

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	2,751	2,122	77.14	62	63
2 มี.ค.51	สว.	2,679	2,057	76.78	98	101
20 เม.ย.51	นายก อบจ. และ ส.จ	2,679	2,086	77.86	107	39
31 ส.ค. 51	นายก อบต.และ ส.อบต.	2,773	2,229	80.38	122	54

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี2550-2552 องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร,พ.ศ.2550)

2.7 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลคูริง

2.7.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลคูริง ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้ง เมื่อวันที่ 19 เดือนมกราคม พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ทั้งหมด 62.17 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 38,854 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับ อบต.หงษ์เจริญ อำเภอท่าแซะ
- ทิศใต้ ติดกับ อบต.ท่าแซะและอบต.ท่าข้าม อำเภอท่าแซะ
- ทิศตะวันออก ติดกับ อบต.ทรัพย์อนันต์ อำเภอท่าแซะ
- ทิศตะวันตก ติดกับ อบต.รับร่อ

มีจำนวนประชากร 3,423 คน แยกเป็นชาย 1,762 คน หญิง 1,661 คน จำนวนครัวเรือน 1,053 ครัวเรือน มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน

2.7.2 ศาสนสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคูริง

องค์การบริหารส่วนตำบลคูริง มีวัดในพุทธศาสนา จำนวน 2 แห่ง

2.7.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคูริง

องค์การบริหารส่วนตำบลคูริง มีสถานศึกษาในพื้นที่ ดังนี้

- 1) โรงเรียนในสังกัด สพฐ. (ประถมศึกษา) จำนวน 3 แห่ง
- 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง

2.7.4 หน่วยงานสาธารณสุขในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคูริง

มีจำนวน 1 แห่ง

2.7.5 วิสัยทัศน์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูริง

“พัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมการบริหาร
กิจการบ้านเมืองที่ดี”

2.7.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลคูริง

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ
- 3) ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพ จริยธรรมและสังคม
- 4) ยุทธศาสตร์พัฒนาการเมือง และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

2.7.7 ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลคูริง

องค์การบริหารส่วนตำบลคูริง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 14 คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลคูริงที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 1 คน แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ 2550

จำนวนทั้งสิ้น	12,021,385.42	บาท	แยกเป็น	
	รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	598,220.69	บาท	
	รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้	8,750,449.73	บาท	
	เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	2,672,715.00	บาท	

ศักยภาพของชุมชน

การรวมกลุ่มของประชาชน

- กลุ่มอาชีพ	50	กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์	7	กลุ่ม
- กลุ่มอื่นๆ	3	กลุ่ม

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลคูริง ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	2,295	1,825	79.52	109	13
2 มี.ค. 51	สว.	2,256	1,759	77.97	153	39
20 เม.ย. 51	นายก อบจ. และ ส.จ.	2,254	1,431	63.49	123	37
31 ส.ค. 51	นายก อบต. และ ส.อบต. คูริง	2,254	1,775	78.75	74	23

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี 2550- 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลคูริง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร, พ.ศ. 2550)

2.8 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสลุย

2.8.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลสลุย ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้ง เมื่อวันที่ 19 เดือนมกราคม พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ทั้งหมด 126 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 78,750 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อบต.สองพี่น้อง อำเภอท่าแซะ
ทิศใต้	ติดกับ	อบต.หงษ์เจริญ อำเภอท่าแซะ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	อบต.คอนยาง อบต.ชุมโค อำเภอปะทิว
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลเมียนมาร์ (พม่า)

มีประชากรทั้งสิ้น 6,715 คน แยกเป็นชาย 3,336 คน หญิง 3,379 คน จำนวนครัวเรือน 1,847 คน มีหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบ จำนวน 8 หมู่บ้าน

2.8.2 ศาสนาสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสลุย

องค์การบริหารส่วนตำบลสลุย มีศาสนสถานในพื้นที่ ดังนี้

1) วัด	จำนวน	3	แห่ง

- 2) สำนักสงฆ์ จำนวน 6 แห่ง

2.8.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสตูล

องค์การบริหารส่วนตำบลสตูล มีสถานศึกษาในพื้นที่ ดังนี้

- 1) โรงเรียนในสังกัด สพฐ.(ประถมศึกษา)จำนวน 6 แห่ง
- 2) โรงเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ จำนวน 1 แห่ง
- 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง

2.8.4 หน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสตูล

- 1) สถานีอนามัย จำนวน 2 แห่ง

2.8.5 วิสัยทัศน์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสตูล

“ยิ้มแย้มแจ่มใส ตั้งใจบริการ ประสานความคิด อุทิศเวลา รักษา

สิ่งแวดล้อม”

2.8.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลสตูล

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคมนาคม
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านแหล่งน้ำกิน น้ำใช้และน้ำดื่มเพื่อการเกษตร
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุข
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา
- 6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านศาสนาและวัฒนธรรม
- 7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

2.8.7 ศักยภาพของโครงการบริหารส่วนตำบลสตูล

องค์การบริหารส่วนตำบลสตูล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 16 คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายองค์การบริหารส่วนตำบลสตูล ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 1 คน แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลสลุย ประจำปีงบประมาณ 2550
จำนวนทั้งสิ้น 20,703,808.12 บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง 1,631,676.04 บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้ 11,649,604.08 บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล 3,757,526.- บาท

ศักยภาพของชุมชน

การรวมกลุ่มของประชาชน

- กลุ่มอาชีพ 11 กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์ 8 กลุ่ม
- กลุ่มอื่นๆ 5 กลุ่ม

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลสลุย ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	5,050	4,036	79.92	267	39
2 มี.ค. 51	สว.	5,039	3,210	63.70	364	135
20 เม.ย. 51	นายก อบจ. และ ส.จ.	5,039	3,090	61.32	32	55
31 ส.ค. 51	นายก อบต. และ ส.อบต. สลุย	5,031	4,035	80.20	5	2

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี 2550- 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลสลุย อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร, พ.ศ. 2550)

2.9 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว

2.9.1 สภาพทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการประกาศจัดตั้งจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 มีพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 168 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 109,200 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อบต.รับร่อ
ทิศใต้ ติดกับ อบต.หาดพันไกร, อบต.วังใหม่, อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก ติดกับ เขตจังหวัดระนอง
ทิศตะวันออก ติดกับ อบต.ท่าข้าม

มีประชากรทั้งสิ้น 4,403 คน เป็นชาย 2,260 คน หญิง 2,143 คน มีจำนวนครัวเรือนรวม 1,516 ครัวเรือน มีหมู่บ้านในความรับผิดชอบ จำนวน 6 หมู่บ้าน ประชากรในตำบลหินแก้วส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ส้มโอ กาแฟ ลองกอง ทุเรียน มังคุด เงาะ มะพร้าว หมากรูด ข้าวนาปี ข้าวไร่

2.9.2 ศาสนาสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว

- 1) วัดแก้วประสิทธิ์
- 2) สำนักสงฆ์จันทิง

2.9.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

- 1) โรงเรียนในสังกัด สพฐ. (ประถมศึกษา) จำนวน 2 แห่ง
- 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 แห่ง

2.9.4 หน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว

สถานีอนามัยตำบล จำนวน 1 แห่ง

2.9.5 วิสัยทัศน์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว

“การคมนาคมสะดวก เศรษฐกิจดี มีชุมชนเข้มแข็ง และน่าอยู่”

2.9.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคมนาคม
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านแหล่งน้ำ
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา กีฬา ศาสนาวัฒนธรรมและภูมิ

ปัญญาท้องถิ่น

- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุข
- 6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคม
- 7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหาร การเมือง การปกครอง

2.9.7 ศักยภาพของโครงการบริหารส่วนตำบลหินแก้ว

องค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 12 คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 1 คน แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว ประจำปี
งบประมาณ 2550 จำนวนทั้งสิ้น 13,174,057.22 บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	852,052.50.-	บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้	9,581,956.72.-	บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	2,74,0048.-	บาท

ศักยภาพของชุมชน การรวมกลุ่มของประชาชน

กลุ่มแม่บ้าน	จำนวน 1 กลุ่ม
กลุ่มสตรี	จำนวน 1 กลุ่ม
กลุ่มศิลปินพื้นบ้าน	จำนวน 1 กลุ่ม
กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน	จำนวน 3 กลุ่ม

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	3,236	2,594	80.16	45	74
2 มี. ค.51	สว.	3,197	2,001	62.59	97	98
20 เม.ย.51	นายก อบจ. และ ส.จ	3,198	1,923	60.13	45	13
นายก อบต.และ ส.อบต เลือกตั้งในปี 2552						

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี2550- 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร, พ.ศ. 2550)

2.10 ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

2.10.1 สภาพข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง มีพื้นที่ 288 ตารางกิโลเมตร หรือ 180,000 ไร่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบภูเขาและที่ราบลุ่มตามลุ่มแม่น้ำ มีแนวเขตติดกับชายแดนประเทศเมียนมาร์ (พม่า) มีถนนตัดผ่านทุกหมู่บ้านและเชื่อมโยงกับตำบลใกล้เคียงทุกตำบล ถนนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังและถนนหินคลุก มีถนนลาดยางเพียง 2 สาย เท่านั้น

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ปลูกปาล์ม ยางพารา กาแฟ และพืชสวนผสม) มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์		
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลเขาไชยราช อำเภอปะทิว จังหวัด
ชุมพร		
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ประเทศเมียร์มาร์ (พม่า)
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลสลู อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

มีประชากรทั้งสิ้น 8,480 คน เป็นชาย 4,336 คน หญิง 4,144 คน มีจำนวนครัวเรือนรวม 2,560 ครัวเรือน มีหมู่บ้านในความรับผิดชอบ จำนวน 7 หมู่บ้าน ประชากรในตำบลสองพี่น้อง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ส้มโอ กาแฟ ลองกอง ทุเรียน มังคุด เงาะ มะพร้าว หมาก

2.10.2 ศาสนาสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง ไม่มีวัดประจำตำบล มีเพียงสำนักสงฆ์ในพุทธศาสนา จำนวน 6 แห่ง เท่านั้น

2.10.3 สถานศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง มีสถานศึกษาในพื้นที่

1) โรงเรียนในสังกัด สพฐ. (ประถมศึกษา)	จำนวน	4	แห่ง
2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน	3	แห่ง

2.10.4 หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

ประกอบด้วย

1) สถานีอนามัย	จำนวน	3	แห่ง
2) สถานีตำรวจ	จำนวน	1	แห่ง
3) หน่วยทหารเฉพาะกิจสันติमित	จำนวน	3	จุด

2.10.5 วิสัยทัศน์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

“ชุมชนพัฒนา ประชากรร่วมใจ ธรรมชาติสดใสปลอดภัยจากยาเสพติด เศรษฐกิจพอเพียง”

2.10.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคม

- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดี
- 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.10.7 ศักยภาพของโครงการบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 14 คน โดยผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวน 1 คน แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง
- 3) ส่วนโยธา

งบประมาณ รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ 2550 จำนวนทั้งสิ้น 16,695,576.84.- บาท แยกเป็น

รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง 545,963.18.- บาท

รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆ จัดเก็บให้ 12,401,936.66.- บาท

เงินอุดหนุนจากรัฐบาล 3,747,677.- บาท

ศักยภาพของชุมชน การรวมกลุ่มของประชาชน

- กองทุนหมู่บ้าน	7	กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน	7	กลุ่ม
- ผู้นำเยาวชน	14	คน
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	7	กลุ่ม
- อาสาสมัครสาธารณสุข	130	คน
- กลุ่มอาชีพ	7	กลุ่ม
- ชรบ./อปพร.	252	คน

ข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง ย้อนหลัง 2 ปี

วันเดือนปี	ประเภทการเลือกตั้ง	จำนวนประชากร			บัตรเสีย	ไม่ลงคะแนน
		ผู้มีสิทธิ	ใช้สิทธิ	คิดเป็น %		
23 ธ.ค. 50	ส.ส.	4,631	3,597	77.67	93	91
2 มี.ค.51	สว.	4,762	3,030	63.62	89	76
20 เม.ย.51	นายก อบจ. และ ส.จ	4,681	3,357	71.72	23	15
นายก อบต.และ ส.อบต เลือกตั้งในปี 2552						

(ข้อมูล : แผนพัฒนาสามปี2550-2552 องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง อำเภอกำแพง จังหวัดชุมพร, พ.ศ. 2550)

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บรรจง แก้ววิเชียร (2544, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการประสานสามัคคี บ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร” วัดพระราม 9 กาญจนานิกเขต กรุงเทพมหานคร” วัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการประสานสามัคคี บ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร” ของวัดพระราม 9 กาญจนานิกเขต กรุงเทพมหานคร และศึกษาความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการประสานสามัคคี บ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร” กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชุมชนบึงพระราม 9 ชุมชนโรงเรียนไทย-ญี่ปุ่น ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนพระราม 9 กาญจนานิกเขต ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรมวัดพระราม 9 กาญจนานิกเขต ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา อาชีพรับจ้างทั่วไปและเป็นลูกจ้าง เป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ใกล้ตัววัดมากกว่า 10 ปีขึ้นไป วิถีชีวิตชุมชนดีขึ้นหลังจากมีโครงการประสานสามัคคี บ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร” ทราบข่าวโครงการโดยตัวแทนของชุมชน พระสงฆ์ เอกสารทางราชการ การอบรมสัมมนา ประชาชนเห็นว่ามิประโยชน์และสามารถนำไปใช้หรือขยายผลไปพัฒนาให้กับชุมชนอื่นได้ กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามโครงการประสานสามัคคี บ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร” อยู่ในระดับดีมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับพอใช้

ภิรมย์ จันทวาร และคณะ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนารูปแบบการพัฒนาชนบท บ้าน วัด โรงเรียน : โดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาหาข้อมูลของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและครอบคลุม เน้นที่อำเภอบ้านนา โดยใช้ระบบข้อมูล

ทางกายภาพ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชากรในการพัฒนาชนบทระดับตำบล และพัฒนาแนวทางการขยายรูปแบบการพัฒนาออกไปต่างพื้นที่ในอำเภอเดียวกัน ตลอดถึง เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้การพัฒนาชนบทรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชากรในกรอบ บ้าน วัด โรงเรียน โดยสถาบันการศึกษาสงฆ์มีบทบาทนำในการพัฒนาระดับท้องถิ่น ศึกษาจากประชากรจำนวน 160 คน / รูป ในพื้นที่ตำบลเขาหิน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่เดิมของอำเภอบางปะกงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ แต่ถูกถลุงรอนสิทธิ์พัฒนาให้กลายเป็นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรม โรงงานและโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ การพัฒนาที่เปลี่ยนวิถีชีวิตชุมชนจากการอยู่ร่วมกันด้วยหลักการทางสังคมทั้ง 3 หลัก คือ บ้าน วัด โรงเรียน กลายเป็นต่างคนต่างอยู่ แต่ยังพบว่า พื้นที่ชุมชนวัดเขาหินยังเหลือร่องรอยรูปแบบการเป็นชุมชนบวรอย่างดี ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. ลักษณะทางกายภาพของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยึดวัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา บทบาทของเจ้าอาวาสมีส่วนสำคัญต่อการประสานความร่วมมือให้คนในชุมชนมีความปรองดองกัน พื้นที่ของชุมชนจึงถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียว เพราะปราศจากที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากฐานของ บ้าน วัด โรงเรียน ประสานการพัฒนาด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไป แต่ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน"บวร" ยังมีร่องรอยของความกลมเกลียวและความสมานฉันท์กันอยู่ กิจกรรมของชุมชนที่เริ่มจากงานบุญ งานประเพณี วัฒนธรรม ที่อยู่ในรูปของการเป็นคณะกรรมการชุมชน ผู้นำเป็นแบบอย่างของกัริเริ่มรวมคนในชุมชน ให้มีความคิดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อพัฒนาชนบทให้สามารถพึ่งตนเองได้ และพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ ให้เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้พัฒนาพื้นที่อื่นได้ โดยมีองค์ประกอบของชุมชนครบทั้ง 3 ส่วน ดำเนินกิจกรรมในรูปแบบ 3 ประสาน คือ มีวัดเป็นศูนย์กลาง มีเจ้าอาวาสที่เป็นที่ศรัทธาของชาวบ้านให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถประสานทุกฝ่ายให้พัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งยืนอยู่บนพื้นฐานของตนเอง

3. กระบวนการเรียนรู้การพัฒนาชนบทรูปแบบ บ-ว-ร พบว่า มีกระบวนการที่น่าสนใจอยู่ 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก บทบาทของชาวบ้านขึ้นอยู่กับวิธีการที่สามารถจะนำชาวบ้านมาสู่กระบวนการโดยรูปแบบใดเท่านั้น

ประการที่สอง บทบาทของพระสงฆ์ ซึ่งหัวใจของการพัฒนาในรูปแบบ บ-ว-ร คือ พระสงฆ์ ที่มีศักยภาพความเป็นผู้นำแห่งศรัทธาเข้าไปกับคนทุกระดับ ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในท้องถิ่นกับบทบาทของพระนิสิต สามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นกระบวนการ

ประการที่สาม ผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ชุมชน บ-ว-ร คือ การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ด้วยการพัฒนาเป็นทีม ทั้งในด้านการวางแผน แสดงความคิดเห็น สร้างความรู้ ความเข้าใจโดยชุมชนเอง ทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน

ดังนั้น ชุมชน บ-ว-ร ที่คีนัน ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (1) สถาบันการศึกษา : ผู้เป็นเจ้าของ (2) พระสงฆ์: ผู้นำโดยธรรมชาติ (3) ชุมชน : ที่พร้อมจะพัฒนา (4) คน : ที่พร้อมจะเรียนรู้ การพัฒนาจะเข้าไปสู่รูปแบบชุมชน บ-ว-ร ได้นั้น จะต้องมีทั้งสถาบันสงฆ์เข้าไปให้คำแนะนำและลงไปดำเนินการ มีเจ้าอาวาสที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ มีชุมชนที่มีความพร้อมจะพัฒนาและมีคนที่พร้อมจะเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์ชุมชนให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

สุชาติ พึ่งสาย (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ” วัตถุประสงค์ของศึกษา (1) เพื่อศึกษาถึงระดับความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของประชาชน ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ (2) ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน (3) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของประชาชน (4) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน (5) ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยประชาชนตำบลบ้านคลองสวน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 375 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนตำบลบ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก เจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นอยู่ในระดับดี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย ระดับความรู้ความเข้าใจกับระดับเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของประชาชนมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ระดับความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กัน และระดับเจตคติต่อสิทธิหน้าที่กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กัน ปัญหาต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ไม่มีเวลาและผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชนน้อย ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาและการทำงานในส่วนต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ควรดูแลรักษา สาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้อยู่ในสภาพดี และบริการที่มีคุณภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรริเริ่มกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ศิริพร ลือวิภาสกุล (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม วัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม วิธีดำเนินการวิจัย ใช้แบบสอบถามในการเก็บกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน โดยการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for window) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง โดยเฉพาะในเรื่องการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด ลำดับรองลงมา คือ ในเรื่องใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้ อยู่ในระดับค่อนข้างสูงและน้อยที่สุด คือ ช่วยพรรคการเมืองหาเงินเข้าพรรค สำหรับในเรื่องความรู้ความเข้าใจทางการเมืองนั้น ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระดับพอประชาธิปไตยเป็นอย่างดี

ณฐปรกรณ์ จันทะปัดดา (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวนบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มี 5 องค์ประกอบคือ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน และวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนมี 4 ประการ คือ คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี และคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า องค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก และการมีส่วนร่วมของชุมชน

กนกศักดิ์ พูลสวัสดิ์ (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตาม นโยบายการสร้างกระบวนการเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลไรรอด อำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหาเสพติดของประชาชนในตำบลไรรอดอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนส่วนใหญ่ต่างมีภาระรับผิดชอบ ทำให้ไม่มีเวลากับส่วนรวม นอกจากนี้ยังพบว่า อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ การรับทราบข้อมูลข่าวสาร ระดับการศึกษา รายได้และความคิดเห็น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่พบในระยะแรก และได้รับการแก้ไขแล้ว ยังคงมีปัญหาด้านงบประมาณ ประชาชนบางส่วนก็ยังไม่มั่นใจเพราะยังมีผู้เกี่ยวข้องหลงเหลืออยู่ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชนบางคนไม่ค่อยเอาใจใส่เท่าที่ควร ทำให้ผู้เสพบางคนขาดกำลังใจ บางคนหวนกลับไปคิดยาอีก และที่สำคัญ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่โดยภาพรวมผลการดำเนินงานด้านยาเสพติดของตำบลไรรอด และของอำเภอคอนเจดีย์ ถือว่าประสบผลสำเร็จ เพราะสามารถดำเนินงานกับเป้าหมาย คือผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ทั้งหมด โดยใช้พลังแผ่นดินคือประชาชนในการร่วมแก้ไขปัญหา มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นที่เลื่อมใส โดยใช้ความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้ความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาเสพติดได้รับชัยชนะ

ชูเกียรติ สุตะวงศ์ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านสันผักอี” ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านสันผักอีมีปัญหาเกี่ยวกับ ความยากจน ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ว่างงาน ได้รับค่าแรงต่ำกว่าอัตราจ้างแรงงานขั้นต่ำ มีบุตรมาก ไม่รู้หนังสือ มีพื้นที่ติดกับแนวชายแดนไทยพม่าและส่วนใหญ่เป็นประชากรต่างด้าว ถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลทั่วไปหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้ไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งจะต้องใช้วิธีการกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผนร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันติดตามผลประเมินผลเป็นระยะๆ โดยทุกฝ่ายจะต้องหันหน้าเข้าหากันดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะทุกส่วนราชการ และองค์กรภาคเอกชน โดยเฉพาะกลุ่ม NGOs ที่สำคัญที่สุด ชาวบ้านจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง เพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนบ้านสันผักอีโดยตรง ปัญหาของชุมชนต้องแก้ด้วยชุมชนเอง เนื่องจากชุมชนจะรู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามาจากที่ใด และจะแก้ไขปัญหาด้วยวิธีใดได้บ้าง

ตะติยา กาฬสุวรรณ (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของ

ชุมชน และระดับความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประชากรที่ศึกษา คือ ประชากรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 350 คน ผลการศึกษาพบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 36-45 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปมีรายได้ของครอบครัวไม่เกิน 4,500 บาท ต่อเดือน และมีรายจ่ายของครอบครัวไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่รายได้ของประชากรไม่เพียงพอกับรายจ่าย ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชุมชนและเคยเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ศึกษาฯ ส่วนกิจกรรมของศูนย์ศึกษาประชากรเข้าร่วม คือ โครงการปลูกป่าและการดูแลรักษาป่า ประชากรส่วนใหญ่มีความพอใจกับผลการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ศึกษาฯ ผลการศึกษาถึงปัจจัยภายในชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนพบว่า

1. ปัจจัยภายในชุมชนด้านการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย
2. ปัจจัยภายในชุมชนด้านการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพึ่งตนเองอยู่ในระดับปานกลาง คือ กลุ่มตัวอย่างรู้จักวิธีการบำรุงดิน ได้เป็นอย่างดี
3. ปัจจัยภายในชุมชนด้านการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อประกอบอาชีพอยู่ในระดับน้อย คือ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมเรียนรู้ในการปลูกพืชแบบผสมผสาน
4. ปัจจัยภายในชุมชนด้านการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมคิดตามผลการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมคิดและมีส่วนร่วมทำในประเด็นการเข้าร่วมประชุมของชุมชนทุกครั้ง และการชักชวนคนในครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
5. ปัจจัยภายนอกชุมชน ประกอบด้วย เครือข่ายภายนอก ภาพรวมปัจจัยภายนอกชุมชนด้านเครือข่ายภายนอกอยู่ในระดับปานกลาง คือ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยที่ศูนย์ศึกษาฯ จัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ

ผลการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชน 4 ด้าน ประกอบด้วย ศักยภาพการพึ่งพาตนเอง ความเอื้ออาทรช่วยเหลือ การมีจิตสำนึกร่วมกันและการร่วมกันแก้ปัญหาเมื่อมีวิกฤต พบว่า ภาพรวมความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านความเอื้ออาทรช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าคนในชุมชนมีความห่วงใยอนาคตบุตรหลานในชุมชนกรณีเข้าไปเสพยาบ้า และคนในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน

ผลการศึกษาภาพรวมระดับความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ข้อมูลทั่วไปของประชากรด้านเพศ การถือครองในที่อยู่อาศัย รายได้รวมของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและตำแหน่งในชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัย

ภายนอกชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ศูนย์ศึกษาฯ ควรให้การสนับสนุนให้ปราชญ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน เรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องในด้านการประกอบอาชีพ เพื่อให้เห็นถึงความต้องการ ความเหมาะสมของประชากรในการเข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีการวางแผนดำเนินงานฝึกอบรมอาชีพร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่างๆ และคณะกรรมการชุมชน เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงานและตัวบุคคล และมีการบริหารจัดการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ ให้มีการพัฒนาระบบข้อมูลที่มีสมบูรณ์อยู่แล้วให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เน้นการติดตามผลการดำเนินงานขยายผลในระยะต่อไปที่มุ่งสู่ผลลัพธ์ ผลลัพธ์สัมฤทธิ์มากกว่ามุ่งมองในด้านผลผลิต

สมหมาย สาททรัพย์ (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของชาวพุทธ : ศึกษากรณีชุมชนศรีษะอโศก อำเภอ กันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องนี้มี 2 ประการ ที่สำคัญคือ

1. ศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของชาวพุทธ ณ ชุมชนศรีษะอโศก
2. ศึกษาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ณ ชุมชนศรีษะอโศก

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ สมาชิกในชุมชนศรีษะอโศกจำนวน 182 คน จากสมาชิกทั้งหมด 310 คน ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชน มีเพียง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจชุมชน การศึกษาเรียนรู้ และศาสนาวัฒนธรรม การศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยข้อมูลการแจกแจงความถี่ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัย 3 ด้าน ที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และศึกษาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งจากชุมชนและปัญหาอุปสรรค โดยการสัมภาษณ์และสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า

1. ชุมชนศรีษะอโศกมีระดับความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับสูง (87.9%) โดยมีความเข้มแข็งทางด้านปัจจัยเศรษฐกิจชุมชนในระดับสูง (71.4%) ปัจจัยด้านการศึกษาเรียนรู้มีความเข้มแข็งในระดับสูง(87.9%) และปัจจัยด้านศาสนาวัฒนธรรม มีความเข้มแข็งในระดับสูงเช่นกัน (96.7%) และเป็นปัจจัยที่เข้มแข็งมากที่สุดใน 3 ปัจจัยที่ศึกษา เพราะปัจจัยนี้มีความสามารถทาง

พุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญสอดคล้องกับการศึกษาการก่อกำเนิดของชุมชนแห่งนี้ อย่างมีนัยสำคัญ

2. ปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชน ทั้ง 3 ปัจจัยที่ศึกษา มีความสัมพันธ์กันทั้ง 3 ปัจจัย โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจชุมชนสัมพันธ์กับปัจจัยการศึกษาเรียนรู้ในระดับสูง ปัจจัยการศึกษาเรียนรู้สัมพันธ์กับปัจจัยศาสนาวัฒนธรรมในระดับปานกลาง ปัจจัยทางเศรษฐกิจชุมชนสัมพันธ์กับปัจจัยศาสนาวัฒนธรรมในระดับปานกลาง และปัจจัยความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจชุมชน การศึกษาเรียนรู้และศาสนาวัฒนธรรมทั้งสาม สัมพันธ์กับความเข้มแข็งของชุมชน ศรีษะอ โศกทุกปัจจัยในระดับสูง

โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ควรใช้ความศรัทธาทางศาสนาเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการสร้างชุมชนอุดมคติพึ่งตนเองและอาศัยหลักธรรมในทางศาสนาที่เรียกว่าสาราณียธรรม 6 เป็นหลักในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจชุมชน การศึกษาเรียนรู้ และศาสนาวัฒนธรรม ซึ่งสามารถจำแนกหลักธรรมข้อนี้เป็น 6 ประการ คือ เมตตา ภาวกรรม เมตตาวชิกรรม เมตตามโนกรรม ศีลสามัญญตา ทิฏฐิสามัญญตา และสาธารณะ โภคิ ซึ่งเป็นแนวทางดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนที่ถือว่าเป็นครอบครัวเดียวกันทั้งหมด

2. ผลการศึกษาเห็นว่าควรนำตัวแบบ (Model) การสร้างความเข้มแข็งในชุมชนศรีษะอ โศก ซึ่งมีความศรัทธาทางศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การศึกษาเรียนรู้ และศาสนาวัฒนธรรม ไปศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในชุมชนเป้าหมาย ด้วยการเสริมสร้างปัจจัยดังกล่าวให้ชุมชนเป้าหมายสามารถพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจตามแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ซึ่งอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นตอบสนองความต้องการของชุมชนตนเองและถือว่าเป็นวิถีทางเศรษฐกิจที่มีเหตุผลมากที่สุด

กึ่งกาญจน์ จงสุขไกล (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบทางสังคมของกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติด : ศึกษาเปรียบเทียบสองชุมชนในภาคตะวันออก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนระหว่างชุมชนที่ใช้แนวทางของกระทรวงมหาดไทยกับชุมชนที่ใช้แนวทางของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดตามแนวทางของ ป.ป.ส. ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมเชิงบวกในลักษณะที่ทำให้ชาวบ้านสามารถแก้ไข

ปัญหาเสพติดได้อย่างยั่งยืนและเป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาอื่นๆ ภายในชุมชน ได้ดีกว่า แนวทางของกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ แม้ว่าโดยภาพรวมแล้ว ทั้งสองแนวทางจะไม่แตกต่างกันในหลักการและเป้าหมายที่ต้องการให้กระบวนการทำงานบรรลุผล แต่การนำแนวทางไปปฏิบัติพบว่ามีผลที่แตกต่างกันที่สำคัญ คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะปัญหาเสพติดระดับอำเภอ (คตส.อ.) ที่รับผิดชอบดำเนินการตามแนวทางกระทรวงมหาดไทยมุ่งดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่หวังผลงานมากกว่าต้องการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบกับมีการเร่งรีบตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ดำเนินกิจกรรมชุมชนเข้มแข็งเอาชนะเสพติดให้เห็นผลทั่วประเทศภายในเดือนธันวาคม 2546

ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจึงต้องทำงานอย่างเร่งรัดและรวดเร็วขึ้นตอน โดยเน้นเป้าหมายเชิงปริมาณ คือ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยไม่สนใจกับกิจกรรมให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังขาดกระบวนการติดตามอย่างเหมาะสม จนก่อให้เกิดความเดือดร้อนสับสนแก่ประชาชนทั่วไป ต่อกระบวนการชุมชนเข้มแข็งที่เหมาะสมและแท้จริง ในขณะที่กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของ ป.ป.ส. ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางสำคัญ ดังนั้นชาวบ้านจึงมีโอกาสเรียนรู้ที่การแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยองค์กรชุมชน แนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติดตามแนวทางนี้ จึงมีแนวโน้มที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่างยั่งยืนมากกว่าแนวทางของกระทรวงมหาดไทย

การุณ ไชยแขวง (2541, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง” วัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยวิเคราะห์จากความเปลี่ยนแปลงของปัจจัย 3 ประการ คือ การล่มสลายของชุมชนในสังคม กระแสแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืนและนโยบายของรัฐในการพัฒนาคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544)

ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี มีแนวโน้มรุนแรง รวดเร็ว ซับซ้อน และส่งผลกระทบต่อบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องปรับทิศทาง เป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่จำเป็นจะต้องยึดคน หรือ ชุมชน เป็นศูนย์กลาง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาคนหรือชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อความเป็นเอกภาพและขจัดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

แต่บทบาท อำนาจหน้าที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนไม่ได้กล่าวถึงไว้โดยเฉพาะ มีการกล่าวไว้โดยรวมอย่างกว้างๆ ตามอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ฉะนั้น บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลจะสนองความคอบต่อเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องปรับบทบาทและภารกิจที่มีอยู่เดิม โดยให้นั้นบทบาทในการพัฒนาที่มุ่งสู่ชนบทโดยเฉพาะ ให้มีความชัดเจน และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อให้การปรับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ในการพัฒนาให้ชุมชนชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลควรจะดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะต้น จะต้องพัฒนาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการบริหารงานบริหารคน และส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหาร พนักงานส่วนตำบล และพนักงานจ้าง โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ที่ทำงานในด้านการพัฒนาหรือเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งเป็นผู้ให้การสนับสนุนในด้านการฝึกอบรม สัมมนา หรือให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เอกสาร วิทยากร

ระยะที่สอง องค์การบริหารส่วนตำบลให้คำชี้แนะ และส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง เพื่อให้การเสริมสร้างชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ระยะที่สาม เป็นระยะที่องค์การบริหารส่วนตำบล ปล่อยให้ชุมชนดำเนินการพัฒนาชุมชนของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับประโยชน์ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และงบประมาณ

เสาวนีย์ บรรณวิทยกิจ (2548,บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “จิตสำนึกทางการเมืองของสังคมไทย” เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีว่าด้วยจิตวิทยาการเมืองและกระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมืองของสังคมไทยกับสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทยในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่เป็นตัวการในการกล่อมเกลாதงสังคม ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน และสถาบันทางการเมือง มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของสังคมไทย ตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในสังคม
2. ประสิทธิภาพในการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของสังคมไทย ให้ผลในทางบวกน้อยมาก เพราะตัวการสำคัญในการอบรมกล่อมเกลாதงการเมืองเป็นไปตามยถากรรม ซึ่งมักจะให้ผลที่สวนทิศทงกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย
3. นักวิชาการหลายท่านให้ข้อคิดและเสนอแนวทางที่ดีหลายด้านให้แก่สังคม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและตั้งข้อสังเกตว่า ถึงเวลาแล้วที่เราควรจะไปปลุกฝังจิตสำนึกทางการเมืองให้สังคมไทย
4. เข้าใจวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย เช่น วัฒนธรรมทงโครงสร้างอำนาจ ระบบอุปถัมภ์ ระบบทุนนิยม วัตถุนิยม ค่านิยมของคนรุ่นใหม่ และค่านิยมที่เกี่ยวกับการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง
5. ผลทงสังคม คือ คนไทยมีจิตสำนึกทางการเมืองน้อย โดยไม่ให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบทางการเมืองต่อสังคม เพราะสังคมไทยขาดการปลุกฝังจิตสำนึกทางการเมืองให้เด็กและเยาวชน ทำให้มีผู้สนใจในเรื่องการตรวจสอบทางการเมืองน้อย จึงขาดผู้ตรวจสอบในยุคนี้ ส่งผลให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในไทยไม่สมบูรณ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัยวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชน การเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ในครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการศึกษาวิจัย ออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การศึกษาวิจัยจากเอกสาร เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นตำรา บทความ หนังสือพิมพ์ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง ชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย รวมไปถึงการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ของทางราชการ พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา หนังสือและบทความทางวิชาการ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured of Formal Interview) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จำนวน 89 คน ที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ทั้ง 10 แห่ง ตามแบบสอบถามที่กำหนดไว้แล้ว

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

- 1.11 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม
- 1.1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ
- 1.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลรับร่อ
- 1.1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลหงษ์เจริญ
- 1.1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลนากระตาม
- 1.1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์
- 1.1.7 องค์การบริหารส่วนตำบลสลุย
- 1.1.8 องค์การบริหารส่วนตำบลคูริง

1.1.9 องค์การบริหารส่วนตำบลหินแก้ว

1.1.10 องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ บุคลากรที่อยู่ในพื้นที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และมีความเกี่ยวข้องกับองค์การบริหาร ส่วนตำบลนั้นๆ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย 65 คน กลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นหญิง 24 คน รวม 89 คน และในการสัมภาษณ์ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 49 ตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ ภายนอกองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ ในฐานะที่เป็นผู้ได้รับ ผลกระทบจากการเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 40 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น จำนวน 89 ตัวอย่าง ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

- 1) นายกององค์การบริหารส่วนตำบล 10 แห่ง ประกอบด้วยนายก อบต. ที่เป็นชาย 9 คน นายก อบต. ที่เป็นสุภาพสตรี 1 คน
- 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 9 แห่ง ประกอบด้วย ปลัด อบต. ที่เป็นชาย 6 คน ปลัด อบต. ที่เป็นสุภาพสตรี 3 คน
- 3) สมาชิก อบต. แห่งละ 2 คน รวม 20 คน ประกอบด้วย สมาชิก อบต. ที่เป็นชาย 16 คน สมาชิก อบต. ที่เป็นสุภาพสตรี 4 คน
- 4) นักพัฒนาชุมชน หรือเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ของ อบต. ทั้ง 10 แห่ง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนที่เป็นชาย จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ นโยบายและแผนที่เป็นสุภาพสตรี จำนวน 5 คน

เพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วน ตำบลในฐานะที่เป็นผู้เสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

- 1) กำนันและผู้ใหญ่บ้าน แห่งละ 2 คน รวม 20 คน ประกอบด้วย กำนันที่เป็นชาย จำนวน 9 คน กำนันที่เป็นสุภาพสตรี จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านที่ชาย จำนวน 9 คน ผู้ใหญ่บ้านที่สุภาพสตรี จำนวน 1 คน
- 2) ผู้นำกลุ่ม อบต. ละ จำนวน 2 คน รวม 20 คน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพ ผู้นำกลุ่มรักษาดินน้ำ กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มที่เป็นชาย จำนวน 11 คน ผู้นำกลุ่มที่เป็นสุภาพสตรี จำนวน 9 คน

เพื่อแสดงความคิดเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลของพวกเขาได้มีบทบาทอย่างไรบ้างในชุมชน ผู้รับมีความพึงพอใจและเห็นด้วยหรือไม่กับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่ม ดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2551 ถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2552 รวมระยะเวลา 11 เดือน แบ่งแผนดำเนินงานตลอดโครงการเป็น

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นเวลา 3 เดือน
2. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นเวลา 3 เดือน
3. ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เป็นเวลา 2 เดือน
4. เสนอผลการศึกษาและจัดทำรูปเล่มที่สมบูรณ์ เป็นเวลา 1 เดือน

ระยะเวลาและแผน ในการดำเนินงานตลอดโครงการ	ระยะเวลา 11 เดือน											
	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5
1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เช่น หนังสือ บทความ เอกสาร กฎหมาย วรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี	←————→											
2. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตาม วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา				←————→								
3. ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล							←————→					
4. เสนอผลการศึกษาและจัดทำเป็นรูป เล่ม ที่สมบูรณ์											←————→	

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในการศึกษครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริม สร้างชุมชน การเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย

ส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะ แนวทาง ในการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างชุมชนให้มีความ เข้มแข็งทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล

ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างภายในและภายนอกองค์กร เป็นคำถามคนละชุด โดยแนวคำถามมีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มตัวอย่างภายในองค์กร ซึ่งประกอบด้วย นายก อบต. สมชิกา อบต. ปลัด อบต. และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คำถามมีทั้งหมด 16 ข้อ

1.1 คำถามข้อ 1- 11 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 เกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ได้แก่

- 1) ในความคิดของท่านชุมชนการเมืองเข้มแข็งคืออะไร
- 2) ท่านคิดว่า อบต. ควรมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งหรือไม่ เพราะอะไร
- 3) อบต.มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งอย่างไรบ้าง
- 4) อบต.มีโครงการอะไรบ้างที่เคยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และทำอย่างไร
- 5) อบต.เคยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร (การร่วมทำประชาคม การเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภา อบต.)
- 6) อบต.เคยมีโครงการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชนในชุมชนหรือไม่อย่างไร
- 7) ในพื้นที่ของ อบต. ของท่าน ชุมชนมีความหลากหลายทั้งทางวัฒนธรรม ความคิด เชื้อชาติหรือไม่ ถ้ามี อบต.มีแนวทางอย่างไร ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง โดยไม่มีการขัดแย้ง

8) มีปัจจัยอะไรที่จะทำให้ชุมชนในพื้นที่ อบต. ของท่าน เป็นชุมชนการเมืองเข้มแข็งได้

9) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ท่านคิดว่า อะไรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง

10) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง บ้าน วัด โรงเรียน มีส่วนสำคัญอย่างไร และ อบต. เคยนำแนวคิดนี้มาช่วยหรือไม่อย่างไร

11) โครงการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งของ อบต. ที่ผ่านมา ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

1.2 คำถามข้อ 12-15 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทยได้แก่

1) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ขนาดของพื้นที่เป็นปัญหาแลอุปสรรคต่อการดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

2) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ขนาดพื้นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

3) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

4) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง อบต.ต้องประสบปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร

1.3 คำถามข้อ 16 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทาง ในการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลได้แก่

1) ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางให้ อบต. นำไปปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทของ อบต. ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มตัวอย่างภายนอกองค์กร ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำกลุ่ม

2.1 คำถาม ข้อ 1-10 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 เกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ได้แก่

1) ท่านคิดว่า อบต. ควรมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งหรือไม่ เพราะอะไร

- 2) อบต. เคยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนของท่าน มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไร
 - 3) ท่านและประชาชนในชุมชนของท่าน เคยเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของ อบต. (การทำประชาคม การเข้าร่วมประชุมสภา อบต.) บ้างหรือไม่ และทำอย่างไร
 - 4) อบต.เคยจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชน หรือไม่ ทำอย่างไร
 - 5) ท่านคิดว่า ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง โดยไม่ต้องพึ่งพา อบต. ได้หรือไม่
 - 6) มีปัจจัยอะไรที่ทำให้ชุมชนของท่าน เป็นชุมชนการเมืองเข้มแข็ง
 - 7) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง บ้าน วัด โรงเรียน ควรเข้ามา ช่วยเหลือ อบต.เพื่อทำหน้าที่ให้สมบูรณ์หรือไม่ และทำอย่างไร
 - 8) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งของ อบต. ที่ผ่านมา ประชาชนใน ชุมชนให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองหรือไม่อย่างไร
 - 9) ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับบทบาทของ อบต. ที่เข้าไปเสริมสร้างความ เข้มแข็งทางการเมืองให้กับชุมชน (ให้เหตุผลประกอบ)
 - 10) การที่รัฐบาลกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น (อบต.) ท่านมองว่าเป็นสิ่งที่ดี หรือไม่ อย่างไร และการเมืองระดับท้องถิ่น ได้ให้ความรู้อะไรกับท่านบ้าง
- 2.2 คำถาม ข้อ 11-14 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 เกี่ยวกับ ปัญหา และอุปสรรคใน การเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ได้แก่
- 1) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง เคยมีกลุ่มผลประโยชน์หรือผู้มี อิทธิพลเข้ามาแทรกแซงชุมชนให้เกิดความแตกแยกในเรื่องความคิดทางการเมืองหรือไม่อย่างไร
 - 2) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งของ อบต. ประชากร ขนาดพื้นที่ ในชุมชนของท่านเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินการหรือไม่ อย่างไร
 - 3) ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ชุมชนของท่าน มีปัญหา และอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือไม่อย่างไร
 - 4) ในการเข้าไปเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในชุมชนของท่าน อบต. ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคในชุมชนหรือไม่อย่างไร

2.3 คำถามข้อ 15 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทาง ในการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่

1) ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางให้ อบต. นำไปปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทของ อบต. ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 89 คน ประกอบด้วย

3.1 นายกององค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 10 คน
3.2 ปลัด อบต.	จำนวน 9 คน
3.3 สมาชิกสภา อบต. แห่งละ 2 คน	จำนวน 20 คน
3.4 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนหรือนักพัฒนาชุมชน	จำนวน 10 คน
3.5 กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน แห่งละ 2 คน	จำนวน 20 คน
3.6 ผู้นำกลุ่มใน อบต. แห่งละ 2 คน	จำนวน 20 คน

ผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ยังที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ทั้ง 10 แห่ง ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดเอาไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการทำวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 10 แห่ง ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแจกแจงและจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ และ กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 4.3 ทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชน การเมืองความเข้มแข็งในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ทั้ง 10 แห่ง ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูล คือ จากการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย กลุ่มนายกององค์การบริหาร ส่วนตำบล สมาชิกสภา อบต. ปลัด อบต. และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะที่เป็นผู้เสริมสร้างชุมชน การเมืองให้มีความเข้มแข็ง จำนวน 49 ราย

2. กลุ่มผู้อยู่นอกองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่ม ในชุมชน เพื่อแสดงความคิดเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลของพวกเขาได้มีบทบาทอย่างไรบ้าง ในชุมชน ผู้รับมีความพึงพอใจและเห็นด้วยหรือไม่กับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการ เสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง จำนวน 40 ราย

ผลการศึกษาข้อมูล สามารถนำข้อมูลที่ได้แจกแจงและจัดเป็นหมวดหมู่ตาม วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้ เข้มแข็ง

ส่วนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชน การเมืองให้เข้มแข็ง

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ แนวทางการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในองค์การ บริหารส่วนตำบล

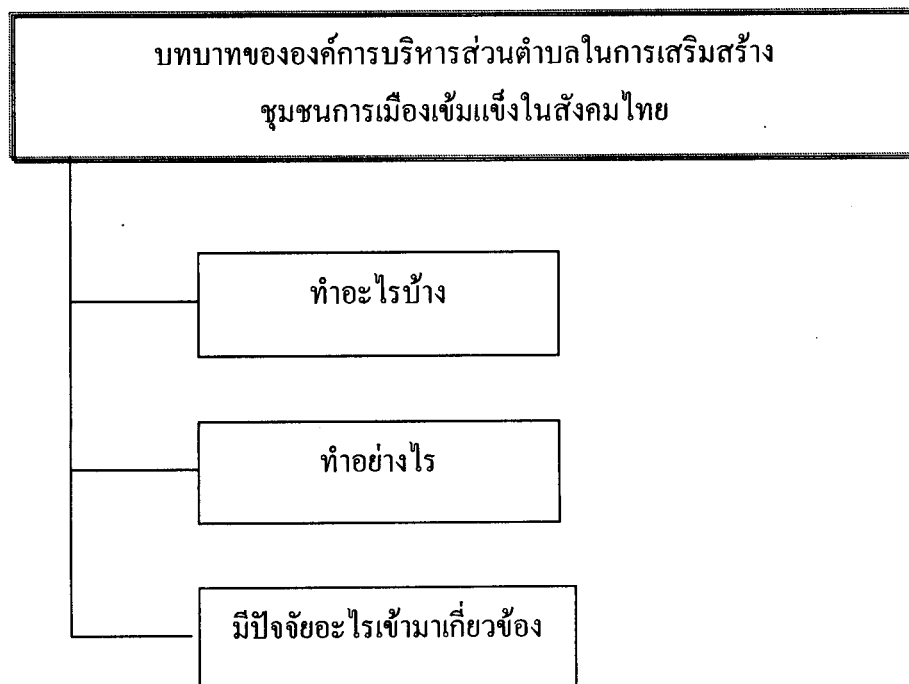
ส่วนที่ 1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชน การเมืองให้เข้มแข็ง

กลุ่มตัวอย่างทั้งภายในและภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่ง ที่ให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ ได้แสดงความคิดเห็น ที่มีทั้งสอดคล้องกันและแตกต่างกันหลายประเด็น โดยเฉพาะในเรื่องที่องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองของชุมชนที่ผ่านมา หลังจากองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีบทบาทเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ที่เกิดจาก ทั้ง กลุ่มตัวอย่างทั้งภายในและภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล

ในการนำเสนอข้อมูล ผู้ศึกษาได้แยกประเด็นหลักๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ประเด็น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลทำอะไรบ้าง ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลทำอย่างไรบ้างในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง
3. ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง มีปัจจัยอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาขอนำเสนอประเด็นหลักเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ดังแผนภูมิดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลทำอะไรบ้างในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

การดำเนินการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้ง 2 กลุ่ม ได้ให้ข้อมูลไว้หลากหลายเกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่ง ได้ทำอะไรให้กับชุมชนบ้างเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเมือง ซึ่งกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ จะมีทั้งการส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจ การสร้างจิตสำนึกทางการเมือง รวมไปถึงการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งในรูปของการสร้างความรัก ความสามัคคี ในชุมชน การสร้างศูนย์รวมจิตใจให้เป็นคนในตำบลเดียวกัน ปรากฏดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“อบต.ท่าข้ามได้จัดส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองไทยในระบบประชาธิปไตย โดยจัดเสวนาการเมืองไทย ในหัวเรื่อง “รัฐธรรมนูญ ฉบับ 2550 ใครได้ ใครเสีย” (นายก อบต.ท่าข้าม , สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“อบต.สองพี่น้อง เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการเมืองไทยในระบบประชาธิปไตย โดยจัดเสวนาการเมืองไทยภายใต้หัวข้อเรื่อง “ท่านคิดอย่างไร กับร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2550” (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“อบต.สองพี่น้องได้จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนในพื้นที่ชายแดน เพื่อส่งเสริมให้พวกเขาได้รู้จักกฎหมายที่สำคัญๆ และสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“อบต.คูริง จัดณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง โดยการเดินขบวนพาเหรดเพื่อณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ในวันที่ 31 สิงหาคม 2551 ” (ปลัด อบต.คูริง , สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“อบต.นากระตาม จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง เพื่อแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง (นายก อบต.นากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“แผ่นพับประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง เป็นวิธีการที่ อบต. ส่วนใหญ่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง เพราะได้ผลดี เนื่องจาก มีประชาชนในพื้นที่หลายคนทำงานอยู่นอกพื้นที่ การทำแผ่นพับแจกจ่ายให้แต่ละครัวเรือน ทำให้พวกเขาได้รับข้อมูลโดยตรงจาก อบต. ” (ปลัด อบต.คูริง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“การทำคู่มือการเลือกตั้งฉบับประชาชน จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งมากขึ้น เพราะการจัดทำคู่มือการเลือกตั้งฉบับประชาชน จะแนะนำวิธีการเลือกตั้ง ลักษณะของบัตรเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนน บัตรประเภทใดที่เรียกว่า “บัตรดี” บัตรประเภทไหนที่เรียกว่า “บัตรเสีย” ซึ่งเป็นการลดปัญหาการทำบัตรเสียได้เป็นอย่างดี” (ปลัด อบต. ทรัพย์อนันต์ 24 ธันวาคม 2551)

“การทำคู่มือการเลือกตั้งสำหรับประชาชน ทำให้ ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในวิธีการเลือกตั้ง เพราะมีประชาชนหลายคนที่ไม่เคยเข้าร่วมฟังการประชุมชี้แจงเรื่องวิธีการเลือกตั้ง การกำหนดหมายเลขลงในบัตร เมื่อ อบต.จัดทำคู่มือขึ้นมา ทำให้ประชาชนเข้าใจมากขึ้น ลดภาระให้กับคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในการอธิบายวิธีการใช้บัตรได้มากขึ้น” (ปลัด อบต.นากระตาม 9 ธันวาคม 2551)

“อบต.ท่าแซะ จัดทำโครงการการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำแผนพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความขัดแย้งกับประชาชนในหมู่บ้าน ในการดำเนินโครงการของ องค์การบริหารส่วนตำบลและสร้างความรวดเร็วให้กับการปฏิบัติงานตามโครงการ ตลอดจนเป็นการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการวางแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541” (นายก อบต.ท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“ในการจัดสรรงบประมาณ ทาง อบต. จะยึดประชาคมหมู่บ้านเป็นหลัก เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ อบต. ซึ่งการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจัดสรรงบประมาณ ช่วยลดความขัดแย้งระหว่าง อบต. กับชุมชนได้มาก” (นายก อบต. คุริง 24 ธันวาคม 2551)

“ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อบต. ใช้วิธีการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน และประชาคมตำบล เพื่อให้ ชุมชนเสนอความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของชุมชน”(นายก อบต.ท่าข้าม , สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อบต. สองพี่น้องใช้วิธีการจัดทำประชาคม ในแต่ละหมู่บ้าน ปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้ชุมชนเสนอปัญหาความต้องการ รับฟังปัญหา และชี้แจงข้อสงสัย ให้ประชาชนได้รับทราบ” (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“ อบต.สตูล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม” (นายก อบต.สตูล, สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2551)

“อบต.ท่าข้าม จัดโครงการ อบต.พบปะประชาชน โดยจัดขึ้นทุกปี เพื่อชี้แจงข้อราชการ ข้อสงสัยและให้บริการในการจัดเก็บภาษีเคลื่อนที่” (นายก อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“อบต.ท่าข้าม จัดโครงการพบปะประชาชน โดยจัดรวมกำนันผู้ใหญ่และผู้นำชุมชน” (กำนันตำบลท่าข้าม สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“อบต.สองพี่น้อง จัดโครงการ อบต.สัญจร ปีนี้เป็นปีที่ 4 เพื่อชี้แจงการทำงานของ อบต. ให้ประชาชนได้รับทราบ และให้บริหารจัดการเก็บภาษี และในทุกๆ เดือน อบต.จะเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงข้อราชการที่ ทางอบต. และหมู่บ้านจะต้องร่วมกันดำเนินการ เช่น การตรวจรับงานจ้าง การจัดกิจกรรมในวันสำคัญๆ ” (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“อบต.สลุย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมกันดูแล การรักษา ประปาหมู่บ้าน รวมทั้งบริหารจัดการเกี่ยวกับผลประโยชน์ในการจัดการระบบประปา” (นายก อบต. สลุย, สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2551)

“อบต.สองพี่น้อง ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประปาหมู่บ้าน ” (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดโครงการ “ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตรวจรับงานอย่างมีคุณภาพ” โดยเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีผู้รับจ้างมาซื้อของเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีการแข่งขันกันอย่างถูกต้องและเป็นธรรม และให้มีตัวแทนของชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง” (นายก อบต.หินแก้ว, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“อบต. จัดให้มีโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจรับงานจ้าง โดยให้ชุมชนจัดทำประชาคม เสนอตัวแทนเข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง กับ อบต.” (นายก อบต. หงษ์เจริญ, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2551)

“อบต.สองพี่น้อง ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพราะตำบลสองพี่น้อง เป็นแหล่งต้นน้ำทิศเหนือของจังหวัด และมีพื้นที่ติดชายแดนพม่า สภาพพื้นที่เป็นป่าและมีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า” (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“สภาพป่าในตำบลถูกทำลายเพราะคนบุกรุกทำลายป่ากันมาก จึงได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า และแหล่งน้ำ ให้คงอยู่กับตำบลต่อไป” (นายก อบต.สลุย สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2551)

“ป่าไม้ในพื้นที่ที่ถูกทำลายเยอะ เพราะมีบริษัทมาตั้งโรงงาน ปลุกสวนปาล์มน้ำมัน คนจากที่อื่นก็เข้ามาบุกกรุกเยอะ จึงจำเป็นที่ทาง อบต.ต้องเข้าไปส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปร่วมอนุรักษ์ ผืนป่า และ ดินน้ำ ไม่ให้หมดไปจากตำบล” (นายก อบต. หงษ์เจริญ, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2551)

“องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัด “โครงการประกวดหมู่บ้าน” เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมทำ ในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมทั้งเป็นการฝึกให้ชาวบ้านรู้จักการทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์ “ (นายก อบต.นากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“อบต. ทำข้าม จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชน โดยการจัดเวทีประชาธิปไตย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้วยกันเอง และกับประชาชน” (ปลัด อบต.ทำข้าม , สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“อบต.ทำข้าม จัดกิจกรรมสภาเยาวชนตำบลประชาธิปไตย เพราะมีความเห็นว่าการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองจะต้องเริ่มสร้างตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อให้เด็กได้เข้าใจและซึมซับระบบการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง จึงได้มีการจัดตั้งสภาเยาวชนเด็กขึ้น เพื่อให้เด็กแสดงออกซึ่งความคิดเกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตย และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับเยาวชนและชุมชน” (ปลัด อบต.ทำข้าม , สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง อบต. นากระตาม ได้จัดงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเป็นประจำทุกปี เพื่อสร้างความรัก สามัคคี” (นายก อบต.นากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“ อบต.สองพี่น้อง จัดงาน “วันพ่อ “ และ “ วันแม่” ทุกปี เพราะตำบลสองพี่น้องเป็นชุมชนผสมผสาน ที่มีทั้งคนไทย ไทยพลัดถิ่น พม่า และกะเหรี่ยง จึงเป็นกิจกรรมที่ อบต.จัดขึ้นเพื่อรวมคนในชุมชนต่างๆ ให้เป็นคนในตำบลสองพี่น้องเหมือนกัน เนื่องจากทั้งสองพระองค์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“อบต.ทำข้าม ได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานแห่เทียนพรรษา งานตรุษไทย งานวันเด็ก และกีฬาพื้นบ้าน เป็นประจำทุกปี เพราะเป็นงานประเพณี และกิจกรรม ที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกันอยู่แล้ว (นายก อบต.ทำข้าม , สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“ อบต. นากระตาม จัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวันเด็ก งานแห่เทียนพรรษา งานตรุษไทย กีฬาพื้นบ้าน เป็นประจำทุกปี เพราะชุมชนในตำบลนากระตามส่วนใหญ่เป็นชุมชนดั้งเดิมที่ยังอนุรักษ์ ประเพณีเหล่านี้ (นายก อบต.นากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“อบต.สองพี่น้อง จัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวันเด็ก วันผู้สูงอายุ งานสงกรานต์ งานแห่เทียนพรรษา งานตรุษไทย เพราะชุมชนในตำบลสองพี่น้อง ส่วนใหญ่เป็นชุมชนผสมผสาน การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ สามารถสร้างความรัก ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมได้มาก (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและทำงานกับประชาชน ซึ่ง โกวิท พวงงาม (2549:8-20) ได้กล่าวไว้ในแนวคิดเรื่องการปกครองท้องถิ่นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ในที่นี้หมายถึงองค์การบริหารส่วนตำบล) มีภารกิจ และความรับผิดชอบหลายอย่าง ทั้งในด้าน การเมืองการปกครอง ที่ต้องคอยดูแลทุกข์ของประชาชน การจัดระเบียบความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่น การกระตุ้นจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นรักท้องถิ่นของตน รวมไปถึงความรับผิดชอบต่อด้านบริการสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน การก่อสร้างถนน สะพาน ประปา หรือไฟฟ้า การดูแลความสะอาด การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีภารกิจด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ที่เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น งานส่งเสริมการให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย งานการศึกษา การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรง

ดังนั้น จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้สรุปกิจกรรมออกเป็นข้อๆ ได้ 8 กิจกรรม ดังนี้

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้แก่ประชาชน ผู้นำ ในชุมชน
 - 1.1 การจัดกิจกรรมเสวนาการเมืองไทย
 - 1.2 การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทยของเยาวชน
2. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น
 - 2.1 การเดินขบวนเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
 - 2.2 จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง
 - 2.3 จัดทำคู่มือการเลือกตั้งฉบับประชาชน
3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการจัดสรรงบประมาณประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 3.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

- 3.2 การจัดสรรงบประมาณโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 3.3 การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม
4. การจัดกิจกรรมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบประชาชน
 - 4.1 โครงการสภา อบต.สัญจร
5. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดกิจกรรม/บริการสาธารณะ
 - 5.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน
 - 5.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตรวจรับงานอย่างมีคุณภาพ
 - 5.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติ
6. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น
 - 6.1 โครงการประกวดหมู่บ้าน
7. การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชน
 - 7.1 จัดเวทีประชาธิปไตย
 - 7.2 สภาเยาวชนตำบลประชาธิปไตย
8. การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
 - 8.1 โครงการส่งเสริมงานพระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมไทย
 - 8.2 กิจกรรมการชูเชิดสถาบันพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ไทย

องค์การบริหารส่วนตำบลทำอย่างไรบ้างในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

ตามที่คุณศึกษาได้จัดหมวดหมู่กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่ง ได้จัดให้มีขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างการเมืองในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จำนวน 8 กิจกรรม ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่ม ยังได้อธิบายถึงวิธีการและแนวทางที่องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่ง ดำเนินการไว้ว่า ส่วนใหญ่การดำเนินการกิจกรรมก็จะจะเป็นไปตามขั้นตอนที่ระเบียบได้กำหนดไว้ นั่นคือ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านนี้จะจัดทำโครงการเสนอให้นายกฯ อนุมัติ โดยผ่านปลัด อบต. จากนั้นจึงได้นำโครงการที่ได้รับอนุมัติจากนายก อบต. ไปดำเนินการตามขั้นตอนในโครงการ ตั้งแต่การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหาสถานที่ จัดหาประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การจัดสรรงบประมาณ การติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ ปรากฏดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน ผู้นำ ในชุมชน

1.1 การจัดกิจกรรมเสวนาการเมืองไทย

“นายก อบต. ทำข้าม ได้อธิบายวิธีการจัดกิจกรรมว่า ปลัด อบต.ทำข้าม ได้ นำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองไทยในปัจจุบัน ซึ่งมีความขัดแย้ง และต้องการให้ประชาชนในชุมชนตำบลทำข้าม มีความเข้าใจในเรื่องการลงประชามติเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยในรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2550 ซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องดี จึงให้ปลัด ไปจัดทำโครงการมา เสนอ แล้วประสานหาวิทยากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ แล้วประสาน ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมเสวนา โดยผ่านทางหนังสือ วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว และป้ายประชาสัมพันธ์ จากนั้นก็มีการติดตามและประเมินผล (นายก อบต.ทำข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“การจัดกิจกรรมเสวนาการเมืองไทย ภายใต้หัวข้อ รัฐธรรมนูญ ฉบับ 2550 ใคร ได้ ใครเสีย โดยขั้นตอนในการจัดทำโครงการก็คือขออนุมัติโครงการจากนายก อบต.ก่อน แล้ว ประสานงานในเรื่องวิทยากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย ได้แก่ นายอำเภอปะทิว ท้องถิ่นอำเภอท่าแซะ คุณพรณพิเชษฐ์ แห่งหน ส.อบจ.ชุมพร พระวรรณไชย สิริวรรณโณ จากวัด เจ้าฟ้าศาลาลอย จังหวัดชุมพร และมีผมเป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งผลการดำเนินการนั้น ทาง อบต. ไม่ได้เป็นการชี้แนะเรื่องการลงประชามติ แต่เป็นการให้ความรู้ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของ ประชาชน (ปลัด อบต.ทำข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“การจัดกิจกรรมเสวนาการเมืองไทยของ อบต. สองพี่น้อง ได้จัดขึ้นเมื่อได้ไปฟัง การเสวนาที่ อบต.ทำข้าม แล้วมีความคิดว่า เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจใน เรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญดี แล้วยังให้ผู้เข้าร่วมรับฟังแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ จึงคิดว่า น่าจะนำมาจัดที่ อบต.สองพี่น้องบ้าง เพื่อให้ประชาชนในสองพี่น้องได้มีโอกาสรับฟัง ร่วมแสดง ความคิดเห็นแบบนี้ จึงให้ปลัด อบต.สองพี่น้อง ประสานงานไปยัง อบต.ทำข้าม การดำเนินการจัด กิจกรรมเป็นไปตามขั้นตอนและโดยใช้วิทยากรชุดเดียวกันกับ อบต.ทำข้าม ซึ่งผลการจัดกิจกรรม ประชาชนในพื้นที่ต้องการให้ อบต.จัดทุกปี เพราะได้พูดคุยในสิ่งที่ เป็นสาระและได้ความรู้เกี่ยวกับ กฎหมายและการเมืองท้องถิ่นด้วย” (นายก อบต.สองพี่น้อง ,สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

กิจกรรมที่ 2 การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งระดับชาติและ ระดับท้องถิ่น

2.1 การเดินขบวนเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

“การเดินขบวนพาเหรด เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เป็น

กระบวนการที่ทำให้ประชาชนสามารถจดจำ บทบาท หน้าที่และสิทธิของตนเอง ได้เป็นอย่างดี เพราะ ตนเองเป็นทั้งผู้ร่วมเดินรณรงค์การเลือกตั้ง และเป็นผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่วนวิธีการที่จะให้มีการเดินขบวนเพื่อรณรงค์การเลือกตั้งนั้น ทาง อบต. จะประสานกับทางกำนันผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน เพื่อจัดคนมาเดินขบวน คนที่มาเดินขบวนก็เป็นคนในหมู่บ้าน ที่มีการเลือกตั้ง โดยทาง อบต. ส่วนวิธีการเดิน ก็จะมีป้ายรณรงค์ ขนาด 1.24 x 3.50 เมตร เขียนข้อความเชิญชวนให้คนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามวันเวลา และสถานที่ ที่กำหนด มีวงดุริยางค์ของโรงเรียนเดินนำหน้า พร้อมบรรเลงเพลงเกี่ยวกับการรักษาดี รักษาบ้าน” (ปลัด อบต.คูริง , สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

2.2 จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง

“แผ่นพับประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง เป็นวิธีการที่ อบต. ส่วนใหญ่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง เพราะได้ผลดี เนื่องจาก มีประชาชนในพื้นที่หลายคนทำงานอยู่นอกพื้นที่ การทำแผ่นพับแจกจ่ายให้แต่ละครัวเรือนโดยการให้เจ้าหน้าที่ของ อบต. แจกตามครัวเรือน ทำให้พวกเขาได้รับข้อมูลโดยตรงจาก อบต.” (ปลัด อบต.คูริง, สัมภาษณ์ 24/12/2551)

“แผ่นพับประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนมีโอกาสได้พิจารณาถึงคุณสมบัติและนโยบายของผู้สมัคร แทนการหาเสียงของผู้สมัคร ซึ่งบางครั้งคนที่ทำงานอยู่นอกพื้นที่ กลับบ้านไม่ตรงเวลา เพราะเป็นลูกจ้างของ โรงงานต่างๆ อาจจะไม่รู้จักเลยว่าผู้สมัครในชุมชนของตนมีใคร มีนโยบายอย่างไร ซึ่งเป็นการช่วยให้ประชาชนตัดสินใจเลือกผู้สมัครที่เหมาะสมเข้ามาทำงานแทนตนได้เป็นอย่างดี โดย อบต.ใช้วิธีจัดส่งทางไปรษณีย์ และแจกจ่ายที่ อบต. (ปลัด อบต.ทรัพย์อนันต์, สัมภาษณ์ 9/12/2551)

2.3 จัดทำคู่มือการเลือกตั้งฉบับประชาชน

“การทำคู่มือการเลือกตั้งฉบับประชาชน จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งมากขึ้น เพราะการจัดทำคู่มือการเลือกตั้งฉบับประชาชน จะแนะนำวิธีการเลือกตั้ง ลักษณะของบัตรเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนน บัตรประเภทใดที่เรียกว่า “บัตรดี” บัตรประเภทไหนที่เรียกว่า “บัตรเสีย” ซึ่งเป็นการลดปัญหาการทำบัตรเสียได้เป็นอย่างดี ส่วนวิธีการประชาสัมพันธ์ จะให้เจ้าหน้าที่ของ อบต. นำไปแจกตามครัวเรือน (ปลัด อบต. คูริง, สัมภาษณ์ 24/12/2551)

“การทำคู่มือการเลือกตั้งสำหรับประชาชน ทำให้ ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้ง เพราะมีประชาชนหลายคนที่ไม่เคยเข้าร่วมฟังการประชุมชี้แจงเรื่องวิธีการเลือกตั้ง การกาหมายเลขลงในบัตร เมื่อ อบต.จัดทำคู่มือขึ้นมา ทำให้ประชาชนเข้าใจมากขึ้น ลดภาระให้กับคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในการอธิบายวิธีการใช้บัตรได้มากขึ้น การเผยแพร่ข้อมูล ทาง อบต. ใช้วิธีจัดส่งทางไปรษณีย์ และแจกจ่ายให้กับประชาชนที่มาติดต่องานที่ สำนักงาน อบต. (ปลัด อบต.ทรัพย์อนันต์ , สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

กิจกรรมที่ 3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการจัดสรรงบประมาณประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

“การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยการให้มีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคม ที่ อบต. จัดทำขึ้นเป็นประจำทุกปี ๆ ละ 2-3 ครั้ง โดย อบต. จัดทำแบบฟอร์มเรียกว่า “แบบเสนอโครงการเพื่อบรรจุลงแผน พัฒนาตำบล” แจกให้หมู่บ้านละ 1 ชุด แล้วให้หมู่บ้านทำการประชาคมกันเอง โดยมี เจ้าหน้าที่ของ อบต. คอยให้คำแนะนำ ซึ่งปัญหาและความต้องการ พร้อมแนวทางการแก้ไขของแต่ละหมู่บ้าน ที่ส่งมาให้ทาง อบต. นั้น อบต.จะนำไปพิจารณาในที่ประชุม อบต. เพื่อจัดสรรงบประมาณให้ตามความจำเป็นและเร่งด่วน ทั้งนี้ โครงการที่หมู่บ้านจะนำเสนอ อบต.จะต้องเป็น โครงการที่มาจากมติของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านเท่านั้น ซึ่งโครงการดังกล่าว ส่งผลให้ อบต.กับประชาชนมีความใกล้ชิด ทำงานร่วมกันง่ายขึ้น” (นายก อบต. นาคระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“ อบต.ทำแะะ จัดให้มีการทำประชาคม โดยมีเจ้าหน้าที่ของ อบต. ออกไปทำประชาคมร่วมกับหมู่บ้าน โดยการให้แต่ละหมู่บ้าน ตั้งกรรมการขึ้นมา เรียกว่า คณะกรรมการประชาคมประจำหมู่บ้าน.....ทำหน้าที่ เสนอปัญหา และความต้องการของแต่ละชุมชน แล้วนำปัญหาและความต้องการ นั้น มาทำประชาคมตำบล โดย อบต. ให้แต่ละหมู่บ้านเสนอตัวแทนหมู่บ้านละ 3-5 คน มาเป็นกรรมการประชาคมตำบล และ อบต.แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ ของ อบต. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่เข้าร่วมเป็นกรรมการ พิจารณาความต้องการของแต่ละหมู่บ้าน พร้อมเรียงลำดับปัญหา และความต้องการเสนอให้ อบต. พิจารณาตั้งงบประมาณให้ต่อไป” (นายก อบต.ท่าชะะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“อบต.ท่าข้าม ดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดย อบต. จัดให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน เฉลี่ยปีละ 2 และ ประชาคมตำบลปีละอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยใช้เวลาในการประชุมแต่ละครั้งประมาณ 2-3 ชั่วโมง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และปรึกษาปัญหา ตลอดจนเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาต่อ อบต. โดยให้ผู้นำชุมชน เป็นผู้เขียน โครงการพร้อมทั้งคิดคำนวณงบประมาณค่าใช้จ่าย เพื่อเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนรู้จักวางแผนและเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน จัดประชาคมตำบล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทำประชาคมหมู่บ้านมาหารือ ร่วมกัน และจัดลำดับความสำคัญของโครงการทั้งหมดในตำบลที่แต่ละหมู่บ้านได้นำเสนอ รวบรวมโครงการพร้อมรายละเอียด จัดทำเป็นร่างแผนพัฒนาตำบล โดยแยก เป็นด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม โครงสร้างพื้นฐาน เสนอร่างแผนพัฒนาตำบลต่อคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ความ

เห็นชอบและเสนอศูนย์ประสานแผนพัฒนาตำบลระดับอำเภอเพื่อพิจารณาให้ความเห็น เสนอที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพิจารณาลงมติ และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลลงนามประกาศใช้แผนพัฒนาตำบล พร้อมกับแต่งตั้งคณะกรรมการ ติดตามและประเมินผลการนำโครงการตามแผนพัฒนาตำบลไปใช้ว่าได้บรรลุ เป้าหมายและตรงตามความต้องการที่ประชาคมหมู่บ้านเสนอมาหรือไม่“ (นายก อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

3.2 การจัดสรรงบประมาณโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

“อบต. คุริง ร่วมกับ แกนนำชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนส่วนราชการในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พัฒนาการอำเภอ คณะครูอาจารย์ พระ ร่วมกันเปิดเวทีประชาคมกับชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ชี้แจงให้เห็นถึงสภาพปัญหาของหมู่บ้านและตำบล เกี่ยวกับปัญหาในการจัดหาในการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. ที่ยังมีความเหลื่อมล้ำกันในแต่ละหมู่บ้าน โดยอธิบายให้เห็นถึงกลไกประชาคมหมู่บ้านจะมีส่วนแก้ไขปัญหาได้อย่างไร แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านจัดเวทีประชาคมและเชิญราษฎรเข้าร่วมเวทีประชาคม จัดตั้งคณะกรรมการบริหารประชาคมหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการประชาคมตำบล โดยการส่งผู้แทนของแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมกันจัดทำเวทีประชาคมตำบล เพื่อตัดสินใจปัญหาาร่วมกันในกรณีการเสนอปัญหางบประมาณที่แตกต่าง มาจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแต่ละประชาคมหมู่บ้าน อบต.จัดสรรงบประมาณโดยใช้ข้อเสนอของประชาคมหมู่บ้านเป็นหลัก” (นายก อบต. คุริง 24 ธันวาคม 2551)

“อบต.หงษ์เจริญ นำแผนพัฒนาตำบลที่ได้ผ่านมติสภา อบต. ตามขั้นตอน มาจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณ เพราะ ในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ อบต.ต้องนำ กิจกรรม และ โครงการมาจากแผนพัฒนาตำบลอยู่แล้ว” ((นายก อบต. หงษ์เจริญ, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2551)

“ในการจัดสรรงบประมาณ ทาง อบต. จะยึดประชาคมหมู่บ้านเป็นหลัก เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ โดย อบต. ร่วมกับแกนนำชุมชน และผู้แทนส่วนราชการในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พัฒนาการอำเภอ คณะครูอาจารย์ พระ ร่วมกันเปิดเวทีประชาคมกับชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ชี้แจงให้เห็นถึงสภาพปัญหาของหมู่บ้านและตำบล เกี่ยวกับปัญหาในการจัดหาในการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. ที่ยังมีความเหลื่อมล้ำกันในแต่ละหมู่บ้าน โดยอธิบายให้เห็นถึงกลไกประชาคมหมู่บ้านจะมีส่วนแก้ไขปัญหา ซึ่งการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจัดสรรงบประมาณ ช่วยลดความขัดแย้งระหว่าง อบต. กับชุมชนได้มาก” (นายก อบต.ท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

3.3 การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

“ อบต. จัดประชุมระหว่างส่วนราชการ ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ทุกๆ เดือน เพื่อประสานงาน ชี้แจงข้อราชการ หรือขอความร่วมมือหรือปรึกษาหารือในการ แก้ไขปัญหาต่างๆ โดยมีตัวแทนของหน่วยงานเข้าร่วมประชุม ดังนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. นายก อบต. ปลัด อบต. ผู้บริหารโรงเรียนในเขต อบต. เกษตรตำบล พัฒนาการ หัวหน้าสถานี อณามัย หัวหน้าสถานีตำรวจ และตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมประชุม เพื่อร่วมกันจัดทำงบประมาณให้ ตรงต่อความต้องการของชุมชน” (นายก อบต. ทรัพย์อนันต์, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“ อบต. หินแก้ว จัดประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อรวบรวมปัญหาและความต้องการ ในการจัดบริการของ อบต. โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการจัดทำ แผนพัฒนาตำบล โดยจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อสอบถามปัญหาของประชาชนแต่หมู่บ้าน ที่ต้องการให้ อบต. เข้าไปดำเนินการแก้ไข และนำมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาแต่ละหมู่บ้าน ที่ต้องการให้ อบต. ดำเนินการแก้ไขมากที่สุด จัดทำประชาคมตำบล เพื่อคัดเลือกปัญหาที่ ประชาชนทั้งตำบลต้องการให้ อบต. ดำเนินการแก้ไขปัญหาเป็นอันดับแรก และนำมา จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ประชาชนในตำบลต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุด อบต. นำ ผลสรุปปัญหาที่ประชาชนในตำบลต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจากการประชุมใน ประชาคมตำบล ไปจัดทำแผนพัฒนาตำบลประจำปี และจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปี พร้อมกับจัดให้มีตัวแทนของชุมชน จำนวน 4 คน โดยคัดเลือกจากประชาชนในชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะ กรรมการในการจัดซื้อจัดจ้าง โดยแบ่งเป็นคณะกรรมการเปิดของ 2 คน คณะกรรมการตรวจรับงานจ้าง 2 คน” (นายก อบต. หินแก้ว, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“อบต. ใช้วิธีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยการจัดทำ เวทีประชาคมทั้งระดับหมู่บ้านและตำบล แล้วนำ ผลที่ได้จากการทำประชาคมมาบรรจุลงใน แผนพัฒนาตำบล จัดเรียงความสำคัญของปัญหา เพื่อง่ายต่อการจัดสรรงบประมาณ ขณะเดียวกัน ในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของ อบต. ก็จะทำให้หมู่บ้านทำประชาคมส่งตัวแทนของหมู่บ้านเข้าร่วม เป็นกรรมการจัดหาพัสดุและการตรวจรับ ทำให้ประชาชนเกิดความพอใจและ ลดปัญหาการ ร้องเรียนความไม่โปร่งใสของ อบต. ได้” (นายก อบต. สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

กิจกรรมที่ 4 การจัดกิจกรรมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบประชาชน

4.1 โครงการสภา อบต. สัจจร

“อบต. ทำข้าม จัดประชุมสภาสัจจรตามหมู่บ้าน เพื่อรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยมีคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัด อบต.

และเจ้าหน้าที่ของ อบต.ทุกคน ร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามตารางปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้” (นายก อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“ เนื่องจากสภาพพื้นที่ของ อบต. กว้างใหญ่ เส้นทางคมนาคมเป็นถนนลูกรัง ทुरกันดาร การเดินทางเพื่อมาชำระภาษีอย่างเดียวของประชาชน บางครั้งทำให้คิดว่าไม่คุ้มค่ากับการที่ต้องเดินทางมาที่ อบต. จึงได้คิดโครงการ อบต. สัจจร ขึ้นมา เพื่อให้บริการประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในโครงการดังกล่าว นอกจาก จะจัดเจ้าหน้าที่ของ อบต. ไปออกหน่วยให้บริการรับชำระภาษี แล้ว อบต.ได้ประสานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น ปศุสัตว์อำเภอ สถานีอนามัยในพื้นที่ เกษตรอำเภอ ร่วมออกให้บริการกับ อบต. ซึ่งการออกให้บริการประชาชน นอกจากจะสร้างความพึงพอใจให้กับชาวบ้านแล้ว ยังได้รับทราบปัญหา ความเดือดร้อนของประชาชน และสามารถชี้แจง ทำความเข้าใจกับประชาชน เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ของ อบต. ให้ประชาชนได้เข้าใจได้อีกทางหนึ่ง” (นายก อบต.สองพี่น้อง , สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

กิจกรรมที่ 5 การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดกิจกรรม/บริการสาธารณะ

5.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการระบบประปาหมู่บ้าน
 อบต. ทรัพย์อนันต์ ประชุมหมู่บ้านที่มีระบบประปาหมู่บ้าน เพื่อให้หมู่บ้าน แต่งตั้งประชาชนในชุมชนเป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการแต่ละฝ่าย โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ คณะกรรมการแต่ละฝ่าย เป็นผู้รับผิดชอบ ให้กลุ่มผู้ใช้น้ำจัดทำข้อบังคับการใช้น้ำของกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนถือปฏิบัติตามโดยในข้อบังคับการใช้น้ำ จะต้องประกอบไปด้วย การติดตั้งมิเตอร์ การกำหนดราคาค่าน้ำต่อหน่วยการใช้ วันจดหน่วยใช้น้ำ วันชำระเงินค่าน้ำประปา ลักษณะการใช้น้ำ ความคิดของการลักน้ำใช้ หรือแอบต่อต่อประปาโดยไม่ผ่านหัวจ่าย การทำบัญชี รายรับ- รายจ่าย โดยข้อบังคับนี้จะต้องมีการทำประชาคมหมู่บ้าน เมื่อประชาคมหมู่บ้านเห็นชอบตรงกัน ให้ติดประกาศที่หมู่บ้าน” (นายก อบต. ทรัพย์อนันต์, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

5.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตรวจรับงานอย่างมีคุณภาพ

“อบต. นากระตาม ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง ในโครงการก่อสร้างต่างๆ ของ อบต. จากเดิมที่ปิดประกาศไว้ที่ อบต.อย่างเดียวน ได้เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เป็นทางอินเตอร์เน็ต ทางวิทยุชุมชน วิทยุกระจายเสียง ส่งหนังสือถึงผู้รับจ้าง โดยตรง เพื่อให้มีผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมประมูลราคามากยิ่งขึ้น เป็นการป้องกันการสมยอมกันในการเสนอราคา และเพื่อให้เกิดการแข่งขันอย่างถูกต้องเป็นธรรม ส่วนการมีส่วนร่วมในการตรวจรับงานจ้าง อบต. จัดประชุมในหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนคัดเลือกตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน ละ 4-5 คน

เข้ามาทำหน้าที่ดำเนินการจัดซื้อพร้อมกับเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการเปิดซองสอบราคา คณะกรรมการตรวจรับงานจ้าง จากนั้นก็จัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบการพัสดุ เพื่อให้ตัวแทนชุมชนเหล่านั้นมีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบที่ต้องเกี่ยวข้องกับดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง “ (นายก อบต.นากระตาม, สัมภาษณ์ 18 ธันวาคม 2551)

“ อบต.ท่าข้าม ให้แต่ละหมู่บ้านจัดทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อคัดเลือกบุคคลที่หมู่บ้านไว้วางใจ จำนวน 4-5 คน แล้วให้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรยัง อบต. เพื่อ อบต.แต่งตั้งเป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง จากนั้นจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการตรวจรับงานตามระเบียบการพัสดุของ อบต. เพื่อให้เข้าใจและพร้อมที่จะตรวจรับงานให้มีคุณภาพ “ (นายก อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

5.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติ

“อบต.สองพี่น้อง เข้าประชุมร่วมกับหมู่บ้าน ชี้แจงปัญหาเกี่ยวกับปัญหาการเกิดอุทกภัยและปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหายังอื่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหในพื้นที่ของตน ว่าสมควรจะแก้ไขอย่างไร จากนั้นให้เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จัดทำโครงการเพื่อเสนอนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการตามโครงการ แล้วให้แต่ละหมู่บ้านระดมคนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า และบวชป่า โดยยึดถือความสมัครใจของประชาชน เป็นหลัก และให้หมู่บ้านจัดตั้งกรรมการดูแลรักษาป่าในหมู่บ้านของตนเอง” (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

กิจกรรมที่ 6 การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

6.1 โครงการประกวดหมู่บ้าน

อบต.ท่าข้าม จัด “โครงการประกวดหมู่บ้าน” เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมทำ ในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมทั้งเป็นการฝึกให้ชาวบ้านรู้จักการทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์ โดยจัดตั้งคณะกรรมการ 5 ชุด เพื่อเป็นกรรมการตัดสินในการให้คะแนนหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการทั้ง 5 ชุด คัดเลือกมาจากประชาชนในตำบล คือ สมาชิก อบต. แกนนำชาวบ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะครูอาจารย์ อาสาสมัครชุมชน ผู้นำกลุ่ม เพื่อร่วมปรึกษาหารือถึงการปฏิบัติงานตามโครงการ และกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาและเงื่อนไขการให้คะแนนโครงการประกวดหมู่บ้าน จากนั้นกำหนดการให้รางวัลหมู่บ้านที่ได้รับการชนะเลิศประกวดหมู่บ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการ ผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้าน วิทยุชุมชน เพื่อเชิญชวนให้หมู่บ้านเข้าร่วมสมัครประกวดหมู่บ้าน(นายก อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

กิจกรรมที่ 7 การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชน

7.1 จัดเวทีประชาธิปไตย

“อบต.ท่าข้าม จัดทำโครงการเวทีประชาธิปไตย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้น โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการเมืองในระบบประชาธิปไตย การเลือกตั้ง รวมถึงบทบาทหน้าที่ของ อบต. ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชน ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว และวิทยุชุมชน เชิญชวนประชาชนที่สนใจเข้าร่วมเวทีประชาธิปไตย” (นายก อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“อบต.คูริง ให้สมาชิกสภา อบต. จัดเวทีประชาคมในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อรับฟังเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ อบต. เพื่อนำปัญหาเหล่านั้นไปพิจารณาแก้ไข” (นายก อบต. คูริง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“อบต.ท่าแซะ ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ การเมืองในท้องถิ่นของตนว่าเป็นอย่างไร พอใจหรือไม่ และสงสัยในการทำงานของ อบต.อย่างไร เพื่อจะได้สร้างความเข้าใจให้ถูกต้อง โดยการจัดเวทีประชาคมในแต่ละหมู่บ้าน” (นายก อบต.ท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

7.2 สภาเยาวชนตำบลประชาธิปไตย

“อบต.ท่าข้าม ระดมความคิดเห็น ปรีกษาหารือ วางแผนกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ จัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน ผู้ประสานงาน และครู ติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน และ โรงเรียนในพื้นที่ จ้างรถสถานที่ ศูนย์เยาวชนเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์โครงการ ระดมเด็กและเยาวชนเข้าร่วมโครงการโดยติดต่อกับทางโรงเรียนในพื้นที่ จัดประชุมสภาเยาวชนสภาตำบลประชาธิปไตย จำนวน 70 คน เพื่อให้เยาวชนแสดงความสามารถในเวทีประชาธิปไตย โดยการให้มีการแสดงความคิดเห็นการลงมติ ในโครงการ เพื่อเสนอ อบต.ให้จัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรมของเยาวชน “(นายก อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“ส่งเสริมการให้ความรู้แก่เยาวชน โดยติดต่อขอวิทยากรจากสำนักงานอัยการจังหวัด สำนักงานจังหวัด เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือ และการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง . ครู กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน จัดหาเยาวชนเข้าร่วมการอบรมสัมมนาความรู้แนว

ทางการปกครองท้องถิ่นและแนวทางระบอบประชาธิปไตยให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน จำนวน 120 คน “ (นายก อบต. คูริง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

กิจกรรมที่ 8 การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

8.1 โครงการส่งเสริมงานพระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมไทย

“อบต.ท่าข้าม ได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานแห่เทียนพรรษา งานตรุษไทย และกีฬาเป็นประจำทุกปี โดยทาง อบต. จัดประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อจัดแบ่งงานโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการจัดเทียนพรรษา การตกแต่งรถแห่ การจัดหาคนเข้าร่วมขบวนแห่ การจัดริ้วขบวนให้สวยงาม การติดอวด ในหมู่บ้าน เพื่อถวายเทียนพรรษาและการทำงานพิธีทางศาสนา จากนั้น อบต.จะประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมผ่านวิทยุชุมชนและหอกระจายข่าว เชิญชวนให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านมาร่วมงานแห่เทียนพรรษา “ (นายก อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“อบต. นากระตาม ได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวันเด็ก งานแห่เทียนพรรษา งานตรุษไทย กีฬาพื้นบ้าน เป็นประจำทุกปี โดยทุกปี ทาง อบต.จะเชิญกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละหมู่บ้าน มาประชุมจัดกิจกรรมเหล่านี้ ซึ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมแต่ละชุมชนจะรู้การจัดแบ่งหน้าที่กันดี เพราะชุมชนในตำบลนากระตาม ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ยังอนุรักษ์ประเพณีเหล่านี้ และทำมาก่อนที่จะมีอบต. อบต. จึงมีหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ การจัดหาสถานที่ให้ประชาชนในทุกชุมชนได้มาร่วมกิจกรรม และประสานหน่วยงานใกล้เคียงเข้าร่วมกิจกรรม ” (นายก อบต.นากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“อบต.สองพี่น้อง จัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวันเด็ก วันผู้สูงอายุ งานสงกรานต์ งานแห่เทียนพรรษา งานตรุษไทย โดย อบต.จะจัดแบ่งกิจกรรมให้แต่ละหมู่บ้านรับผิดชอบ อบต. เป็นเพียงผู้สนับสนุนงบประมาณ (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

8.2 กิจกรรมการชูเชิดสถาบันพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ไทย

“อบต.สองพี่น้อง จัดงาน “วันพ่อ “ และ “ วันแม่” ทุกปี เพราะตำบลสองพี่น้อง เป็นชุมชนผสมผสาน ที่มีทั้งคนไทย ไทยพลัดถิ่น พม่า และกะเหรี่ยง จึงเป็นกิจกรรมที่ อบต.จัดขึ้นเพื่อรวมคนในชุมชนต่างๆ ให้เป็นคนในตำบลสองพี่น้อง โดย อบต. มอบความรับผิดชอบให้ หมู่ที่ 1 รับผิดชอบการจัดงานเกิดพระเกียรติ์ วันแม่ หมู่ที่ 2 รับผิดชอบการจัดงานวันเกิดพระเกียรติ์วันพ่อ โดยทั้งสองโครงการ อบต.เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ และช่วยประสานหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมถวายพระพร” (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“อบต. นากระตาม ได้จัดกิจกรรมงานเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ งานกิจกรรมเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เป็นประจำทุกปี โดยทุกปี ทาง อบต.จะเชิญกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละหมู่บ้าน มาประชุมจัดกิจกรรมเหล่านี้ ซึ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรม แต่ละชุมชนจะรู้จักจัดแบ่งหน้าที่กันดี เพราะชุมชนในตำบลนากระตาม ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ยังอนุรักษ์ประเพณีเหล่านี้ และทำมาก่อนที่จะมีอบต. อบต. จึงมีหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ การจัดหาสถานที่ให้ประชาชนในทุกชุมชนได้มาร่วมกิจกรรม และประสานหน่วยงานใกล้เคียงเข้าร่วมกิจกรรม”
(นายค อบต.นากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

จากคำให้สัมภาษณ์ตรงกับแนวคิดในเรื่องกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งที่ว่า ใน กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ควรยึดแนวคิด หลักการ เป้าหมาย ที่สำคัญ คือ “ชุมชน” เป็นฐานของการพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชนและกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาจะช่วยให้เกิดการสร้างและจัดระเบียบชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน และนำไปสู่โครงสร้างทางการเมือง และระบบการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ตลอดจนระบบความร่วมมือและความเป็นประชาคม ประชาสังคม จะทำให้สังคมโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างคุณภาพทางการพัฒนา ซึ่งถือเป็นเป้าหมายปลายทางของการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2541-2544)

ดังนั้น อบต.ในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้มีความมั่นคง โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมตัวเพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง

นอกจากการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งแล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ระบุว่า จะต้องมีการเสริมสร้าง และพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทยโดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยม วัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลแก่เยาวชน และประชาชนทุกระดับ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาล ในสังคมทุกระดับ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ตลอดจนวางรากฐานกระบวนการประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่าง

แท้จริง และเพิ่มประสิทธิภาพกลไกและกระบวนการ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการเมืองให้เข้มแข็งและเป็นอิสระ

ขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวและรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ให้เกิดความเป็นธรรมและ โปร่งใส เสริมสร้างความเข้มแข็ง และสร้างเครือข่ายการทำงานของกลไกตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐ ได้อย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง มีปัจจัยอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง

ในการมีบทบาทเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มได้ให้สัมภาษณ์ถึงปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลหลายอย่าง ซึ่งผู้ศึกษาได้จัดหมวดหมู่ปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยภายในองค์กรที่มีส่วนในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง
2. ปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีส่วนในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

1. ปัจจัยภายในองค์กรที่มีส่วนในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนที่สำคัญได้นั้นจะต้องประกอบด้วย บุคลากรที่ทักษะมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะผู้นำทางการเมืองจะต้องมีทั้งภาวะและทักษะในการบริหารจัดการ ต้องมีนโยบายในการบริหารที่แน่นอนชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล บุคลากรในองค์กรต้องมีทักษะการทำงานร่วมกัน แบ่งงานกันทำ และกระบวนการทำงานต้องชัดเจน มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเปิดเวทีการสื่อสารระหว่างสมาชิกในองค์กรด้วยกัน มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีความพยายามในการเพิ่มศักยภาพในการคิดค้นหากิจกรรมเพื่อพัฒนางาน และที่สำคัญมีงบประมาณเพื่อการพัฒนาชุมชน ดังปรากฏในคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง คือ ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ซึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่น จะต้องมีบทบาทในชุมชนการเมือง เพื่อให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ความต้องการ และ ผู้นำเหล่านี้จะต้องเอาข้อเสนอเหล่านั้นไปพิจารณาเพื่อสร้างความศรัทธาทางการเมืองให้ได้” (กำนันตำบลท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“งบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องใช้จ่าย ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมและโครงการ และเพื่อให้กิจกรรมผ่านไปด้วยดี เนื่องจากการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง อบต.จะต้องใช้งบประมาณเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วม การ

ใช้จ่ายเพื่อบริการประชาชน เช่น น้ำดื่ม อาหาร ค่าวิทยากร ค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ “ (นายก อบต.นากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“นายก อบต. สมาชิกสภา อบต. ข้าราชการ ลูกจ้าง ของ อบต. จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของอบต. จะต้องมีความสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนใน ชุมชนได้ดี เพราะประชาชนในชุมชนมีระดับความรู้ไม่เท่าเทียมกัน” (กำนันตำบลคูริง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“ นโยบายของ อบต. และ อุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม เช่น หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน หรือการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ที่เชิญชวนให้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมทางการเมืองกับ อบต. ได้มากที่สุด ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินการจัด กิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปได้ (กำนันตำบลท่าเสา, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“จิตสำนึกของผู้บริหารและสมาชิก อบต. ก็เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้าง ชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ถ้าผู้บริหารและสมาชิก อบต. ไม่มีจิตสำนึกของการพัฒนาประชาธิปไตยให้ ก้าวหน้า ชุมชนการเมืองก็เกิดขึ้นไม่ได้ (กำนันตำบลสองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยภายในองค์กรที่มีส่วนในการเสริมสร้างชุมชนการเมือง เข้มแข็ง ได้แก่ บุคลากรในองค์กร ตั้งแต่ ผู้บริหาร สมาชิก อบต. และเจ้าหน้าที่ที่จะต้องมิจิตสำนึกใน การพัฒนาประชาธิปไตย จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ อบต. มีวิสัยทัศน์ มี ทักษะในการทำงานที่ดี มีนโยบายที่ชัดเจน มีงบประมาณในการดำเนินการ และรู้จักการ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบและมีส่วนร่วมด้วย อบต.

2. ปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีส่วนในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

ในกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง “ประชาชน” เป็นปัจจัยภายนอกที่ สำคัญในการพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นกระบวนการที่ใหม่ในการพัฒนาจะช่วยให้เกิด การสร้างและจัดระเบียบชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน และนำไปสู่โครงสร้าง ทางการเมือง และระบบการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ตลอดจนระบบ ความร่วมมือและความเป็นประชาคม ประชาสังคม จะทำให้สังคมโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการ เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างคุณภาพทางการพัฒนาประชาธิปไตย ดังนั้น ประชาชนจะต้องมีจิตสำนึก สาธารณะที่จะร่วมกันพัฒนาพื้นที่องค์กรของตนให้มีความเจริญก้าวหน้า มีความสนใจที่เรียนรู้สิ่ง แปลกใหม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงชุมชนของตนให้มีความทัดเทียมกับชุมชนอื่นๆ

“ชุมชนจะมีความเข้มแข็งทางการเมืองได้ ประชาชนในชุมชนจะต้องมี จิตสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ดีตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ (ผู้ใหญ่บ้านตำบลสองพี่น้อง, สัมภาษณ์ วันที่ 5 /1/2552)

“ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งคือ ประชาชนในชุมชน ถ้าประชาชนไม่สนใจไม่มีความรู้ ไม่มีจิตสำนึก ชุมชนการเมืองเข้มแข็งก็เกิดขึ้นยาก” (ประธานกลุ่มผู้ปลูกและรวบรวมผลผลิตปาล์มน้ำมันตำบลสองพี่น้อง , สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

“ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งคือ ความสามัคคี ถ้าคนในชุมชนไม่สามัคคีกัน ชุมชนการเมืองเข้มแข็งก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ “ (ประธานกลุ่มอาชีพเครื่องแกง ตำบลนากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง คือ การรักษาวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้มีความเข้มแข็งและ การมีจิตสำนึกรักในบ้านเกิดของตนเอง” (ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าไม้ตำบลสลุย, สัมภาษณ์ 8 มกราคม 2552)

“การมีผู้นำชุมชนที่ดี กล่าวหาญ และเข้มแข็ง จิตสำนึกของคนในชุมชน มีความรักและความห่วงใยในถิ่นกำเนิด” (นายก อบต.รับร้อ , สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2551)

“ความสนใจในการเมือง โดยดูจากประชาชนในชุมชนให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองเพียงใด ” (กำนันตำบลคูริง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“จิตสำนึกของการเป็นพลเมือง โดยดูจากความสนใจการเมืองและการไปใช้สิทธิ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง” (กำนันตำบลท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยดูจากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองว่ามีความรู้ความเข้าใจแค่ไหน อย่างไร (นายก อบต. ทรัพย์อนันต์, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน เช่น การเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง การเป็นกรรมการนับคะแนน การเข้าร่วมประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การเข้าร่วมทำประชาคมหมู่บ้านและตำบล เพราะการทำประชาคมของประชาชนในการเสนอความคิดเห็น เสนอปัญหา ความต้องการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ถือเป็น

จิตสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ดีตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง การรู้ว่าตนเองมีสิทธิ หน้าที่อย่างไร ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ และเต็มใจ สนับสนุนที่จะปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยไม่ต้องมีการบังคับหรือชี้แนะ (ผู้ใหญ่บ้านตำบลสองพี่น้อง, สัมภาษณ์ วันที่ 5 / 1 / 2552)

รากฐานของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนแสดงความต้องการของตนเองและของชุมชนในระดับฐานล่างไปให้ฐานบนได้รับทราบ และนำไปปรับปรุงระบบการบริหารราชการที่ไม่ถูกต้องให้ถูกต้อง” (ประธานสภา อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 25 ธันวาคม 2551)

“ปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง คือ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จาก อบต. ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการของ อบต. การเมืองท้องถิ่น เช่น ผลของการประชุมสภา กิจกรรมทางการเมือง ที่ประชาชนควรรับรู้” (เลขานุการสภา อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาของชุมชน มีทักษะในการบริหารปกครองคน มีความเข้มแข็ง มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำพาชุมชนของตนเองให้เจริญโดยการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ((นายก อบต. คูริง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“ความเป็นองค์กรท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและทำงานกับประชาชน มีงบประมาณเป็นของตนเอง สามารถรับรู้ปัญหาชุมชนได้เป็นอย่างดี และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนได้ตรงตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ” (นายก อบต.ท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“นโยบายของรัฐบาล มีส่วนสำคัญ ที่ทำให้ อบต. เข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะนโยบายที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เช่น การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน การส่งเสริมการขับเคลื่อนการดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน”(ปลัดอบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

จากคำสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งคือ ประชาชน โดยประชาชนในชุมชนจะต้องมีจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง มีความสนใจในเมือง มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมือง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน การรักและหวงแหนในถิ่นกำเนิด ความสามัคคีของคนในชุมชน รวมตลอดไปถึง นโยบายของรัฐที่เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์จาก อบต.

ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2543 : อ้างถึงใน ชีระพงษ์ แก้วหาญ) ที่ระบุว่า ชุมชนจะต้องประกอบด้วยบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มี

เป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะของสมาชิก มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน มีความเป็นอิสระในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ มีการระดมการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายในแนวราบ และติดต่อสื่อสารกันหลากหลายรูปแบบ มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการกลุ่ม ที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกัน

ส่วนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

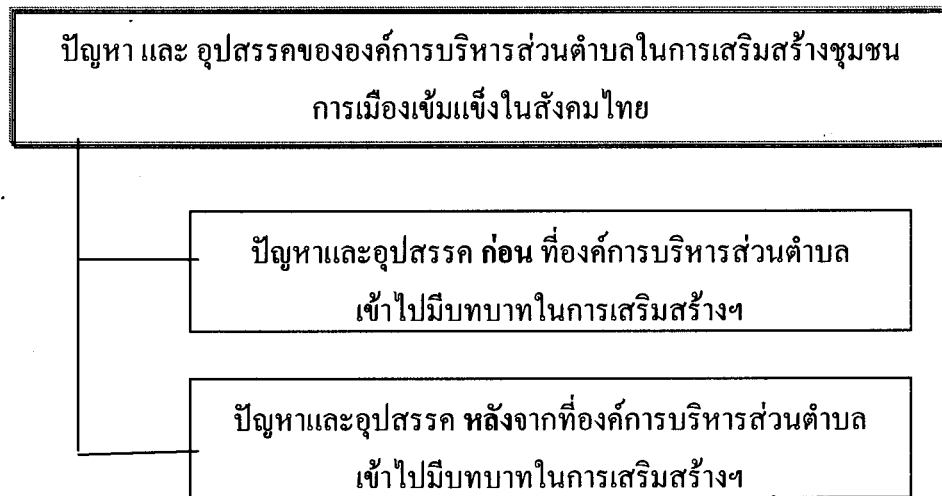
แม้้องค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นสถาบันการเมืองที่รัฐบาลกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่นมาให้ประชาชนปกครองกันเอง แต่้องค์การบริหารส่วนตำบลก็พบกับปัญหาและอุปสรรคมากมายในการเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างการเมืองให้กับชุมชน ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมการเมืองแบบเก่า ก่อนที่จะมีการประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องการปกครองท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้ให้ข้อมูลว่า วัฒนธรรมการเมืองแบบเก่า ทำให้ชุมชนมองว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรท้องถิ่นที่เกิดขึ้นคงไม่มีความสามารถเหมือนกับการปกครองแบบภูมิภาค

ในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย ผู้ศึกษาได้แยกข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 ปัญหาและอุปสรรค ก่อนที่้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรค หลังจากที่้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาขอแนะนำเสนอประเด็นหลักเกี่ยวกับ ปัญหา และ อุปสรรคของ้องค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย ดังแผนภูมิดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัญหาและอุปสรรค ก่อนที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

ในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งนั้น กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มได้ให้ข้อมูลที่มีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกัน เนื่องจากมุมมองในเรื่องปัญหาและอุปสรรคของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“การไม่ยอมรับจากประชาชนในชุมชน เพราะเห็นว่าสมาชิก อบต.เป็นลูกหลานพรรคพวก ญาติพี่น้องที่อยู่ในชุมชน เคยเห็นพฤติกรรม มาตั้งแต่เล็กๆ (นายก อบต.รับร้อ ,สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2551)

“ประชาชนในชุมชนไม่ไว้วางใจองค์การบริหารส่วนตำบลและเห็นว่าการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความโปร่งใส มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง ทำให้ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล” (นายก อบต.ทรัพย์อนันต์,สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“ประชาชนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ เพราะมีการแบ่งพรรค แบ่งพวก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการพ่ายแพ้การเลือกตั้ง ทำให้มีการตีรวนและจ้องจับผิด ทำลายซึ่งกันและกัน มีการยุบปล่อยข่าวให้ร้ายป้ายสีกัน โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่องค์กรจะได้รับจากการกระทำที่เกิดจากตัวบุคคล” ((นายก อบต. หงษ์เจริญ, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2551)

“ประชาชนในชุมชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการทำประชาคม เพราะ ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำประชาคม ว่าคืออะไร ทำไปทำไม ผู้ที่เสนอความคิดเห็นส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำชุมชน สมาชิก อบต.” (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“ประชาชนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของ อบต. เมื่อกระทรวงมหาดไทยประกาศจัดตั้ง อบต.ใหม่ๆ จำได้ว่า ในบางหมู่บ้านไม่มีชาวบ้านมาสมัครรับเลือกตั้งเลย เค็ดร้อนถึงอำเภอ ที่ต้องเข้าไปจัดหาคนในหมู่บ้าน เข้ามาสมัครรับเลือกตั้งให้ครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด” (กำนันตำบลคูริง สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“ประชาชนไม่ตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่คาดหวังที่จะได้รับการช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบลในทุกๆ เรื่อง ทั้งที่บางเรื่องบางรายการไม่ใช่หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจและความขัดแย้งกันระหว่างประชาชน ในชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล “(นายก อบต.สลุย, สัมภาษณ์ 8 มกราคม 2552)

“ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการระดมคน หรือชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยไม่ผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน พระสงฆ์ มักดำเนินไปได้ยาก เพราะ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ชาวบ้านยังขาดความเชื่อถือ ประกอบกับตัวสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ค่อยมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเป็นชาวบ้านเหมือนกัน มีการศึกษาน้อย ส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ครูอาจารย์ เป็นบุคคลและเป็นสถาบัน ที่อยู่กับชุมชนมานานตั้งแต่สมัยโบราณ ชาวบ้านมักมีความผูกพันและให้ความเชื่อถือและศรัทธามากกว่า” (นายก อบต.ท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่ง รวมไปถึง ข้าราชการการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนมีประสบการณ์น้อย บางครั้งการสร้างควมสับสนให้กับประชาชนเอง เพราะเกรงว่าถ้าให้ความรู้กับประชาชนมากเกินไป จะทำให้ประชาชนรู้มาก อบต.จะทำงานลำบาก ขาดความคล่องตัว เพราะต้องรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนอยู่ตลอดเวลา (ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าไม้ตำบลสลุย, สัมภาษณ์ 8 มกราคม 2552)

“ ประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดสรรให้แก่ละชุมชน ทำให้เกิดปัญหาความไม่พอใจ และทำให้เกิดเป็นความขัดแย้งกันระหว่างชุมชนกับ อบต.” ((นายก อบต. คูริง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ไม่มีวิสัยทัศน์ในการทำงานไม่มีการวางแผนการบริหารงานไว้ล่วงหน้า มักทำกิจกรรมไปตามกระแสและเอาใจฐานคะแนนเสียงมากกว่าที่จะคิดวางแผนแก้ไขปัญหาชุมชนทั้งในระยะยาวและในอนาคต (กำนันตำบลท่าพระ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“ประชาชนในชุมชนไม่มีช่องทางในการรับรู้ข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานราชการต่างๆ ในพื้นที่ ทำให้ประชาชนไม่สนใจและไม่ต้องการเข้าเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล” (ประธานกลุ่มรักษ์ต้นน้ำตอนบน, สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

“ปัญหาความล่าช้าในการรับข้อมูลข่าวสาร เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลมีหนังสือเชิญชวนให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมประชุม โดยใช้วิธีส่งหนังสือทางไปรษณีย์ และฝากให้กำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านไปแจกให้ประชาชน หนังสือเหล่านั้นมักจะไม่ถึงมือผู้รับ หรือใช้เวลาเนิ่นนานไป ทำให้การทำประชามหมู่บ้านไม่ค่อยจะได้ผล (เลขานุการสภา อบต.ท่าข้าม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2551)

“บางชุมชนไม่มีหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย หรือมีแต่ชำรุดเสียหาย ชุมชนไม่มีงบประมาณในการซ่อมแซม ทำให้ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร” (ประธานกลุ่มอาชีพเครื่องแกงตำบลนากระตาม, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“อบต. รับร้อ พื้นที่กว้างขวางมาก สภาพการเดินทาง การคมนาคมขนส่งในระหว่างหมู่บ้านเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะเป็นถนนลูกรัง ซึ่งบางแห่งก็ชำรุดเสียหายไม่มีงบประมาณซ่อมแซม ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในสมัยแรกๆ ทำให้การลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องต่างๆ ของ อบต. เป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องพึ่งพากำนันผู้ใหญ่บ้านและ ผู้นำชุมชน ชี้แจงแทน (นายก อบต.รับร้อ, สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2551)

“สภาพบ้านเรือนของชุมชนในพื้นที่มักจะอยู่ห่างกันปลูกบ้านอยู่ในพื้นที่ใครพื้นที่มัน และต่างคนต่างอยู่ไม่ค่อยจะติดต่อสื่อสารกัน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อและส่งข้อมูล” (ปลัด อบต.รับร้อ, สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2551)

“ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการทำประชามของประชาชนส่วนใหญ่จะทำตามความคิดของตนเอง ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายและไม่อยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำประชาม เพราะเห็นว่า ถึงทำประชามไป เมื่อถึงขั้นตอนการพิจารณาของสภา ก็ต้องมีเปลี่ยนแปลงความสำคัญของปัญหาและโครงการ อีก” (ประธานกลุ่มผู้ปลูกและรวบรวมผลผลิตปาล์มน้ำมันตำบลสองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

“ประชาชนในชุมชนโดยให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองมาก โดยเฉพาะพรรค ประชาธิปัตย์ โดยไม่สนใจว่าพรรคจะมีนโยบายอย่างไร แต่การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น พวกเขา กลับเลือกพวกพ้องในชุมชน ไม่สนใจว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคหรือไม่ และไม่สนใจว่า ผู้สมัครรายนั้นจะมีนโยบายที่ทำประโยชน์น่าสนใจหรือไม่ (ปลัด อบต.คูริง สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“ประชาชนเบื่อหน่ายกับพฤติกรรมของสมาชิก อบต. เพราะชอบแสดงความโอ้อวด ชอบแบ่งกับชาวบ้าน เพราะได้เป็นนักการเมือง “ (ปลัด อบต.ทรัพย์อนันต์ สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

จากการสัมภาษณ์ ทำให้สรุปได้ว่า ปัญหา อุปสรรค ก่อนที่ อบต. เข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งนั้น ได้แก่ การที่ประชาชนในชุมชนไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารจัดการกับ อบต. เพราะไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจในบทบาทของ อบต. การ ประชาสัมพันธ์ของ อบต. ไม่ค่อยได้ผล มักเลือกพวกพ้องของตนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนมากกว่า ที่จะเลือกคนที่คุณสมบัติเหมาะสมเข้าไปทำหน้าที่ การประชาสัมพันธ์ไร้ผล เพราะหอกระจาย ขำรุคเสียวหาย ขนาดพื้นที่ของอบต. กว้างขวาง และประชาชนปลูกบ้านเรือนห่างกัน ทำให้การ ติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างล่าช้า ประกอบกับประชาชนสนใจกับเรื่องการทำมาหากินมากกว่า ขณะเดียวกันประชาชนก็เบื่อหน่ายกับพฤติกรรมของ อบต. ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง มติประชาคม การแสดงความโอ้อวดบารมีที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามา การมีวิสัยทัศน์ที่แคบ กลัวการ ถูกตรวจสอบจากภาคประชาชน และศักยภาพของ อบต. ที่ไม่สามารถเรียกระดมประชาชนในแต่ละชุมชนมาร่วมกันทำกิจกรรมได้ ต้องพึ่งพิง กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน โรงเรียนและพระ อันเนื่องมาจากยังขาดความเชื่อถือจากประชาชน

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรค หลังจาก ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมี บทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

แม้้องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้ เข้มแข็ง โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ ประชาชนได้เข้าใจ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง แต่เนื่องจาก ประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่ง มีความคิดที่เป็นของตนเอง ยอมรับ ความคิดใหม่ๆ ยาก ขณะเดียวกันความเป็นพวกพ้องก็มีความสำคัญ เพราะพวกเขายังถือระบบ วัฒนธรรมการเมืองแบบเก่าอยู่เหมือนเดิม นั่นคือ รอคอยความช่วยเหลือ และยังชอบในระบบ อุปถัมภ์ ทำให้ปัญหาและอุปสรรคก่อนที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาทในการ เสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง กับปัญหาและอุปสรรค หลังจาก ที่องค์การบริหารส่วนตำบล

เข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก มีแต่จะรุนแรงมากขึ้นในบางปัญหา ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ประชาชนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ เพราะมีการแบ่งพรรค แบ่งพวก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการพ่ายแพ้การเลือกตั้ง ทำให้มีการตีรวนและจ้องจับผิด ทำลายกัน มีการยุบขงปล่อยข่าวให้ร้ายป้ายสีกัน” ((นายก อบต. หงษ์เจริญ, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2551)

“หลังจาก อบต. เข้าไปส่งเสริม การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แล้ว กลับพบว่า อบต.เอง ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่บริหารจัดการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ทำให้ประชาชนสงสัยเคลือบแคลง และไม่ยอมเข้าไปมีส่วนร่วม และผู้บริหารก็มีอิทธิพลเพียงพอในการที่จะจัดทำหลักฐานเท็จไว้คอยชี้แจงฝ่ายตรวจสอบ” (ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าไม้ตำบลสลุย, สัมภาษณ์ 8 มกราคม 2552)

“ความจริงแล้วประชาชนในชุมชนนั้น มีความหลากหลาย มีฐานะความเป็นอยู่หลายระดับ มีทั้งที่มีฐานะร่ำรวย ฐานะปานกลาง และยากจน คนยากจนคือคนที่ถูกเกณฑ์ให้ออกมาทำประชาคมหมู่บ้านมากที่สุด เพราะไม่มีความรู้ หรือเรียกได้ว่าเป็นผู้ด้อยการศึกษา กลุ่มผู้ด้อยการศึกษาพวกนี้ จะเป็นพวกที่รับจ้างทำสวน ทำไร่อยู่ในหมู่บ้าน ไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าว ส่วนคนมีความรู้จะออกไปทำงานนอกพื้นที่ ผู้นำชุมชนมักจะเกณฑ์ประชาชนที่ด้อยการศึกษาให้มานั่งทำประชาคมหมู่บ้าน เหตุที่เอาคนพวกนี้มาทำประชาคม เพราะง่ายต่อการที่ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้เสนอแนะ เสนอโครงการ เอง โดยไม่มีผู้ใดคัดค้าน ((ประธานกลุ่มรักษ์ต้นน้ำดอนบน, สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

“ผู้นำชุมชนเก่าๆ ยังหวงอำนาจ ไม่ต้องการให้ อบต.เข้ามามีบทบาทเกินหน้า จึงมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน” (สมาชิก อบต.สองพี่น้อง , สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

“อบต. ไม่ค่อยสนใจในการทำประชาคม ไม่ค่อยฟังเสียงของประชาชน เพราะถือว่าตนเองอำนาจในการตัดสินใจ คำนี้ถึงผลประโยชน์ของส่วนตนมากกว่าของชุมชน” ((สมาชิก อบต. หงษ์เจริญ, สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2551)

“หลังการเข้ามามีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งแล้ว ประชาชนก็ยังไม่กระตือรือร้นหรือตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า อบต. ยังไม่มีศักยภาพในการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน ได้เต็มที่ แม้ชุมชนจะเสนอปัญหาและความต้องการแล้วก็ตาม เพราะภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปัจจุบัน กับการเข้าสู่การเป็นสังคมบริโภคนิยม ส่งผลให้คนหมกมุ่นอยู่กับการทำมาหากิน

และแข่งขันกันสร้างรายได้ แทนที่การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของ อบต. เพราะเห็นว่าเสียเวลา” (นายก อบต.ท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“ศักยภาพของ อบต.ในการระดมคน หรือชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยไม่ผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน พระสงฆ์ มักดำเนินไปได้ยาก เพราะชาวบ้านยังคงเชื่อถือในสถาบันเก่ามากกว่า” (สมาชิก อบต. ท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“ปัญหาแต่ละชุมชนได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เท่ากัน ชุมชนที่ได้รับการจัดสรรน้อย มักจะไม่พอใจ และนำไปเปรียบเทียบชุมชนที่ได้รับงบประมาณมาก จนทำให้เกิดเป็นความขัดแย้งกันระหว่างชุมชน และ อบต. และสร้างกระแสไม่ให้ความร่วมมือกับ อบต. ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ “ (นายก อบต.สองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2551)

“ในบางเรื่อง อบต.ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนได้ เช่น การประกันราคาพืชผลทางการเกษตรให้กับเกษตรกร การรับซื้อพืชผลทางการเกษตร” (ประธานกลุ่มผู้ปลูกและรวบรวมผลผลิตปาล์มน้ำมันตำบลสองพี่น้อง, สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

“ในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนในเรื่องที่ดินทำกิน อบต.ไม่กล้าที่จะออกมาให้ความช่วยเหลือ หรือแสดงความคิดเห็นใดๆ เพราะเกรงว่าจะเสียคะแนน กลัวประชาชนจะไม่เลือกตั้งอีก เช่น การคัดค้านการสร้างอ่างเก็บน้ำของชาวบ้าน เพราะมีทั้งชุมชนต้องการให้สร้างและคัดค้านการก่อสร้าง ” (ประธานกลุ่มรักษ์ต้นน้ำดอนบน, สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

“ผู้บริหารไม่มีวิสัยทัศน์ ไม่มีการวางแผนการบริหารงานไว้ล่วงหน้า นโยบายที่แถลงต่อสภา อบต. ก่อนเข้าปฏิบัติงานของผู้บริหาร ไม่มีผลต่อการดำเนินการ ผู้บริหารมักทำกิจกรรมไปตามกระแสและเอาใจฐานคะแนนเสียงมากกว่าที่จะคิดวางแผนแก้ไขปัญหาชุมชนทั้งในระยะยาวและในอนาคต (กำนันตำบลสลุย, สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2552)

“นโยบายของผู้บริหารเกี่ยวกับเรื่องส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ไม่ชัดเจน ทำให้ประชาชนไม่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมกับ อบต.” (กำนันตำบลหงษ์เจริญ สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2551)

“ประชาชนสนใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกคนของเขาและพรรคพวกของเขา โดยไม่สนใจในเรื่องนโยบาย เพราะถือว่าเป็นพรรคพวกกัน (กำนันตำบลท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“กลุ่มนักรการเมืองไม่สนใจในเรื่องกฎระเบียบ หรือสถานะการคลัง เพราะถือว่ามาจาก การเลือกตั้งของประชาชน ประชาชนไว้วางใจให้พวกเขาเข้ามาทำ การทำงานของนักรการเมืองเป็นการหวานพิชหวังผล ประชาชนในชุมชนก็รอรับความช่วยเหลือโดยไม่คิดที่จะช่วยเหลือตนเอง

เพราะถือว่าเลือกเข้าไปแล้ว พวกนักการเมืองเหล่านั้นจะต้องสนองความต้องการ และหากไม่ได้รับการช่วยเหลือตามที่คาดหวังก็มักจะโวยวายและนำไปพุดตามที่สาธารณะเหมือนทวงบุญคุณ และบางครั้งก็มีการร้องเรียนไปตามสื่อสาธารณะต่างๆ “ (เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน, สัมภาษณ์ 5 มกราคม 2552)

“ข้อเสนอความต้องการ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ตอนที่ทำประชาคมหมู่บ้าน และตำบล ที่ได้จัดเรียงลำดับไว้ ถูกเปลี่ยนแปลงแปลงในขั้นการประชุมสภา อบต. ทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากเข้าร่วมการทำประชาคม เสนอปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพราะเสนอไป ก็ไปถูกเปลี่ยนในขั้นตอนของการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล “ (ปลัด อบต. หงษ์เจริญ , สัมภาษณ์ 12 มกราคม 2552)

“ ปัญหาความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินการกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว ไม่มีการติดตามผล ไม่มีการนำกิจกรรมที่จัดไปขยายผล ทำให้ขาดความต่อเนื่อง และขาดความน่าเชื่อถือ” (ปลัด อบต.ท่าแซะ , สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

“ผู้นำกลุ่มต่างๆ เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้ง ให้มีหน้าที่ในกิจกรรมที่ องค์การบริหารส่วนตำบลจัด มักจะไม่ค่อยทำหน้าที่ของตนตามที่ได้รับแต่งตั้ง และ ไม่ค่อยประสานความร่วมมือกัน มักทำผลงานเพื่อเป็นการหาเสียงให้กับตนเอง และหวังผลการเลือกตั้งในอนาคต (ปลัด อบต. ทรัพย์อนันต์, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2551)

“ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากชุมชนเอง เมื่อ อบต. จัดสรรเงินอุดหนุนให้กับกลุ่มอาชีพนำไปบริหารจัดการ เพื่อสร้างกลุ่มอาชีพขึ้นในหมู่บ้าน ระยะเวลาเริ่มแรกชุมชนจะกระตือรือร้น ในการที่จะรวมกลุ่มเข้าประชุมเพื่อหาแนวทางในการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อระยะเวลาผ่านไป สมาชิกกลุ่มเริ่มมีปัญหา มีการหวาดระแวงเรื่องเงิน เคลือบแคลงในตัวกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งกันเองจะไม่สุจริตยกยอกเงินกลุ่มไปใช้ในเรื่องส่วนตัว จึงเป็นสาเหตุให้การรวมกลุ่มของชุมชนใน อบต. ไม่สามารถรวมกลุ่มได้ยืดยาวเพื่อต่อรองผลประโยชน์ต่อไปได้” (นายก อบต.ท่าแซะ, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2551)

กล่าวโดยสรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นปัญหาและอุปสรรค ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างหลังการเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ามีปัญหาและอุปสรรค หลายประการ ที่ทำให้บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เกิดจากตัวนักการเมืองซึ่งได้แก่ ฝ่ายบริหารและสมาชิก อบต. และประชาชนในชุมชนที่ประกอบไปด้วย ประชาชนและผู้นำชุมชน ซึ่งไม่เข้าใจในบทบาทของตนเอง ทำให้

เกิดความขัดแย้ง ขณะเดียวกันความเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนของทั้งสองกลุ่ม ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง จับจ้องและมุ่งร้ายต่อกัน

จนอาจกล่าวได้ว่า การกระจายอำนาจการปกครองให้กับคนในท้องถิ่นปกครองตนเอง ก่อให้เกิดความขัดแย้งมากกว่าเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนได้รู้จักปกครองตนเอง เริ่มตั้งแต่การเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็หาเสียงแบบ โจมตีให้ร้ายป้ายสีกัน เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ ก็มักไม่ให้ความร่วมมือ ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการเมืองระดับชาติที่ไม่ดี เป็นตัวอย่างให้กับคนในระดับรากหญ้านำไปปฏิบัติ นักการเมืองถือว่าตนมีอำนาจที่ดำเนินการใดๆ ในท้องถิ่นตนก็ได้ จึงมักนำงบประมาณไปใช้ในลักษณะหาเสียง มากกว่าที่จะพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจังและจริงใจ และมักช่วยเหลือพวกพ้องตนเองหรือพวกที่สนับสนุนตนเอง โดยไม่คำนึงถึงสภาพปัญหา ไม่สนใจในมติประชาคมที่ได้เสนอปัญหาและความต้องการ มาให้ อบต.นำไปพิจารณาแก้ไขปัญหา

ขณะเดียวกันผู้นำชุมชนเก่าๆ ก็ยังหวงแหนอำนาจ เกรงว่าบทบาทของตนเองจะลดน้อยลง จึงไม่ยอมให้ความร่วมมือและไม่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับ อบต. สำหรับประชาชนที่เป็นปัญหา อุปสรรค ก็คือ เมื่อไม่ได้รับการบริการ หรือการช่วยเหลือจาก อบต.อย่างเต็มที่ มักจะร้องเรียนไปยังหน่วยงานตรวจสอบ หรือตามสื่อสาธารณะต่างๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้อง จนเป็นเหตุให้ อบต. บางแห่ง ไม่กล้าที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับประชาชน บางชุมชนก็ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา ความต้องการของชุมชน เพราะถือว่าไม่เคยได้รับประโยชน์จาก อบต. หมกมุ่นแต่เรื่องในชีวิตประจำวัน และการทำมาหากิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์เนื้อหาร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีการตรวจสอบและเลือกสรรเนื้อหา ตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก มีการจัดเรียงลำดับและจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อค้นหาลักษณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย ได้ทำอะไรบ้าง และทำอย่างไร มีปัจจัยอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง และการมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ได้พบกับปัญหาและอุปสรรคอะไร

รวมตลอดจนถึงข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างชุมชน การเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

ในการค้นหาคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างทั้งภายในและภายนอกองค์กร ได้แยกตาม วัตถุประสงค์ ให้ครอบคลุมถึงสิ่งที่ต้องการศึกษาใน 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมือง เข้มแข็งในสังคมไทย โดยพิจารณาว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่ง ในอำเภอท่าชะงะ ได้ทำ อะไร บ้าง ทำอย่างไร และมีปัจจัยอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องกับบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มผู้อยู่ ภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบลและเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการมีบทบาทขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ให้ความเห็นในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ต่างมีความเห็นว่าองค์การบริหารส่วน ตำบลควรมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง เพราะองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรท้องถิ่นขนาดเล็ก ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ย่อมรู้ เข้าใจ ในปัญหา และความต้องการของชุมชนดีกว่าหน่วยงานอื่นๆ และมองว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็น หน่วยงานท้องถิ่นที่มาจากกระเจายอำนาจของรัฐบาล ที่ต้องการให้ประชาชนรู้จักปกครอง ตนเอง และถือว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อย่างแท้จริง เพราะประชาชนได้มีโอกาสเลือกผู้สมัครในท้องถิ่นที่ตนเองพอใจ เพื่อบริหาร กิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล และผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปก็คือ คนใน ชุมชน ที่อาสาเข้ามาพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญตามการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ทั้งสองกลุ่มให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเหมือนสถาบัน ฝึกสอนการเมืองการปกครองให้กับพวกเขาได้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย ซึ่งก่อนหน้าที่จะมีองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้นพวกเขา ไม่เคยรู้เลยว่า การ เลือกตั้งระดับชาติทุกครั้งที่ผ่านมา เมื่อเขาเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภาแล้ว พวก เขายังมีหน้าที่อะไรอีก หลังจากเลือกตั้งคนเหล่านั้นเข้าไปทำหน้าที่แทนตนแล้ว เมื่อมีโครงการ พัฒนาเข้ามาในหมู่บ้านไม่ว่าโครงการพัฒนา นั้นจะเป็น โครงการขนาดเล็กหรือโครงการขนาดใหญ่ พวกเขารู้สึกดีใจ ที่มีโครงการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้าน โดยที่ไม่รู้ว่า โครงการนั้นๆ มีที่มาที่ไป อย่างไร มีงบประมาณเท่าไร ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างไร โครงการพัฒนาดังกล่าวคุ้มค่างับ งบประมาณที่ได้ลงทุนหรือไม่ และผู้ใดได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาอย่างแท้จริง เพราะ เมื่อระยะเวลาผ่านไป โครงการพัฒนาดังกล่าวก็ถูกทอดทิ้งให้ประชาชนดูแลกันเอง เมื่อโครงการ พัฒนาชำรุดเสียหาย ประชาชนต้อง หางบประมาณมาดำเนินการซ่อมแซมกันเอง โดยที่ส่วน

ราชการหรือหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ ได้แต่ตอบว่ากระทรวงต้นสังกัดไม่มีแผนรองรับ หรือ ไม่มีงบประมาณซ่อมแซม แล้วในที่สุดก็ถูกทิ้งให้กร้างว่างเปล่ากลายเป็นอนุสาวรีย์

เมื่อมีองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้น ในระยะแรก พวกเขาไม่มีความรู้เรื่องการปกครองท้องถิ่นเลย ไม่เข้าใจด้วยว่า การปกครองท้องถิ่นคืออะไร องค์การบริหารส่วนตำบลคืออะไร พวกเขายอมรับว่ายังมีประชาชนอีกหลายคน ที่เคยชินการวัฒนธรรมการเมืองแบบเก่าที่ยังเกาะติดกับการพึ่งพาผู้มีบุญบารมี ผู้มีอิทธิพล การรอรับการสงเคราะห์ - แจกจ่าย โดยยินยอมแลกกับศักดิ์ศรีของพลเมือง ไม่ใส่ใจในกิจการสาธารณะ ยึดติดอยู่ผลประโยชน์ส่วนตัว และพรรคพวกเหนือผลประโยชน์ของชุมชนส่วนรวมหรือคิดเอาแต่ได้ แต่ไม่ยอมแบ่งปันเสียสละเพื่อส่วนรวมหรือคิดแต่จะแย่งชิง บุกรุก ขโมยทรัพย์สินของสาธารณะมาเป็นของตนเอง รอคอยให้รัฐบาลยื่นมือมาช่วย หรือทำให้มากกว่าที่ดำเนินการด้วยตนเอง พวกเขาพอใจที่เมื่อผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมชาวบ้านแล้ว บอกว่าทางอำเภอ มีโครงการแจกลูกหมู แจกพันธุ์ปลาล์ม แจกพันธุ์กาแฟ เพราะไม่ต้องคืนอะไร รัฐแจกให้ฟรี

เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้น ชุมชนเริ่มมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ พวกเขาเริ่มสนใจและเริ่มเรียนรู้กระบวนการต่างๆ ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น เมื่อมีการประชุมหมู่บ้าน ก็จะมีตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมประชุมชี้แจง ถึงอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล พูดถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ พูดถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชน พูดถึงรัฐธรรมนูญ ที่ให้สิทธิหน้าที่ของประชาชน พูดถึงการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมอาชีพและรายได้ของกลุ่ม รวมถึงการร่วมกันบริหารกลุ่มหรือชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อไว้ต่อรองกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดสรรงบประมาณ เช่น กลุ่มผู้ปลูกปลาล์มและรวบรวมผลผลิตปลาล์มน้ำมันตำบลสองพี่น้อง ได้มีการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่นและได้ขยายกลุ่มเครือข่ายออกไปยังตำบลข้างเคียง เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม ในการต่อรองผลประโยชน์ ซึ่งไม่ใช่เพื่อต่อรองกับ อบต. เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้กลุ่มเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการต่อรองผลประโยชน์ในเรื่องราคาปลาล์มน้ำมันที่ตกต่ำกับรัฐบาล ต่อรองราคากับโรงงานผลิตน้ำมันปลาล์ม ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์นี้ มีความเข้มแข็งเพียงพอในการต่อรองกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณ เพื่อช่วยเหลือกลุ่ม และสามารถต่อรองกับรัฐบาลให้ช่วยเหลือเกษตรกรในเรื่องราคาผลผลิตปลาล์มน้ำมันที่ตกต่ำได้

นอกจากนี้ยังมีการพูดถึงจิตสำนึกของคนในชุมชนที่ควรจะรักท้องถิ่น รักบ้านเกิด และควรดูแลผลประโยชน์ของชุมชนกันเองมากกว่าที่ให้คนภายนอกซึ่งไม่ใช่คนในชุมชนมาบริหารจัดการ แล้วนำผลประโยชน์ที่ได้จากกลุ่มหรือชุมชน ไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง แทนที่จะนำมา

พัฒนาชุมชน ทำให้พวกเขาเริ่มมีความรู้ เริ่มเข้าใจ และเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทอย่างมากต่อการเข้าไปเสริมสร้างการเมืองในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

องค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำอะไรบ้างในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย ผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งกลุ่มภายในองค์กรและกลุ่มภายนอกองค์กร ได้ให้ข้อมูล ตรงกันว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดกิจกรรมมากมาย ทั้งที่เป็นเรื่องของการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งในเรื่องต่างๆ และส่งเสริมในเรื่องการเมืองให้แก่ชุมชนกิจกรรม ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองและกฎหมาย การประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการจัดสรรงบประมาณประจำปีของ อบต. โครงการ อบต.พบปะประชาชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชน

กิจกรรมเหล่านี้ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่ม ได้ชี้แจงว่า เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการให้ประชาชนรู้จักการรวมกลุ่ม เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมการตัดสินใจในแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง ซึ่ง ประเวศ วะสี (2539) ได้กล่าวว่า การรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนดังกล่าว ก่อให้เกิดเป็นประชาสังคม นั่นคือ ต้องการให้ประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันมารวมกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีการสื่อสาร มีความผูกพัน ใช้ความรัก ความสามัคคี เป็นสายใยของการรวมกลุ่ม และมีการสร้างจิตสำนึกของการเป็นประชาสังคม เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง ความเข้มแข็งทางการเมืองก็จะตามมา เพราะการรวมกลุ่มของชุมชนจนเป็นประชาสังคม จะให้ความรู้ให้แนวคิด ประกอบกับชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าชะแอม เป็นชุมชนที่ผสมผสาน ทั้งชุมชนดั้งเดิมและชุมชนที่อพยพใหม่ ชุมชนดั้งเดิม และมีทุนทางสังคมเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนที่อพยพมาใหม่ก็เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยไม่มีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน มีการถ้อยทีถ้อยอาศัย โดยอาศัยความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ การให้ความนับถือ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน สร้างความรัก ความหวงแหนในถิ่นที่ทำกิน ถิ่นที่อยู่อาศัย เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และความสงบสุข และเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน เมื่อชุมชนทั้งสองมีความเข้มแข็งการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองจึงตามมา

ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. (2541 – 2544) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างชุมชนที่เข้มแข็งว่า เป็นเป้าหมายปลายทางของการพัฒนา การจะเกิดชุมชนที่เข้มแข็งได้จะต้องมีกระบวนการประชาคมที่เข้มแข็งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมชุมชนนั้นๆ กระบวนการประชาสังคมจึงจำเป็นต้องอาศัยเวลาและที่สำคัญประชาคมจะต้องมีสมาชิกของชุมชนที่มีลักษณะ

เป็น “พลเมือง” (Civility) ที่ประกอบไปด้วย การมีความเป็นคนดี มีศีลธรรม มีความสามารถพึ่งตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถให้การช่วยเหลือแก่คนที่อ่อนแอในสังคมได้ และมีสติปัญญา รู้จักแก้ไขปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา และมีความคิดที่ปรับปรุงให้ดีกว่าเดิมไม่หยุดความรู้ที่

และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. (2550 -2554) ได้ส่งเสริมให้มีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มีรากฐานที่มั่นคง โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมตัว เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. (2550-2554) ยังส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสริมสร้าง และพัฒนา วัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม วัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลแก่เยาวชน และประชาชนทุกระดับ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาล ในสังคมทุกระดับ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ตลอดจนวางรากฐานกระบวนการประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเพิ่มประสิทธิภาพพลไคและกระบวนการ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการเมืองให้เข้มแข็งและเป็นอิสระ ส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวและรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ให้เกิดความเป็นธรรมและโปร่งใส เสริมสร้างความเข้มแข็ง และสร้างเครือข่ายการทำงานของกลไกตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อติดตาม ตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐได้อย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มได้อธิบายถึงวิธีการว่าองค์กรบริหารส่วนตำบลได้ทำอะไรบ้าง ซึ่งการดำเนินกิจกรรมขององค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง และกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ต้องมีรากฐานมาจากภาคประชาชน นั่นคือในการจัดกิจกรรมทั้งหลาย เป้าหมายของการจัดอยู่ที่ ประชาชน และมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน โดยการให้ความรู้ สร้างความรับผิดชอบต่อชุมชนร่วมกัน รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมกลุ่ม

เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา เพื่อช่วยกันขับเคลื่อนกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางการเมือง ให้บรรลุเป้าหมาย และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันการให้ความรู้ในเรื่องการเมืองก็มีความสำคัญต่อความเข้มแข็งของชุมชน เพราะการเมืองในระบบประชาธิปไตย คือการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น เสนอความต้องการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง จะต้องมีการเข้ามามีส่วนร่วมของ ประชาชนในกิจกรรม ปัจจัยเกี่ยวกับจิตสำนึกของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงไปถึงศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ซึ่งปัจจัยทั้งหลาย ผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่าจะเป็นส่วนที่ทำให้กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบรรลุวัตถุประสงค์ และ *กาญจนา แก้วเทพ (2540)* ได้วิเคราะห์ว่าชุมชนการเมืองเข้มแข็งได้ จะต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งจะต้องประกอบด้วยการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นกับชุมชน มีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็น สมาชิกในกลุ่มต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรม โอบอ้อมอารี มีทักษะการทำงานร่วมกันอย่างเป็นกระบวนการ

ประเด็นที่ 2 ปัญหา และอุปสรรค ในการมีบทบาทของขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการมีบทบาทของขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มภายในองค์การบริหารส่วนตำบล กับกลุ่มภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับกระทบจากองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน แม้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน การให้ข้อมูลก็มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยเฉพาะมุมมองของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้าราชการประจำ มีมุมมองในเรื่องปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย แตกต่างจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นข้าราชการการเมือง ทั้งนี้เป็นเพราะข้าราชการประจำมีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายของข้าราชการการเมือง ซึ่งในบางครั้งก็มีความขัดแย้งกันทางความคิด ขัดแย้งกันในเรื่องการปฏิบัติตามกฎระเบียบ

ส่วนผู้บริหารและสมาชิก อบต. ก็มักจะมี ความขัดแย้งในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณ ผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัว การไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิก อบต. การเห็นแก่

ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม การดำเนินกิจกรรมเพื่อหวังฐานเสียงในอนาคตมากกว่าที่จะทำเพื่อชุมชนอย่างจริงจังและจริงใจ

ส่วนกลุ่มผู้อยู่นอกองค์กร ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน จะมีความขัดแย้งกับกลุ่มนักการเมืองในเรื่องของความคิด การก้าวก้าวการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และการจัดสรรงบประมาณของ อบต. ส่วนประชาชนก็มักจะเบียดเบียนพฤติกรรมของผู้บริหารและสมาชิก อบต. ที่จัดกิจกรรมเพื่อหวังฐานเสียงในอนาคตมากกว่าที่จะทำเพื่อชุมชนอย่างจริงจังและจริงใจ และไม่สนใจฟังเสียงมติของประชาชน

ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษายังได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญจากแหล่งต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยประเด็นสำคัญที่ค้นพบมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับหัวข้อที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหัวใจสำคัญเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักปกครองตนเอง มิใช่เป็นการปกครองที่เกิดมาจากคำสั่งเบื้องบน ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องรู้จักฟังเสียงประชาชน ด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบ และหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตย โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนใช้ดุลยพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการของท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นผู้นำท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติ (ชวงค์ ฉายะบุตร 2539 : 14-16)

นอกจากนี้การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นจะเป็นการกระจายอำนาจลงไปสู่ระดับต่ำสุด คือ รากหญ้า ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และถือเป็นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของการปกครองท้องถิ่น ขณะเดียวกันการปกครองท้องถิ่นยังสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

แม้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างกว้างขวาง แต่ในทางปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจในนโยบายหรือในโครงการต่างๆ ของภาครัฐ มิได้ดำเนินไปโดยง่ายดายหรือราบรื่นเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาการรับรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร การขาดความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน และความไม่โปร่งใสขององค์กร และการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ประชาชนไม่ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยการประกาศจัดตั้งของกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทโดยแท้จริง เป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะถือเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองของประชาชน ให้ประชาชนได้รู้สึกว่าคุณเองมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง ทำให้เกิดความรับผิดชอบและห่วงใยต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ อันจะนำมาซึ่งความศรัทธา เลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ขณะเดียวกันก็ยังเป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักปกครองตนเอง (Self Government) ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง อันจะทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบที่ยั่งยืนแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่ความเข้มแข็งในสังคมไทย : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ 10 แห่ง จังหวัดชุมพร เป็นการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำอะไร อย่างไร ที่เป็นการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง และในการเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลมีปัจจัยอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง มีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างไร รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางในการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ผู้ศึกษาได้นำเสนอการสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชน การเมืองความเข้มแข็งในสังคมไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร มุ่งศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ ทั้ง 10 แห่ง ว่าได้ทำ อะไรบ้างในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง และทำอย่างไร มีปัจจัยอะไรเข้าเกี่ยวข้องกับการ เข้าไปมีบทบาทบ้าง และในการเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องพบกับปัญหา และอุปสรรคอย่างไรบ้าง รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ใน องค์การบริหารส่วนตำบล

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิจัยทางเอกสารและการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง จากกลุ่มตัวอย่างภายในองค์กร ที่มีทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา อบต. และข้าราชการประจำ และกลุ่ม ตัวอย่างภายนอกองค์กร ซึ่งมีกำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น 89 ตัวอย่าง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การ วิเคราะห์ข้อมูล จึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไป

1.3 ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยที่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ครบถ้วนทุกประการ โดยผล การศึกษาที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ มีข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยในแต่ละหัวข้อดังนี้

1.3.1 ประเด็นที่หนึ่ง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งได้ทำอะไรบ้างทำอย่างไร และมีปัจจัยอะไร เข้ามาเกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาวิจัยที่บ่งบอกว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสำคัญใน การเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง คือความเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มตัวอย่างทั้งสอง กลุ่ม ที่บอกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน มากกว่าหน่วยงานอื่น ย่อมรู้และเข้าใจในปัญหา และความต้องการของประชาชนในชุมชน ได้ดี และการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการทำงานกับประชาชน โดยการส่งเสริมให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ประชาคม

หมู่บ้าน ประชาคมตำบล หรือการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ทั้งทางศาสนา และงาน ประเพณีในท้องถิ่น

ส่วนวิธีการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วน ตำบล ควรให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดความต้องการ โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคม องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการ โดยประสานกับผู้นำศาสนา ครูโรงเรียน ชุมชนกำหนดความต้องการแล้วต้องร่วมกันพัฒนา เพื่อนำความต้องการของชุมชนที่ผ่านกระบวนการเวทีประชาคมใน ระดับต่างๆ ของ ชุมชน มากำหนดเป็นแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยการบรรจุลงในแผนพัฒนาตำบลและข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล พร้อมกับส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคม และให้ชุมชนติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคมแล้ว ยังเป็นการสร้างความสำนึกและความหวงแหนในถิ่นกำเนิด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของตนเอง

ขณะเดียวกัน กลุ่มผู้อยู่นอกองค์กร ซึ่งประกอบไปด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้นำกลุ่ม ยังแสดงความรู้สึกลึกเกี่ยวกับการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง และยังเป็นการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง และจิตสำนึกในการรักท้องถิ่น

นอกจากนี้ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นอีกว่า การที่รัฐบาลกระจายอำนาจการปกครองมาให้กับท้องถิ่น กลุ่มผู้อยู่นอกองค์กรมองว่า เป็นสิ่งที่ดี เพราะจะทำให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง รู้จักการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ทำให้ประชาชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองของประเทศ รู้ว่า นอกเหนือจากการเลือกตั้ง ที่เป็นหน้าที่ของประชาชนแล้ว ยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้หลายๆ ทาง เช่น การตรวจสอบการทำงานของ อบต. การเสนอความคิดเห็น เพื่อให้ อบต.นำไปพิจารณาบรรจุลงแผนพัฒนาตำบล หรือแม้แต่การลงชื่อ เพื่อถอดถอนนักการเมืองที่ไม่ซื่อสัตย์ สุจริต

ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า ในการดำเนินการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาท และมีกิจกรรม

ที่โดดเด่น ที่ประชาชนในชุมชนต้องการให้ดำเนินการต่อทุกปี เช่น การเสวนาการเมืองไทย ที่มีประชาชนให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และประชาชนได้รับความรู้จากวิทยากรที่มาให้ความรู้ ขณะเดียวกันก็ได้ฟังความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเสวนา กิจกรรมเวทีประชาคม เพราะ ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสสัมผัส พูดคุยปัญหาของชุมชน กับผู้บริหาร ปลัด อบต. โดยตรง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องการแสดงความรักภักดีต่อสถาบันสูงสุดของไทย ที่ประชาชนในชุมชนต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งจัด

1.3.2 ประเด็นที่สอง ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ก่อนที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปดำเนินการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง องค์การบริหารส่วนตำบลเกิดจากความต้องการของรัฐบาลและนักวิชาการ ที่ต้องการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น มิได้เกิดจากการเรียกร้องจากประชาชนที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ คือ ประชาชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปกครองท้องถิ่น ขาดจิตสำนึกในการปกครองตนเอง ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่มีความตื่นตัวหรือกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ขณะเดียวกันพฤติกรรมของผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็สร้างความเบื่อหน่ายให้กับประชาชน เพราะผู้บริหาร อบต. มักใช้ อบต. เป็นเวทีหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า หลังองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปดำเนินการเสริม สร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง องค์การบริหารส่วนตำบลก็ยังประสบ ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง และมีที่ท่าว่าจะรุนแรงกว่าเก่า เพราะเมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการปกครองท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง ร่วมเสนอความคิดเห็น เสนอปัญหาและความต้องการ แต่พฤติกรรมของผู้บริหาร และสมาชิก อบต. ได้สร้างความเบื่อหน่ายให้กับประชาชน เมื่อโครงการเกือบทุกโครงการ กิจกรรมเกือบทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อสร้างฐานเสียงและเอื้อผลประโยชน์ให้กับพวกพ้อง หรือเมื่อประชาชนได้เสนอปัญหาความต้องการผ่านกระบวนการเวทีประชาคม เมื่อถึงขั้นตอนของการพิจารณาของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกลับถูกเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ ปัญหาความขัดแย้งก็ยังกระจายไปทั่วทุกชุมชน ไม่ว่าจะความขัดแย้งระหว่าง อบต. กับผู้นำชุมชน อบต.กับประชาชน ความขัดแย้งกันเองระหว่างชุมชน ความขัดแย้งกันเองระหว่างสมาชิก อบต. ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ โดยมีผลประโยชน์เข้าเกี่ยวข้องและเป็นข้ออ้างของแต่ละฝ่าย ประชาชนจึงเกิดความเบื่อหน่าย ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้ประชาชนหมกมุ่นอยู่กับชีวิตประจำวัน สนใจแต่เรื่องทำมาหากินมากกว่า จึงเป็นเหตุให้ประชาชนไม่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร

2. การอภิปรายผล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน การทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการทำงานกับประชาชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล หรือการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ทั้งทางศาสนา และงานประเพณีในท้องถิ่น

ส่วนวิธีการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดความต้องการ โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคม องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการ โดยประสานกับผู้นำศาสนา ครู โรงเรียน ชุมชนกำหนดความต้องการแล้วต้องร่วมกันพัฒนา เพื่อนำความต้องการของชุมชนที่ผ่านกระบวนการเวทีประชาคมในระดับต่างๆ ของชุมชน มากำหนดเป็นแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยการบรรจุลงในแผนพัฒนาตำบลและข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคม และให้ชุมชนติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคมแล้ว ยังเป็นการสร้างความสำนึกและความหวงแหนในถิ่นกำเนิด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของตนเอง

ผลการศึกษาวิจัยในประเด็น บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ได้ทำอะไรบ้าง ทำอย่างไร และมีปัจจัยอะไรเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้ชี้ชัดว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเข้าเสริมสร้างการเมืองในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหาและความต้องการของตนเองผ่านเวทีประชาคม หรือ

แม้แต่การส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกทางการเมือง บทบาทนี้สอดคล้องกับกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ได้ระบุว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ส่งเสริมให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และสอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าไปเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

ขณะเดียวกันก็เป็น การส่งเสริมให้มีการรวมตัวของภาคประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์ ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร มีความเอื้ออาทร มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมี รากฐานมาจากชุมชนที่มีความหลากหลายและเข้มแข็ง ซึ่งลักษณะของชุมชนดังกล่าวคล้ายคลึงกับ ลักษณะของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน ที่เดินทางมาจากที่ต่างๆ มาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชน มีการปรับตัว มีการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็น อยู่ของคนดั้งเดิมเพื่อปรับทัศนคติให้เข้ากัน เพื่อง่ายต่อการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันใน ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล ได้เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเสนอปัญหา ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เป็นการสร้าง

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะตรงนี้คล้ายคลึงกับแนวคิดของ ไพโรจน์ ภัทรบุญกุล (2545 : 1-63) ซึ่งได้ทำวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางชุมชน พึ่งตนเองแบบยั่งยืน ได้ชี้ให้เห็นว่า การที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนที่มีความหลากหลายของ ประชาชน เป็นชุมชนเข้มแข็งได้ จะต้องทำให้กลุ่มคนที่หลากหลายในชุมชนมารวมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างเส้นทางเดินใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงคุณภาพของประชาชนจากที่รอคอยการถูก พัฒนา มาเป็นประชาชนพลเมืองที่มีขีดความสามารถในการคิดและร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของ ตนเอง ภายใต้กระบวนการประชาสังคม ชุมชนที่เข้มแข็งจึงจะเกิดขึ้น

ขณะเดียวกันบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ การุณ ไชยแขวง (2541:97) ที่ได้ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการ พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ผลการวิจัยบอกว่าในการพัฒนาชนบทขององค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องยึดคนหรือชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยการส่งเสริมให้คนมีความรู้ ความเข้าใจใน กระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา เพื่อสนองความ ต้องการของชุมชนให้ถูกต้อง

ส่วนวิธีการจัดการให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ให้ได้ผลนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีการประสานงานกับผู้นำในชุมชน นำคนในชุมชนเข้ามาร่วมทำประชาคมให้มากที่สุด เพื่อร่วมเสนอแนวคิด ปัญหาและความต้องการ เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปบรรจุลงในแผนพัฒนาตำบล ซึ่งการทำให้คนมารวมตัวกันเพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา นั้นจะต้องเป็นไปโดยสมัครใจ โดยเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำประชาคม วัตถุประสงค์ของประชาคม และ ประชาคมจะให้อะไรอะไรแก่ชุมชน เพื่อประชาชนจะได้เข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็น

ขณะเดียวกัน เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการจัดกิจกรรมใดๆ เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จริงจังและจริงจัง มีการติดตามประเมินผล เพื่อให้กิจกรรมนั้นๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ *ชูเกียรติ สุตะวงศ์ (2549 : 134)* ที่ศึกษาวิธีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผลงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า วิธีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหา ร่วมกันติดตามประเมินผลเป็นระยะๆ และทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นองค์กรท้องถิ่น ประชาชน หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างจริงจังและต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ *ตะตียา กภาพสุวรรณ (2546 : 146)* ผลงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของชุมชนนั้นอยู่ที่การสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นถึงความต้องการ ความเหมาะสมของประชาชนในชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้พึ่งตนเองได้ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

ส่วนปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองเพื่อสร้างการเมืองให้เข้มแข็งนั้น ผลการศึกษาบอกว่าประกอบไปด้วย การให้ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ความรู้ ความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่กระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น จิตสำนึกของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ *กวางญา แก้วเทพ (2540: 121)* ที่ศึกษา ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกรักบ้านบ้านเกิด รักท้องถิ่น มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และปัญหา การมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง ความเป็นชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งจะตามมาเอง

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะที่เป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและทำงานกับประชาชนจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง โดยจะต้องใช้วิธีส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมติดตามผลการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอความต้องการ และ ร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยชุมชนเอง

สำหรับประเด็นที่เกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็งในสังคมไทย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรค ที่ทำให้บทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ ทั้งก่อนและหลังการเข้าไปมีบทบาท เป็นเพราะการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นมิได้เกิดจากความต้องการของประชาชนในชนบท แต่เกิดจากความต้องการของรัฐบาลที่ต้องการกระจายอำนาจการปกครองลงสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในชนบทปกครองตนเอง โดยที่รัฐบาลไม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการเมืองท้องถิ่นก่อนที่จะกระจายอำนาจให้ประชาชนไปดำเนินการปกครองตนเอง ทำให้การดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลจึงยังไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งขึ้นมาได้

นั่นคือ ความพยายามของรัฐบาลที่ต้องการให้องค์กรท้องถิ่นทั้งหลายเป็นสถาบันฝึกฝนและเรียนรู้ถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการปกครองตนเองในท้องถิ่น และสนองความต้องการ รวมถึงแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้เท่าที่ควร เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะทั้งหลายยังประสบปัญหาเหมือนๆ กัน นั่นคือ ก่อนเข้าไปมีบทบาทดำเนินการเสริมสร้างการเมืองเข้มแข็งให้ชุมชน ประชาชนไม่มีความรู้ ไม่มีความเข้าใจว่าองค์การบริหารส่วนตำบล คืออะไร ตั้งขึ้นมาเพื่ออะไร และทำอะไรบ้าง และประชาชนจะได้รับอะไรจากองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ขาดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ถึงขนาดในบางพื้นที่อำเภอซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบลต้องจัดหาคนในแต่ละหมู่บ้านมาลงสมัครรับเลือกตั้งให้ครบ ตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้

นอกจากนี้ ปัญหาในเรื่องการรับข้อมูลข่าวสารก็เป็นไปอย่างล่าช้า ขาดการประชาสัมพันธ์ ด้วยเหตุเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งในอำเภอท่าแซะ มีพื้นที่กว้างใหญ่ ประชาชนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ต่างคนต่างอยู่ และหลังจากที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองที่เข้มแข็ง ประชาชนเริ่มมีความเข้าใจใน

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น เริ่มสนใจการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งแต่ละประเภท ประชาชนมีความกระตือรือร้นออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น จะเห็นได้จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ แต่ละแห่งจำนวนประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กับข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีจำนวนไม่ต่างกันเท่าไรหรืักมีบัตรเสียน้อยลง แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกลับไม่ค่อยมี เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้สร้างความเบื่อหน่ายและสร้างความขัดแย้งกันเองในชุมชน ทำให้ประชาชนไม่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำและการที่สังคมไทยเข้าสู่ยุคสังคมบริโภคนิยม ทำให้ประชาชนสนใจในเรื่องของชีวิตประจำวัน เรื่องของการทำมาหากินมากกว่า

ซึ่งสอดคล้องกับงาน วิจัยของ สุชาติ พึ่งสาย (บทคัดย่อ : 2548) ที่ศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจและเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน ผลงานวิจัย ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคในการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างชุมชน การเมืองเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลว่า แม้้องค์การบริหารส่วนตำบล จะมีความคิดในการที่จะเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง โดยการจัดกิจกรรมทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การรณรงค์ให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง จัดทำเวทีประชาคมในระดับต่างๆ แต่ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชน ไม่มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ ไม่จัดกิจกรรมให้ต่อเนื่องและจริงจัง การเสริมสร้างการเมืองให้เข้มแข็งในชุมชนก็ไม่มีคามหมายใดๆ

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกศักดิ์ พูลสวัสดิ์ (2546) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายการสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด ผลการวิจัย ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคในการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลว่า หากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่เห็นความสำคัญของชุมชน ยังคงจัดทำโครงการต่างๆ โดยไม่ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ไม่มีการประชาสัมพันธ์ และไม่ใช้กิจกรรมที่สร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ ความมุ่งมั่นในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ

นอกจากปัญหาเรื่องประชาชนไม่ให้ความสนใจในการเมืองแล้ว ปัญหาในเรื่องการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองก็เป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทย เพราะปัจจุบันในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศไทยเข้าสู่ยุคกระแสโลกาภิวัตน์ ประชาชนไม่ว่าชนชั้นระดับใด มักจะแข่งขันกัน ไม่ว่าจะในเรื่องวัตถุนิยม เพื่อสร้างความมั่งมี ความมั่นคงให้กับครอบครัวของตน โดยลืมที่จะใส่ใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ลืมว่าการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องสำคัญที่ประชาชนจะต้อง

ตระหนักและมีจิตสำนึกถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง หากประชาชนระดับรากหญ้าของประเทศ ยังคงเป็นผู้รอคอยการช่วยเหลือ โดยไม่ดิ้นรนช่วยเหลือตนเอง ยังคงเป็นประชาชนไฟร์ฟ้าหน้าใส ตามวัฒนธรรมการเมืองแบบเก่าๆ การเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะไม่มี ความหมายใดๆ ประชาชนในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะก็เป็นเช่น ประชาชนในสังคมไทย ที่ยังยึดติดอยู่กับวัฒนธรรมการเมืองแบบเก่า ขาดจิตสำนึกทางการเมืองที่ดี เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดความเชื่อถือจากประชาชน ประกอบทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน พระ และครู หรือปลัดอำเภอเป็นสถาบันและตำแหน่งที่มีมาก่อนที่จะมีการจัดตั้ง อบต. นานมาก ประชาชนจึงยังยึดถือและศรัทธาในตัวสถาบันและตำแหน่งดังกล่าว ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาการ คึงประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมวลชนต่างๆ อบต. จำต้องพึ่งพาสถาบันและ ตำแหน่งเหล่านั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น การจัดงานเทศกาลสำคัญๆ ทางศาสนา อบต. จะต้อง ประสานให้สถาบันทั้งสามเข้ามามีบทบาท เข้ามามีส่วนร่วมให้ได้ก่อน โดยให้วัดเป็นศูนย์กลางใน การจัดกิจกรรม ให้ผู้นำชุมชน ซึ่งรวมทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และโรงเรียน จัดหา ประชาชนเข้ามามีกิจกรรม ขณะเดียวกันทั้งครู ปราชญ์ชาวบ้าน และ พระ ก็ทำหน้าที่ทั้งพิธีการ พิธีกร และเทศนาทั้งธรรมะและปรัชญาในการอยู่ร่วมในชุมชน เพื่อสร้างความสันติ ความสามัคคี และความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน โดย อบต. มีหน้าที่เพียงจัดสรรงบประมาณ และประสานงานกับ หน่วยงานให้เท่านั้น หากมีการเชิญนายอำเภอมาเปิดงาน และที่อยู่ที่ว่า นายอำเภอจะมาเปิดงานเอง หรือส่งปลัดอำเภอมาเปิดงานแทน

ดังนั้นองค์กรทั้งสาม คือ บ้าน วัด โรงเรียน จึงมีความสำคัญอย่างมากในการฝึก กำลังช่วยเหลือองค์การบริหารส่วนตำบลให้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปได้ด้วยดี แม้ว่าในบางครั้งจะมีวัด โรงเรียน หรือผู้นำชุมชน บางแห่ง ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบล แต่จิตสำนึกเพื่อส่วนร่วม เพื่อลูกหลานของคนในตำบล เขายินดีที่จะให้ความร่วมมือ แม้จะไม่เต็ม ร้อยก็ตาม

ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะเอง ต้องใช้เวลาหลายปีในการพยายามที่จะ ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญ และเชื่อถือในตัวองค์กรท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องบทบาท หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เข้าใจในเรื่องการกระจายอำนาจ การปกครองลงสู่ท้องถิ่นให้ประชาชนปกครองกันเอง ซึ่ง ไม่เพียงแต่การไม่มีความรู้ความเข้าใจใน เรื่องการปกครองท้องถิ่น ความไม่มีจิตสำนึกทางการเมือง ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทย ที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยก็สร้างปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้าไปมีบทบาทอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองแล้ว ประชาชนในชุมชนยังไม่ไว้วางใจในการบริหารกิจการของให้องค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะการจัดสรร

งบประมาณที่มุ่งไปในทางหาเสียงให้กับผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเอง เป็น การสร้างความขัดแย้งระหว่าง อบต.กับประชาชนในชุมชน

หลังจากที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมือง เข้มแข็งแล้ว มีประชาชนหลายคนเริ่ม เข้าใจในบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่ความ ผูกพันกับวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมๆ ก็ยังฝังแน่น กลับมีความเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเขาก็คือ การที่พวกเขาได้เข้าร่วมในการทำเวทีประชาคมในทุกระดับแล้ว หลังจากนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ให้บริการพวกเขาตามที่ได้เสนอปัญหาไป โดยไม่คิดที่จะ ช่วยเหลือตนเอง

ขณะเดียวกันผู้บริหารและสมาชิก อบต. เองก็มีส่วนที่ทำให้ประชาชนในชุมชนไม่คิดที่จะ ช่วยเหลือทั้งตนเองและชุมชน เพราะในบางเรื่องบางเหตุการณ์ประชาชนบางชุมชนไม่ได้มีความ เตือคร้อนที่จะต้องร้องขอให้ อบต. เข้ามาดำเนินการให้ แต่ผู้บริหารและสมาชิก อบต. กลับขัดเคียด ความช่วยเหลือให้ประชาชนเอง โดยเฉพาะหากภาวะเหตุการณ์นั้นๆ อยู่ในวงโคจรบวระการ ดำรงตำแหน่ง ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ก็จะอาศัยช่วงจังหวะหาเสียงให้กับตนเอง ทำให้ ประชาชนเกิดความเคยชิน ซึ่งเท่ากับการเมืองท้องถิ่น ได้สร้างวัฒนธรรมการเมืองเก่าๆ โดยไม่รู้ตัว นั่นคือ ประชาชนจะไม่ดิ้นรนทำอะไร รอคอยความช่วยเหลือ และเริ่มมีความคิดไปในทางที่เห็นแก่ ตัว คิดว่า ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ทำดีและพอใจกับการให้บริการนั้นๆ มุ่งที่จะเป็นฝ่ายรับการ ช่วยเหลือเพียงเดียว โดย ไม่คิดที่ดิ้นรนช่วยเหลือตนเองก่อน เมื่อไม่ได้ตามที่ตนเองหวังก็ไม่พอใจ และออกมาพูดในลักษณะ อบต. ให้บริการไม่ดี ทั่วๆ ทั้งงบประมาณทั้งหลายก็มาจากภาษีของ ชาวบ้าน พร้อมกับวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของ อบต. ที่ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีแผนดำเนินการที่แน่ ชัด ขาดวิสัยทัศน์ในการจัดการปัญหาของชุมชน มุ่งหาเสียงให้กับตนเอง ขณะเดียวกันพฤติกรรม ของผู้บริหาร สมาชิก อบต. ก็สร้างความเบื่อหน่ายให้กับ ประชาชนด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเมื่อ ประชาชนได้เสนอปัญหาผ่านเวทีประชาคมทุกระดับแล้ว แต่ปัญหาและความต้องการนั้นกลับถูก เปลี่ยนในขั้นตอนของการประชุมสภาฯ

เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการพัฒนามาถึงปัจจุบัน ประชาชนเริ่มสนใจที่หัน มาเล่นการเมืองท้องถิ่นกันมากขึ้น บางคนเข้ามาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจัง แต่ก็ต้องพบ อุปสรรคจากสมาชิกสภา อบต. บ้าง ผู้นำชุมชนบ้าง บางคนเข้ามาเพื่อหาประโยชน์ให้กับตนเอง และพวกพ้อง เช่น เข้ามาเพื่อรับเหมาก่อสร้าง เข้ามาเพื่อหวังปูพื้นฐานก้าวไปสู่การเมืองท้องถิ่นอีก ระดับหนึ่ง บางคนสมัครรับเลือกตั้งเข้ามาโดยมีนายทุนหรือผู้นำชุมชนในพื้นที่เป็นผู้สนับสนุน เมื่อ รับเลือกตั้งเข้ามาแล้ว กลับบริหารจัดงาน อบต.เสมือนเป็นหุ่นเชิดให้กับบุคคลที่สนับสนุนตนเข้ามา

บางคนเมื่อเข้ามาแล้วใช้ทรัพย์สินของทางราชการ เสมือนเป็นทรัพย์สินส่วนตัว และที่สำคัญประชาชนมองเห็นการเลือกตั้งทุกระดับเป็นการพนัน ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เป็นปัญหาสังคม ขณะเดียวกันการเข้าไปมีบทบาทเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน อย่างไม่จริงจังขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ขาดความต่อเนื่องของโครงการและขาดการขยายผล จึงนำไปสู่ความไม่คืบหน้าของการเป็นชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ *เสาวนีย์ บรรณวิทย์กิจ (บทคัดย่อ : 2548)* ที่ศึกษาถึงจิตสำนึกทางการเมืองของสังคมไทย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงปัญหาว่า จิตสำนึกทางการเมืองของคนในชุมชนเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องได้รับการกล่อมเกลาและส่งเสริม เพราะคนในชนบทของประเทศไทยยังคงยึดมั่นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเก่าๆ ประกอบกับค่านิยมในทางเศรษฐกิจในเรื่องวัตถุนิยมและการแข่งขันกันทางสังคม ทำให้คนไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องการเมือง ส่งผลให้การปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทยไม่อาจก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

3.1.1 ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกับบ้าน วัด โรงเรียน เพราะองค์การบริหารส่วนตำบล แม้จะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสูงในเรื่องการส่งเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง แต่การดำเนินการจัดกิจกรรมโดยไม่ประสานกับสถาบันหลักในชุมชน การดำเนินกิจกรรมก็เป็นไปได้ยาก เพราะสถาบันทั้งสาม เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับชุมชนมานาน และยังเป็นที่ยึดถือและศรัทธาของประชาชนในชุมชนอยู่ ดังนั้นการจัดกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรณรงค์ให้ประชาชนออกมาร่วมปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลาย การเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายป่า การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกรักในบ้านเกิด การให้ความรู้ในเรื่องประโยชน์ของป่าไม้ หรือ การส่งเสริมสุขภาพชุมชน การรณรงค์การเลือกตั้ง การส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบลควรเข้าไปดำเนินกิจกรรมนี้เอง และต้องเป็นหน่วยงานหลักในการประสาน บ้าน วัด โรงเรียน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน แทนที่จะให้หน่วยงานอื่นๆ ซึ่งไม่อยู่ในพื้นที่และใกล้ชิดกับชุมชนเข้ามามีเข้ามาบทบาท ซึ่งโครงการเหล่านี้เป็นโครงการที่ประชาชนในชุมชนสมควรมีความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกที่เป็นสาธารณะ เพราะจะทำให้

ประชาชนมีความเข้าใจ และรักษาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็ง ไม่ให้ผู้ใดเข้ามาชี้แนะหรือ
กะเกณฑ์ให้ทำในสิ่งที่ตนไม่เต็มใจหรือสมัครใจ

ส่วนวิธีการจัดกิจกรรมเหล่านี้ จะต้องเป็นไปตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วม
ร่วมของประชาชน นั่นคือ จะต้องเริ่มมีกระบวนการจัดทำเวทีประชาคมในชุมชน เพื่อให้ประชาชน
ในแต่ละชุมชนเสนอปัญหา แนวทางในการแก้ไข องค์การบริหารส่วนตำบลตั้งคณะกรรมการ
พิจารณาถ้อยแถลงการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา
ตำบล จัดทำเวทีประชาคมตำบลเพื่อพิจารณา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา แล้วเข้าสู่ขั้นตอน
การพิจารณาของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ออกมาเป็นแผนพัฒนาตำบล และองค์การบริหาร
ส่วนตำบลจะต้องนำแผนพัฒนาตำบล ซึ่งได้ผ่านกระบวนการทำประชาคมทุกขั้นตอน ไปจัดทำเป็น
ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย โดยพิจารณาถึงลำดับความสำคัญของปัญหาในแผนพัฒนาตำบล
และองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผล โครงการ
ทุกโครงการ ไม่ว่าโครงการนั้นๆ จะเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โครงการ
พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเป็นการป้องกันความไม่โปร่งใสในการจัดกิจกรรม ทั้งในแง่การ
ได้รับประโยชน์จากโครงการ ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ลงทุนไป ซึ่งคณะกรรมการติดตามและ
ประเมินผล นอกจากเป็นตัวแทนของประชาคมในชุมชนแล้ว ควรหาคนกลางซึ่งไม่ได้มีส่วนได้เสีย
กับโครงการเหล่านั้นเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย เพื่อป้องกันคณะกรรมการที่เป็นพวกพ้องของ
สมาชิก และผู้บริหาร อบต.

3.1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจะดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งทาง
การเมืองให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนเกิดความเชื่อถือ และควรดำเนินการอย่างจริงจัง
เพื่อให้ชุมชนมีจิตสำนึกตลอดเวลา เช่น การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การณรงค์
ให้ประชาชนออกมาร่วมปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลาย การเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายป่า การ
ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกรักในบ้านเกิด การให้ความรู้ในเรื่องประโยชน์ของป่าไม้ หรือ การ
ส่งเสริมสุขภาพชุมชน การรณรงค์การเลือกตั้ง การส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองใน
ระบอบประชาธิปไตย เมื่อการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ผลรับเป็นที่น่าพอใจ องค์การบริหารส่วน
ตำบลควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างจริงจังและจริงใจ

ส่วนวิธีการดำเนินการ หลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปแล้ว และได้ผล
ตอบรับจากประชาชนเป็นอย่างดี องค์การบริหารส่วนตำบล ควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม
ประเมินผลการทำงานด้วย เพื่อประเมินว่ากิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เป็นไปตามวัตถุประสงค์
หรือไม่ หากเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลควร
ดำเนินการจัดกิจกรรมให้ต่อเนื่อง ขยายผลไปในชุมชนอื่นๆ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม

ของประชาชน โดยจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น เมื่อการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การณรงค์ให้ประชาชนออกมาร่วมปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลาย การเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายป่า การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกรักในบ้านเกิด การให้ความรู้ในเรื่องประโยชน์ของป่าไม้ หรือ การส่งเสริมสุขภาพชุมชน การรณรงค์การเลือกตั้ง การส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ประชาชนได้รับประโยชน์จากกิจกรรมอย่างเต็มที่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดกิจกรรมต่อเนื่องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปอีก เช่น จัดประกวดป่าชุมชนร่มเย็น ประกวดหมู่บ้านร่มรื่น จัดกิจกรรมท่องเที่ยวป่าเชิงนิเวศ หรือจัดกิจกรรมสองสัปดาห์ในเวลากลางคืน โดยให้ประชาชนในชุมชนเป็นดูแลบริหารจัดการกิจกรรมกันเอง เพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัว และยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติอีกด้วย ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น หน่วยจัดการต้นน้ำ หน่วยอนุรักษ์สัตว์ป่า และหน่วยอนุรักษ์ป่าไม้ ให้มาเป็นพี่เลี้ยง คอยให้คำแนะนำแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องให้การสนับสนุนงบประมาณต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดูแลรักษาอันเป็นโครงการต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้มีจิตสำนึกตลอดเวลา

3.1.3 ควรมีการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร สมาชิก อบต. และเจ้าหน้าที่ของ อบต. ในเรื่องของการศึกษา เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ไปพร้อมๆ กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพราะการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็งจะต้องใช้เวลาพอสมควร หากพัฒนาแต่โครงสร้างพื้นฐาน โดยไม่คิดที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน เมื่อสังคมไทยล่มสลายไป จนไม่อาจจะกู้กลับคืนมาได้ ก็จะทำให้ยากแก่การพัฒนา

ซึ่งเรื่องการศึกษาของผู้นำในองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เป็นเรื่องที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จะต้องให้ความสำคัญ เพราะปัจจุบัน เมื่อสังคมไทยเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแพร่ระบาดในสังคมไทย การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำชุมชนจะต้องชวนขวหาความรู้มาประดับบารมีตนเอง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อถือจากประชาชน

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่จะต้องพิจารณากำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้นำชุมชน ตลอดจนสนับสนุนให้ผู้นำในองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ารับการศึกษา เพื่อสร้างวุฒิภาวะ ให้เป็นผู้มีการศึกษา ให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล คิดอะไร สื่อสารอะไรกับใครก็เข้าใจตรงกันง่ายขึ้น และก้าวทันผู้อื่น เช่น การให้ทุนการศึกษา โดยกำหนดเงื่อนไขของการให้ทุนไว้ด้วย

ขณะเดียวกันจะต้องพัฒนาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้าน การบริหารงาน บริหารคน และส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งกับ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหาร พนักงานส่วนตำบล และพนักงานจ้าง โดยให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ที่ทำงานในด้านการพัฒนาหรือ เสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งเป็นผู้ให้การสนับสนุนในด้านการฝึกอบรม สัมมนา หรือให้ การสนับสนุนด้านวิชาการ เอกสาร วิทยากร

ส่วนวิธีการส่งเสริมการให้ความรู้ ควรจะกำหนดหัวข้อและเนื้อหาให้ตรง ต่อการเอาไปปฏิบัติ และในการอบรมกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรทำความเข้าใจและทำ ความตกลงกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้การอบรมควรรู้ว่า ไม่ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมลงชื่อเข้ารับ การอบรมในแต่ละวันคราวเดียว และรวดเดียว ควรให้ลงชื่อเข้าอบรมตามช่วงเวลาที่ยอมรับ หากผู้ เข้ารับการฝึกอบรมไม่สามารถเข้าอบรมในช่วงเวลาใด ก็ให้แจ้งกับผู้ประสานการฝึกอบรม ทั้งนี้ เพราะ ผู้บริหาร และสมาชิก ท้องถิ่น รวมถึงเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น เกือบทุกแห่ง มักจะมีลักษณะ คล้ายคลึงกัน คือ ความอดทน และสมาธิ ในการนั่งฟังการบรรยายอะไรที่นานเป็นชั่วโมง สั้นมาก เนื่องจากไม่เคยชินกับการต้องมานั่งฟังอะไรที่ต้องใช้เวลานาน ซึ่งจะทำการอบรมให้ความรู้ ไม่ได้ประโยชน์อะไร วิทยากรผู้ให้ความรู้ก็พูดไป ผู้เข้ารับการฝึกอบรมก็ไม่สามารถนำมาปฏิบัติ ได้ เพราะไม่ได้นั่งฟังตลอด ซึ่งทำให้การฝึกอบรมดังกล่าวสิ้นเปลืองงบประมาณ และไร้ประโยชน์

3.1.4 ผู้บริหาร สมาชิก อบต. ผู้นำชุมชนและทุกฝ่ายในชุมชน ต้องลดทิว และ หัวหน้ามาร่วมมือให้การส่งเสริมการเมืองในชุมชนอย่างจริงจังและจริงใจ และไม่ควรดำเนิน กิจกรรมเพื่อหวังฐานเสียงเลือกตั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลเสียในอนาคตข้างหน้า

ซึ่งปัญหานี้ควรจะเป็นหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่จะต้องสร้างความสมานฉันท์ทางการเมืองให้เกิดขึ้นให้ได้ เพราะความขัดแย้งของผู้นำทุกระดับในองค์กร เป็นการสร้างปัญหาให้ชุมชน ขณะเดียวกันการหา เสียงโดยใช้งบประมาณขององค์กร ก่อนครบวาระการดำรงตำแหน่ง ก็เป็นผลเสียเพราะนายก อบต.และสมาชิก อบต. ไม่ได้คิดที่เพื่อประชาชนอย่างจริงจังและจริงใจ

ส่วนวิธีการในการสร้างความสมานฉันท์ทางการเมืองนั้น ควรดำเนินการ ก่อนที่จะให้มีการเลือกตั้ง โดยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมสมานฉันท์ เชิญกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นที่นับถือของชุมชน มาเป็นพยาน ในการสร้าง ความสมานฉันท์ทางการเมือง นิมนต์พระที่เป็นที่นับถือของชุมชนมาเข้าร่วมกิจกรรม และใน กิจกรรมดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จะเป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องกฎหมาย การเลือกตั้งว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรจะหาเสียงอย่างไรจึงจะไม่ผิดกฎหมายการเลือกตั้ง และควร

จะหาเสียงอย่างไรจึงจะถูกกฎหมายการเลือกตั้ง ส่วนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ควรให้ความสำคัญกับชุมชน มากกว่าผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง พระเทศน์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม จากนั้นควรให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งพิจารณาตนว่า หลังการเลือกตั้งไม่ว่าจะแพ้หรือจะชนะ ทุกคนจะช่วยกันเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยไม่มีความขัดแย้งกันแต่อย่างใด และหลังการเลือกตั้งสิ้นสุดไปแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จะต้องมาให้ความรู้กับผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งอีกครั้ง ในเรื่องของการทำบัญชีค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง เพื่อรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบว่ามีการใช้จ่ายเกินหรือมีค่าใช้จ่ายใดที่อยู่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้บ้าง เพื่อสร้างความเข้าใจในการทำบัญชีและลดปัญหาเรื่องการทำบัญชีไม่ถูก และเป็นการระงับเหตุของความบาดหมาง ความไม่ชอบใจระหว่างผู้แพ้กับผู้ชนะ ได้

3.1.5 องค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากที่สุด เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้เป็นการเพิ่มพลังปัญญาเพิ่มอำนาจต่อรอง และสามารถอยู่รอดได้ โดยการใช้จ่ายปัญญาจากการมีส่วนร่วม ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น ให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของตนเอง จึงเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุด

ส่วนวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ควรให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดความต้องการ โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคม องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการ โดยประสานกับผู้นำศาสนา ครูโรงเรียน ชุมชนกำหนดความต้องการแล้วต้องร่วมกันพัฒนา เพื่อนำความต้องการของชุมชนที่ผ่านกระบวนการเวทีประชาคมในระดับต่างๆ ของชุมชน มากำหนดเป็นแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยการบรรจุลงในแผนพัฒนาตำบลและข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยผ่านกระบวนการเวทีประชาคม และให้ชุมชนติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริม ให้ประชาชนในทุกๆ ชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยถูกต้อง ทั้งในแง่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่และบทบาทของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทย โดยปูพื้นฐานความรู้ตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน เช่น การบรรจุหลักสูตร การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นให้กับโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นให้กับเยาวชนตั้งแต่เด็ก ๆ

ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลใดที่ไม่มีโรงเรียนในสังกัด ก็ควรจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้ กับนักเรียนและเยาวชน โดยต้องประสานกับทางโรงเรียน เพื่อให้ทางโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ด้วย ส่วนวิธีการจัดกิจกรรมนั้นๆ ไม่ควรเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองในลักษณะที่เด็กนักเรียน เยาวชน นั่งฟังการบรรยายอย่างเดียว ควรมีการส่งเสริมให้เด็กมีการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครองท้องถิ่น เช่น จัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์การเลือกตั้ง ควรมีการจำลองเรื่องการเลือกตั้ง ขึ้นมา โดยให้โรงเรียนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดทำขั้นตอนการเลือกตั้ง มีการประกาศรับสมัครเลือกตั้ง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่ละชุด โดยมีการดำเนินการ ตามขั้นตอนการเลือกตั้ง จนถึงการประกาศผลการเลือกตั้ง เพื่อให้นักเรียนและเยาวชนเกิดความเข้าใจ และเห็นภาพได้ชัดเจนที่สุด เป็นต้น

3.1.7 องค์การบริหารส่วนตำบล ควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการช่วยเหลือตัวเอง แทนการหยิบยื่น โดยที่ประชาชนไม่รู้จักรับช่วยเหลือตนเอง เช่น ในช่วงภัยแล้ง เมื่อ อบต. จัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคโดยนำไปใส่ไว้ที่จุดกลางบ้าน ควรให้ประชาชนไปเอาน้ำจากจุดกลางบ้านนั้นมาใช้ แทนการนำน้ำไปบริการถึงบ้าน หรือการส่งเสริมการเลี้ยงปลา องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ความรู้ เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาให้ประชาชน เพื่อจะได้รู้จักการเลี้ยงปลาที่ถูกวิธี มิใช่ปลาตาย แล้วจัดหาพันธุ์ปลาให้ประชาชนใหม่ โดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ต้องให้ประชาชนรู้จักแสดงออกซึ่งความคิดเห็น รู้จักเสนอปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาเอง

องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ควรหยิบยื่นความช่วยเหลือให้กับประชาชน ถ้าปัญหานั้นประชาชนไม่ได้เสนอผ่านทางเวทีประชาคม ยกเว้นเป็นปัญหาเรื่องภัยวิบัติ ที่เกิดขึ้นเหนือการคาดเดา เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว ประชาชนจะไม่มีใครคิด ไม่รู้จักที่จะแก้ไขปัญหา รอคอยแต่ความช่วยเหลือ ซึ่งจะทำให้ชุมชนไม่สามารถสร้างพลังอันเข้มแข็งได้ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องตระหนัก และปฏิบัติอย่างจริงจัง ในกรณีที่จะเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง

3.1.8 ผู้บริหาร สมาชิก อบต. และเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะได้รับการฝึกฝนและกล่อมเกลาจิตใจด้านคุณธรรมและ จริยธรรม ทั้งในด้านทั่วไปและด้านการเมือง เพื่อสร้างความสามัคคีและจิตสำนึกทางการเมืองที่ดี และถูกต้อง เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และการกล่อมเกลาจิตใจผู้บริหาร สมาชิก อบต. และเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหารให้ได้ผล ควรมีหน่วยงานอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนา กรมการปกครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ สำนักงานอัยการ และผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายการ

เลือกตั้ง เป็นต้น เพราะหากให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดกันเอง ระดับผู้นำในองค์กร คงไม่มีใครเข้าร่วมกิจกรรม เพราะถือว่าหน่วยงานเป็นผู้จัดเอง และกิจกรรมที่จัด ควรเน้นเฉพาะเรื่อง เช่น เรื่องจริยธรรมและคุณธรรม ก็ควรให้มีความลึกซึ้ง สร้างจิตสำนึกให้ได้ว่าการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะต้องร่วมกันบริหารจัดการ มิใช่ของผู้นำคนใดคนหนึ่ง ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ประชาชนทุกคนจึงควรจะได้รับ การปฏิบัติจากองค์กรด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันต้องให้มีการติดตามพฤติกรรมของผู้นำอย่างต่อเนื่อง หลังจากจบกิจกรรมไปแล้วเพื่อผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรม

ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอาจเป็นเจ้าภาพในการจัดการฝึกอบรมร่วมกับสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ได้มาตรฐาน ส่วนวิธีในการจัดฝึกอบรม อย่างได้กล่าวมาแล้วว่า ในการฝึกอบรม ไม่ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมนั่งฟังอย่างเดียว ควรจัดให้มีกิจกรรมที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติด้วย ขณะเดียวกันควรเข้มงวดเรื่องพฤติกรรมและเวลาอบรม และหลังจากฝึกอบรมแล้ว ควรมีการติดตามประเมิน ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมได้จริงแค่ไหน ซึ่งการติดตามประเมินผล มิใช่เป็นการจับผิด แต่เป็นการประเมินถึงจิตใจและความประพฤติของผู้ที่จะเป็นผู้นำของชุมชน หลังจากเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งในอนาคตหากเขาสนใจสมัครรับเลือกตั้งระดับชาติ จิตสำนึกของความเป็นคนดี มีศีลธรรม เห็นประชาชนเป็นเป้าหมายในการพัฒนาของการเป็นผู้นำ ก็จะนำพาประเทศให้ เกิดการพัฒนา ประชาธิปไตยที่อ่อนแออาจจะได้รับการพัฒนา เพราะในขณะที่เป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่น ได้นำความรู้ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มาเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจนสำเร็จ

3.1.9 ผู้บริหารและสมาชิก อบต. เมื่อได้รับการเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนในชุมชนแล้ว ควรปรับเปลี่ยนความคิด บทบาท และค่านิยมของตนเองว่า การที่ตนเองได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชนในชุมชนได้ เพราะ ประชาชนในชุมชนมอบความไว้วางใจให้มาทำหน้าที่แทน ดังนั้น การที่จะดำเนินการใดๆ ในฐานะที่เป็นผู้แทนของชุมชนในตำแหน่งทางการเมืองจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนที่จะได้รับ เพื่อเป็นการตอบแทนประชาชนที่มอบความไว้วางใจ ในฐานะที่ตนได้สามารถรับใช้ประชาชนในชุมชนเอง ไม่ควรคิดเข้าข้างว่าตนเองเป็นผู้มีความเหมาะสม ที่ได้เป็นคนในสังคมที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ได้แต่งชุดสี กากี ซึ่งเป็นสีที่ประชาชนให้ความเคารพ นับถือ ได้เข้าร่วมประชุมในสถานที่ราชการอย่างมีเกียรติ ได้รู้จักกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในระดับต่างๆ ทั้งระดับจังหวัด ระดับกรม ระดับกระทรวง หรือ แม้แต่การได้มีโอกาสได้จับมือกับรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี ได้รับการนับถือจากผู้คนต่างๆ ที่รู้ว่า

ตนเองมีตำแหน่งอะไรในทางการเมือง เดินไปทางไหนมีแต่คนยกมือไหว้ และไม่เห็นหัวประชาชนที่เลือกตั้งตนเองเข้ามา เพราะความคิดดังกล่าว ไม่ใช่ความคิดของบุคคลที่มาจากการเลือกตั้งตามวิถีทางประชาธิปไตย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 10 แห่ง ในอำเภอท่าแซะ ทำให้เห็นถึงบทบาทปัญหาและอุปสรรคของการเข้าไปมีบทบาทในภาพรวมๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอท่าแซะ มากกว่าที่จะเห็นบทบาท ปัญหาและอุปสรรคเฉพาะ ของแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

3.2.1 ควรมีการศึกษาในประเด็นเดียวกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หรือจังหวัดอื่น หรือมีการศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นเดียวกัน เพื่อนำข้อมูลที่ค้นพบได้ในแต่ละท้องถิ่นมาเปรียบเทียบ และนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง ในด้านของศักยภาพขององค์กร และในด้านของประชาชนในท้องถิ่น

3.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างกัน ในเรื่องบทบาท ปัญหาและ อุปสรรค ขององค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละแห่งในอำเภอท่าแซะ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาหาแนวทางปรับปรุง แก้ไขให้เป็นแนวทางเดียวกัน

3.2.3 ในด้านวิธีการศึกษา จะใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พูดคุย เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมคลุกคลีในชุมชน และร่วมสังเกตการณ์ในแต่ละองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์นำมาเปรียบเทียบได้อย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน (2543) การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เรื่อง รูปแบบและวิธีการสร้าง
มาตรฐานชุมชนเข้มแข็ง กรุงเทพมหานคร กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
- กรมวิชาการ กระทรวงมหาดไทย (2527) แนวพระราชดำริเกื้อรัชกาล กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
คุรุสภา ลาดพร้าว
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2550) “สามแยกชาวบ้าน” คู่มือการ
มีส่วนร่วมภาคประชาชนเกี่ยวกับหน้าที่สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรุงเทพมหานคร ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น
- กองราชการส่วนตำบล (2540) “การประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2540”
เทศาภิบาล 92 , 2 (กุมภาพันธ์ 2540) : 55-58
- สำนักงานจังหวัดชุมพร (2550) เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา “วิทยากรขับเคลื่อน
ยุทธศาสตร์ อยู่ดีมีสุขระดับตำบล” วันพุธ ที่ 11 เมษายน 2550 ณ หอประชุม
จังหวัดชุมพร
- สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (2543) “พลเมืองไทย ณ จุดเปลี่ยนศตวรรษ”
กรุงเทพมหานคร สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม (2542) ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาค
พลเมือง กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยมหิดล
- ธรรมสภา และสถาบันบันลือธรรม (2542) พระราชธรรม พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช กรุงเทพมหานคร ธรรมสภา
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2540) “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)” กรุงเทพมหานคร สำนักงาน
คณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- _____ (2544) “รายงานการศึกษา วิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่
สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง” กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- _____ (2545) “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)”
กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)” กรุงเทพมหานคร
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2549) ศึกษา “บวร” ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบท
จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น (ม.ป.ท.)
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและกรมการปกครอง (2541) การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับพนักงานส่วนตำบล 2541 หน้า 17
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 1
พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 41
มาตรา 42
- ราชกิจจานุเบกษา 124 ก:120 (22 ธันวาคม 2546) หน้า 10-12
- กนกศักดิ์ พูลสวัสดิ์ (2546) “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายการสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด:ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์
จังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยบูรพา
- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และวุฒิสาร ตันไชย (2544) “รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำป่าสัก” กรุงเทพมหานคร ภาควิชาการพัฒนาชุมชน
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรรณิกา ชมดี (2524) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม วัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ” : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กาญจนา แก้วเทพ (2540) ภาพรวมของการพัฒนาการขององค์กรชุมชน ในองค์การชุมชนกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- การุณ ไชยแขวง (2541, บทคัดย่อ) “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง” ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบริหารการมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- กึ่งกาญจน์ จงสุขไกล (2547) “ผลกระทบทางสังคมของกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อ
เอาชนะยาเสพติด : ศึกษาเปรียบเทียบสองชุมชนในภาคตะวันออก”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กุหลาบ รัตนสังขธรรม, วสุธร ตันวัฒนกุล, อรพิน ทองดี และคณะ (2545) “ความคิดเห็นของ
ประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
และเศรษฐกิจฐานราก : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด
ชลบุรี” คณะสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- จริยวัตร คมพักษณ์และอุดม คมพักษณ์ (2544) การดำเนินงานอนามัยในชุมชน. กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยมหิดล
- จรูญ สุภาพ (2527) *หลักรัฐศาสตร์ฉบับพื้นฐาน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท : การบริหารการพัฒนา
ชุมชน* กรุงเทพมหานคร โฮเดียนสโตร์
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2542) *คู่มือขลุ่ยดินที่แห้งผาก : กระบวนทัศน์และการจัดการพัฒนาตาม
แนวทฤษฎีใหม่* กรุงเทพมหานคร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ชูเกียรติ สุตะวงส์ (2549) “แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านสันค้ำอี”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- ชูชัย สุภวงส์และขวดี (ม.ป.ป) *คาคการณ์ไกล 2540 ประชาสังคม : ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) *การปกครองท้องถิ่นไทย พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร พิมพ์สพริ้นดิง
เซ็นเตอร์
- ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518) *การบริหารการปกครองท้องถิ่นของไทย* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชัยอนันต์ สมุทวนิช (2542) *ประชารัฐกับการเปลี่ยนแปลง* กรุงเทพมหานคร
สถาบันนโยบายศึกษา
- ณรงค์ พ่วงพิศ (2548) “ประวัติศาสตร์กับการเมืองการปกครองไทย” ในเอกสารการสอนชุดวิชา
การเมืองการปกครองไทย หน่วยที่ 2 หน้า 47-154 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์

- ณฐปกรณ์ จันทะปิตดา (2545) "ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
- จิรวุฒิ เสนาคำ (2540) จากปัจเจกสู่สาธารณะกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง กรุงเทพมหานคร สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
- ตะติยา กภาพสุวรรณ (2546) ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา" วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ถวิลวดี บุรีกุล (2549) "แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม" ในเอกสารการสอนชุดวิชาประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น หน่วยที่ 1 หน้า 1- 52 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ทัศนีย์ ถักขณาภิชนัชช (2545) การสังคมสงเคราะห์ชุมชน: มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทิพาพร พิมพ์สุทธิ (2524) พัฒนาทางการเมือง กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- รัชชนก ศรีประภัสสร (2541) "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543) กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง . พิมพ์ครั้งที่ 4 . ขอนแก่น ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนากาสาธณสุขมูลฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือร่วมกับเครือข่ายประชาคมสุขภาพในท้องถิ่น คลังนานาวิทยา
- บรรจง แก้ววิเชียร (2544) "ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการประสานสามัคคี บ้านวัด โรงเรียน หรือ "บวร" วัดพระราม 9 กาญจนภิเษก กรุงเทพมหานคร" สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
- ปธาน สุวรรณมงคล (2549) "แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม" ในเอกสารการสอนชุดวิชาประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น หน่วยที่ 6 หน้า 6-13 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ประหยัด หงส์ทองคำ (2520) การปกครองท้องถิ่นไทย กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ประเวศ วะสี (2536) *แนวคิดและยุทธศาสตร์ สังคมสมานภาพและวิชา* กรุงเทพมหานคร
มูลนิธิโกมลคีมทอง
- _____. (2540) “พลังชุมชน พลังแผ่นดิน” อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ “รวมพลังประชา-รัฐ ขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมือง” สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี กรุงเทพมหานคร 2544 หน้า 1-7
- _____. (2540) *เศรษฐกิจแห่งการพึ่งตัวเอง : ความเข้มแข็งจากฐานล่าง* กรุงเทพมหานคร
พิมพ์ดี
- _____. (2541) *ชุมชนเข้มแข็งทุนทางสังคมไทย : หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ 1*
สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน
- ประสพสุข คีอินทร์ (2524) “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ในภาคเหนือ” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประสิทธิ์ ต่างแดน (2544) “ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการของพรรคการเมืองกับการมี
ส่วนร่วมทางการเมือง” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น) (2549) “แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น” ใน *เอกสาร
การสอนชุดวิชาประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น* หน่วยที่ 2 หน้า 2-70 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- พระมหาสุเทพ สุวณฺโณ.(2549) (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก :[http://www.rakbankerd.com/01
_jam/thaiinfor/country_info/index.html](http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaiinfor/country_info/index.html).
- พัฒน์ สุจ้านง (2537) *อนามัยชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนพานิช
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์ การ
พัฒนาในปัจจุบัน : ในกรณีมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร
ศักดิ์โสภาคการพิมพ์
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2545) “ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน :
กรอบนโยบายและตัวแบบจัดการ” *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์* 1, 1 (มีนาคม) : 1-63
- ภิรมย์ จันถาวร และคณะ (2547) “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาชนบท บ้าน วัด โรงเรียน”
มหาวิทยาลัยสงฆ์ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์
ราชวิทยาลัย

- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์อนุเคราะห์ไทย
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ (2546) *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475 - 2530* กรุงเทพมหานคร
โครงการจัดพิมพ์คอบไฟ
- วรวิฑูรย์ สุวรรณฤทธิ์และคณะ (2549) *วิถีไทย พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- วณิชชา สุทธิเศษ (2548) “ทัศนคติของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คณะรัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วิจิต ประกายหาญ (2544) “ชุมชนเข้มแข็ง : เปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทของไทย” ภาคนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2549) “แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น* หน่วยที่ 5 หน้า 5-12,15 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- วิสุทธิ โพธิ์แท่น (2519) ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ในทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย *รัฐศาสตร์สาร* 1,1 (มีนาคม) : 39
- วุฒิสาร ตันไชย (2549) เรื่อง *สู่หนึ่งทศวรรษหลังวิกฤตเศรษฐกิจ : ได้เรียนรู้และปรับปรุงอะไรบ้าง เอกสารสัมมนาวิชาการ ประจำปี 2549 กลุ่มที่ 4 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น : บทบาทท้องถิ่นกับการสร้างชุมชนน่าอยู่และเมืองน่าอยู่* วันที่ 9-10 ธันวาคม 2549 โรงแรม แอมบาสเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี
- ศิริพร ลือวิภาสกุล (2547) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
- สมหมาย สาดทรัพย์ (2542) “ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของชาวพุทธ : ศึกษากรณี ชุมชนศรีชะอโศก อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ” ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2529) *การพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- สุจิตต์ วงษ์เทศ (2550, 5 มีนาคม) “บ้านกับวัดขัดกันก็บรรลัย” *มติชน* หน้า 34

- สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) “ปัจจัยที่ที่ผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี 2527” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุชาติ พึ่งสาย (2543) “ความรู้ความเข้าใจและเจตคติต่อสิทธิหน้าที่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน ตำบลคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- สุรัชย์ สุกใส (2545) ภาพลักษณ์การเมืองไทย : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
- สุริยณ จันทนนคร (2537) “บทบาทของ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านโหรา อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เสาวนีย์ บรรณวิทย์กิจ (2548) “จิตสำนึกทางการเมืองของสังคมไทย” ภาคนิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อดิน รพีพัฒน์ (2527) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย กรุงเทพมหานคร ศักดิ์โสภณการพิมพ์
- อสิตรา รัตตะมณี (2542) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คณะรัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543) การเมืองของพลเมือง: สหัฐวรรษใหม่ กรุงเทพมหานคร โครงการจัดพิมพ์คบไฟ
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2542) ประชาสังคมในมุมมองตะวันตก อ่านและสอนที่ จอห์นส์ ฮอปกินส์ กรุงเทพมหานคร สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม
- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2522) “ลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักชุมชน” เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกชัย ไชแสง (2535) “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในจังหวัดตรัง”

. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล

Fukuyama, F. (1999). *Social capital and Civil Society*, The institute of, George Mason University.

Fukuyama, F. (2002). “Social capital and Development : the coming agenda”, *SAIS Review* vol. xxii no.1 (Winter = Spring).

Lester.W.Milbrath and M.L Goal.(1977). “Polictice Participation” In *Why and How do People get Involved in Politics*. Chicago: Rand Menally.

McClosky,Herbert.(1968)”Political Participation” *International Encyclopedia of the Social Science*. New York: Mcmillan and Free Press.

Putnam,R.D. (1995). “Social capital : America’s declining social capital” *Journal of Democracy*.6 (1) 65-78

Woolcook,M.and Narayan,D. (2000). “Social capital : implications for development theory , research and policy”. *The World bank Research Observer*,Washington, D.C.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ตารางสรุปประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

สรุปประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นที่ 1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

ตารางที่ 1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลทำอะไรบ้าง ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

ประเด็นสัมภาษณ์	ความเห็นสอดคล้องกัน	ความเห็นต่างกัน	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
อบต.ทำอะไรบ้าง กลุ่มภายในองค์กรและกลุ่มนอกองค์กร ให้ข้อมูลที่สอดคล้องว่า อบต.ทำอะไรบ้าง ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ซึ่ง ผู้ศึกษาได้สรุปจากการให้สัมภาษณ์ ได้ดังนี้ 1. ให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้แก่ประชาชน ผู้นำ ในชุมชน 2. องค์กร ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการจัดสรรงบประมาณ 4. จัดกิจกรรมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพบประชาชน 5. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดกิจกรรม/บริการสาธารณะ 6. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 7. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชน 8. การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	ความเห็นสอดคล้องกัน	ความเห็นต่างกัน	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี - แนวคิดประชาสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง - แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง - แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับ “บวร” - แนวคิดการปกครองท้องถิ่น	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ข้อ 1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

ประเด็นที่ 1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

ตารางที่ 1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลทำอย่างไรบ้าง ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

ประเด็นสัมพันธภาพ	ความเห็นต่อคลังเงิน	ความเห็นต่างกัน	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
อบต.ทำอย่างไรบ้าง กลุ่มภายในองค์กรและกลุ่มนอกองค์กร ให้ข้อมูล ที่สอดคล้องว่า อบต. ทำอย่างไรบ้าง ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ซึ่ง ผู้ศึกษา ได้สรุปจากการให้สัมภาษณ์ได้ดังนี้ - เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน หรือนักพัฒนาชุมชน เขียนโครงการเสนอนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผ่าน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำโครงการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง - ประสาน ผู้นำชุมชน ครูในโรงเรียน และพระเข้าร่วมโครงการ และประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม - ประสาน จัดหา วิทยากร อุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม - ปลัด อบต. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบ - ดำเนินการจัดกิจกรรม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ - ติดตามและประเมินผล	ความเห็นต่อคลังเงิน - แนวคิดประชาสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง - แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง - แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับ “ปวร” - รัฐธรรมนูญ 2550 - แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 - พรบ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล	ความเห็นต่างกัน	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ข้อ 1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรค ในการมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

ตารางที่ 2.1 ปัญหาและอุปสรรค ก่อน องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาท ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

ประเด็นสัมพันธ	ความเห็นสอดคล้องกัน	ความเห็นต่างกัน	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ปัญหาและอุปสรรค ก่อนเข้าไปมีบทบาท ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล	กลุ่มภายในองค์กรและกลุ่มภายนอกองค์กร ให้ข้อมูลที่สอดคล้องว่า ปัญหาและอุปสรรคก่อนที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ได้แก่ - ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของ อบต. - ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการทำประชาคม เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำประชาคม - ประชาชนไม่มีความตื่นตัว ไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมทางการเมือง - อบต.มีงบประมาณน้อย - เจ้าหน้าที่ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน - การรับข้อมูลข่าวสารล่าช้า - ขนาดของพื้นที่กว้างใหญ่ ครัวเรือนอยู่กระจัดกระจาย - ประชาชนยึดมั่นในพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ไม่สนใจนโยบายของพรรค	ความเห็นต่างกัน กลุ่มภายนอกองค์กร - ประชาชนไม่ไว้ใจ อบต. เพราะทำงานไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล - ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ เพราะมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นผลมาจากการพ่ายแพ้การเลือกตั้ง - ศักยภาพของ อบต. ในการแก้ไขปัญหาให้ชุมชน ไม่กล้าดำเนินการ เช่น ปัญหาการสร้างอ่างเก็บน้ำ เพราะกลัวเสียคะแนนเสียง - ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ขาดวิสัยทัศน์ ทำงานตามกระแส เพื่อรักษาฐานเสียง กลุ่มเจ้าหน้าที่ - ประชาชนขาดความกระตือรือร้นในการทำประชาคม เนื่องจาก เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาของสภา อบต. ข้อเสนอของประชาคมถูกเปลี่ยนแปลง	แนวคิดประชาสังคม แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับ “บวร” รัฐธรรมนูญ 2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10	วัตถุประสงค์ข้อ 2 ปัญหาและอุปสรรค ในการมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

ประเด็นสัมภาษณ์	ความเห็นสอดคล้องกัน	ความเห็นต่างกัน	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ปัญหาและอุปสรรค ก่อนเข้าไปมีบทบาท ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล	ความเห็นสอดคล้องกัน - ผู้นำชุมชนและองค์กรไม่ค่อยให้การยอมรับในบทบาทของสมาชิก อบต.	ความเห็นต่างกัน - ความไม่ต่อเนื่องของโครงการ ไม่มีการขยายผล ทำให้ขาดความต่อเนื่อง - ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ขาดเหตุผลในการบริหารจัดการ มีความขัดแย้งในเรื่องการจัดสรรงบประมาณสูง กลุ่มภายในองค์กร - ชุมชนขัดแย้งกันเองในการเรื่องการบริหารกิจการของกลุ่มหลังจากได้รับงบประมาณจาก อบต. ไปดำเนินการ		

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรค ในการมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

ตารางที่ 2.1 ปัญหาและอุปสรรค หลัง องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาท ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

ประเด็นสัมพันธ	ความเห็นสอดคล้องกัน	ความเห็นต่างกัน	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ปัญหาและอุปสรรค หลังเข้าไปมีบทบาทขององค์การบริหาร ส่วนตำบล	ความเห็นสอดคล้องกัน กลุ่มภายในองค์กรและกลุ่มภายนอกองค์กร ให้ ข้อมูลที่สอดคล้องว่า ปัญหาและอุปสรรคหลัง ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้าไปมีบทบาท ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง กับ ก่อน องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีบทบาท ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง ประชาชนยังคงเป็นเช่นเดิม คือ - ประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น แต่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของ อบต. ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการทำประชาคมหมู่บ้าน ประชาชนตำบล ไม่มีความกระตือรือร้นในการ เข้าร่วมมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะหมกมุ่น อยู่กับเรื่องของการทำหากิน ยึดมั่นในพรรค การเมืองเพียงพรรคเดียว ไม่สนใจนโยบาย ของพรรค ส่วนการเมืองท้องถิ่นจะเลือกพรรค พวกของตนเอง ไม่สนใจนโยบาย	ความเห็นต่างกัน กลุ่มภายนอกองค์กร - ประชาชนไม่ไว้ใจ อบต. เพราะทำงาน ไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล - ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ เพราะมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นผลมาจาก ฝ่ายแพ้การเลือกตั้ง - คติภาพของ อบต. ในการแก้ไขปัญหา ให้ชุมชน ไม่กล้าดำเนินการ เช่น ปัญหา การสร้างอ่างเก็บน้ำ เพราะกลัวเสีย คะแนนเสียง - ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ขาด วิทยทัศน์ ทำงานตามกระแส เพื่อรักษา ฐานเสียง กลุ่มเจ้าหน้าที่ - ประชาชนขาดความกระตือรือร้นใน การทำประชาคม เนื่องจาก เมื่อเข้าสู่ ขั้นตอนการพิจารณาของสภา อบต. ข้อเสนอของประชาคมถูกเปลี่ยนแปลง	- แนวคิดประชาสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง - แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทางการเมือง - แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับ “บวร” - รัฐธรรมนูญ 2550 - แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 10	วัตถุประสงค์ข้อ 2 ปัญหาและอุปสรรค ในการมี บทบาทขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในการเสริมสร้าง ชุมชนการเมืองเข้มแข็งใน สังคมไทย

ประเด็นสัมภาษณ์	ความเห็นสอดคล้องกัน	ความเห็นต่างกัน	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ปัญหาและอุปสรรค ก่อนเข้าไปมีบทบาท ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล	ความเห็นสอดคล้องกัน - ผู้นำชุมชนและองค์กร ไม่ค่อยให้การยอมรับ ในบทบาทของสมาชิก อบต.	ความเห็นต่างกัน - ความไม่ต่อเนื่องของโครงการ ไม่มี การขยายผล ทำให้ขาดความต่อเนื่อง - ผู้บริหารและสมาชิก อบต. ขาด เหตุผลในการบริหารจัดการ มีความ ขัดแย้งในเรื่องการจัดสรรงบประมาณสูง กลุ่มภายในองค์กร - ชุมชนขัดแย้งกันเองในการเรื่องการ บริหารกิจการของกลุ่มหลังจากได้รับ งบประมาณจาก อบต. ไปดำเนินการ	สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริมสร้างชุมชน
การเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย
ขอให้อธิบายลักษณะชุมชนในพื้นที่ อบต. ของท่าน

.....
.....
.....

คำถามที่ 1 ในความคิดของท่าน “ชุมชนการเมืองเข้มแข็ง” หมายถึง อะไร

ตอบ

คำถามที่ 2 ท่านคิดว่า อบต. ควรมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งหรือไม่

ตอบ ค้วร เพราะ.....

ไม่ควร เพราะ.....

คำถามที่ 3 อบต. มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งอย่างไรบ้าง

ตอบ.....

คำถามที่ 4 อบต. มีโครงการอะไรบ้างที่เคยส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
การเมืองในระบอบประชาธิปไตย และทำอย่างไร

ตอบ.....

คำถามที่ 5. อบต.เคยส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ร่วมทำประชาคม
เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาฯ หรือไม่ ทำอย่างไร

คำตอบ.....

คำถามที่ 6 อบต. เคยมีโครงการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชนหรือไม่ ทำอย่างไร

คำตอบ.....

คำถามที่ 7 ในพื้นที่ของอบต. ชุมชนมีความหลากหลาย ทั้งทางวัฒนธรรม ความคิด เชื้อชาติ หรือไม ถ้ามี อบต. มีแนวทางอย่างไร ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งโดยไม่มี การขัดแย้งกัน

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 8 มีปัจจัยอะไรที่จะทำให้ชุมชนในนที่ อบต.ของท่าน เป็นชุมชนการเมืองเข้มแข็งได้

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 9 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ท่านคิดว่า อะไรเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเข้าไปมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 10 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง “บ้าน วัด โรงเรียน“ มีส่วน สำคัญอย่างไร และ อบต. เคยนำแนวคิด บ้าน วัด โรงเรียน “ มาช่วยหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 11 โครงการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งของ อบต. ที่ผ่านมา ประชาชนส่วน ใหญ่ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับ อบต. หรือไม่อย่างไร

คำตอบ.....
.....

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรค ในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วน ตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

คำถามที่ 12 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง เคยมีกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่ม ผู้มีอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงชุมชนใน อบต. ให้แตกแยกในเรื่องความคิดทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 13 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็ง ขนาดพื้นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการ
ดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 14 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคใน
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 15 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองความเข้มแข็ง อบต. ต้องประสบปัญหาและ
อุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร

คำตอบ.....
.....

ส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะ แนวทาง เกี่ยวกับการมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการ
เสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

คำถามที่ 16 ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางให้ อบต. นำไปปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทของ อบต. ใน
การเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

คำตอบ.....
.....
.....

ลงชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

(.....)

ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริมสร้างชุมชน
การเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

คำถามที่ 1 ท่านคิดว่า อบต. ควรมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งหรือไม่

ตอบ ควร เพราะ.....

.....

ไม่ควร เพราะ.....

.....

คำถามที่ 2 อบต. เคยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนของท่าน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
การเมืองในระบบประชาธิปไตย หรือไม่ และทำอย่างไร

ตอบ.....

.....

คำถามที่ 3 ท่านและประชาชนในชุมชน เคยเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของ อบต เช่น ร่วม
ทำประชาคม เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาฯ บ้างหรือไม่ ทำอย่างไร

คำตอบ.....

.....

คำถามที่ 4 อบต. เคยมีกิจกรรมการ สร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชนในชุมชนของท่าน
หรือไม่ ทำอย่างไร

คำตอบ.....

.....

คำถามที่ 5 ท่านคิดว่า ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็ง โดยไม่
ต้องพึ่งพา อบต. ได้ หรือไม่ เพราะอะไร

คำตอบ.....

.....

คำถามที่ 6 มีปัจจัยอะไรที่ทำให้ชุมชนของท่าน เป็นชุมชนการเมืองเข้มแข็ง

คำตอบ.....

.....

คำถามที่ 7 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ท่านคิดว่า “บ้าน (ชุมชน) วัด
โรงเรียน“ ควรเข้ามาช่วยเหลือ อบต. เพื่อทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ หรือไม่ และทำอย่างไร

คำตอบ.....

.....

คำถามที่ 8 โครงการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งของ อบต. ที่ผ่านมา ประชาชนในชุมชน ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 9 ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับบทบาทของ อบต. ที่เข้าไปเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองให้กับชุมชน (ให้เหตุผลประกอบ)

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 10 การที่รัฐบาลกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น (ของ อบต.) ท่านมองว่า เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ อย่างไร และ การเมืองระดับท้องถิ่น ได้ให้ความรู้อะไรกับท่านบ้าง

คำตอบ.....
.....
.....

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรค ในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้เข้มแข็งในสังคมไทย

คำถามที่ 11 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง เคยมีกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงชุมชน ให้แตกแยกในเรื่องความคิดทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 12 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งของ อบต. ประชากร และขนาดพื้นที่ในชุมชนของท่าน เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 13 ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ชุมชนของท่าน มีปัญหาและอุปสรรคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

คำตอบ.....
.....

คำถามที่ 14 ในการเข้าไปเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในชุมชนของท่าน อบต.ต้องพบกับ
ปัญหาและอุปสรรคในชุมชนหรือไม่อย่างไร

คำตอบ.....
.....

ส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะ แนวทาง เกี่ยวกับการมีบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการ
เสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

คำถามที่ 15 ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางให้ อบต. นำไปปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทของ อบต.
ในการเสริมสร้างชุมชนการเมืองเข้มแข็งในสังคมไทย

คำตอบ.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
(.....)

ตำแหน่ง.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางอรุณี คำหอม
วันเดือนปีเกิด	25 ธันวาคม 2507
สถานที่เกิด	อำเภออุบลบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2530
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดชุมพร
ตำแหน่ง	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ระดับ 7